

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra primární a preprimární pedagogiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Edukační potenciál autentického prostředí
památkových objektů a zón s ohledem na potřeby
primárního vzdělávání**

Marie Kudláčková

Olomouc 2022

vedoucí práce: Mgr. Alena Vavrdová, Ph.D.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně pod vedením Mgr. Aleny Vavrdové Ph.D., uvedla všechny použité literární a odborné zdroje a dodržovala zásady vědecké etiky.

V Olomouci dne 18. 4. 2022

.....

Marie Kudláčková

Poděkování

Děkuji své vedoucí práce Mgr. Aleně Vavrdové, Ph.D. za její ochotu, čas, který mi věnovala při konzultacích, za cenné rady a povzbuzení. Také bych chtěla touto cestou poděkovat všem respondentkám, které mi poskytly vhled do problematiky edukace v památkových objektech a zónách. Velký dík patří kastelánce Bc. Michaele Kokojanové, která mi umožnila zrealizovat edukační program. Na závěr bych ráda poděkovala svým nejbližším, kteří mi byli při tvorbě této práce velkou oporou.

Obsah

ÚVOD	7
TEORETICKÁ ČÁST	9
1 Vymezení pojmů vzhledem k tématu práce	10
1.1 Kulturní dědictví	10
1.2 Kulturní památka	10
1.3 Národní památkový ústav	12
2 Památková edukace	13
2.1 Edukace v historickém prostředí v ČR	13
2.1.1 Vzdělávací role Národního památkového ústavu: edukace jako klíčový nástroj zkvalitnění péče o kulturní dědictví České republiky	14
2.1.2 Skryté příběhy	16
2.1.3 Noc kostelů.....	17
2.2 Edukace v historickém prostředí v zahraničí	18
3 Regionální prvky ve výuce.....	21
3.1 Regionální prvky v oblasti Člověk a jeho svět	21
3.2 Regionální přístup ve výuce na 1. stupni ZŠ	26
4 Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře	28
4.1 Historie stavby a její následný vývoj	28
4.2 Architektura kostela	31
4.3 Jan Nepomucký.....	36
EMPIRICKÁ ČÁST	38
5 Charakteristika výzkumného šetření	39
5.1 Charakteristika zkoumané problematiky	39
5.2 Cíle výzkumu a výzkumné otázky	39
5.3 Výběr metody sběru dat	42

5.4	Metoda sběru dat.....	42
5.5	Výzkumný vzorek.....	43
5.6	Průběh výzkumného šetření.....	44
6	Interpretace a analýza výzkumného šetření	45
6.1	Návštěvy učitelů památkových objektů a zón při výuce	46
6.2	Názory a zkušenosti učitelů	51
6.3	Spolupráce s institucemi	55
6.4	Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání.....	58
6.5	Shrnutí výsledků empirické části	61
	PRAKTICKÁ ČÁST.....	62
7	Charakteristika praktické části	63
7.1	Tvorba edukačního programu	63
7.1.1	Příprava na tvorbu edukačního programu	64
7.1.2	Požadavky na edukační program.....	64
7.1.3	Zdroje při vytváření programu	67
7.2	Didaktická struktura programu	68
7.2.1	Přehledné informace pro pedagogy.....	69
7.2.2	Obsah edukačního programu v návaznosti na RVP ZV.....	73
7.3	Průběh realizace programu	75
7.3.1	Příprava realizace	75
7.3.2	Realizace	75
7.4	Reflexe a úpravy programu.....	76
7.4.1	Didaktická struktura programu.....	77
7.5	Naše hodnocení realizace.....	82
	ZÁVĚR	83
	Seznam použité literatury.....	85
	Seznam použitých zkratk.....	90

Seznam obrázků	90
Seznam tabulek	90
Seznam schémat	91

ÚVOD

S trochou nadsázky bychom mohli Českou republiku označit za místo, kde doslova „zakopáváme“ o památky. Ať už se jedná o zachovalé hrady, zámky, kostely, památníky či další památkové objekty a zóny. Paradoxně vnímám jev, kdy místní spíše navštěvují památky ve větších českých městech či v zahraničí. Nejen historicky, ale i jiným způsobem zajímavá místa v okolí svého bydliště tak nechávají bez hlubšího zájmu. Myslím si, že pokud budeme dětem již od počátku školní docházky tyto památky vhodným způsobem přibližovat, mohou k nim získat kladný vztah. Zvyšuje se tím i pravděpodobnost, že se o tyto skvosty budou v dospělosti starat.

Jsem přesvědčena, že edukační potenciál těchto míst je opravdu velký. Žáci v historickém prostředí získají kromě vědomostí také nevšední zážitky a zkušenosti. Tuto unikátní atmosféru ve škole nelze uměle vytvořit. Domnívám se, že dětem chybí bezprostřední kontakt s reálnými věcmi. Je skvělé, že si v dnešní digitalizované době můžeme prohlížet památky v pohodlí třídy například pomocí dataprojektoru, ale přímý kontakt s památkou, dle mého názoru, nemůže ani sebelepší film překonat. Kromě zážitků a vědomostí během návštěvy památky získávají žáci také dovednosti, například při komunikaci s pracovníky památky. Pokud je edukační program kvalitně zpracovaný, žáci se aktivně zapojují a nejsou jen pasivními příjemci informací.

Diplomová práce je rozdělena na tři části: teoretickou, empirickou a praktickou. Za cíl teoretické části jsme si stanovili přiblížení termínů spojených s tématem práce, nastínění edukace v historickém prostředí v České republice i v zahraničí. Dále jsou kapitoly teoretické části práce věnovány edukaci v historickém prostředí v návaznosti na Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Zmíněnou část práce zakončuje pojednání o poutním kostele sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře, které mimo jiné přibližuje i osobnost tohoto světce.

Empirická část je navržena jako kvalitativní výzkum. Za cíl výzkumu jsme si stanovili zjištění, zda a jakým způsobem využívají učitelé na 1. stupni základních škol potenciál autentického prostředí památkových objektů a zón. V empirické části je také přiblížena metoda výzkumu, výzkumný vzorek, průběh výzkumného šetření, dále také jeho interpretace a analýza.

Na výsledky výzkumu navazuje praktická část práce, kde je rozpracována tvorba edukačního programu a jeho didaktická struktura. Cíl praktické části představuje vytvoření edukačního programu pro poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře ve Žďáru nad

Sázavou. Program by měl sloužit průvodcům, ale také učitelům k přiblížení této unikátní památky dětem na 1. stupni, konkrétně 4. a 5. třídám. Vytvořený edukační program bude v diplomové práci začleněn v přílohách.

Touto prací bych ráda podpořila učitele působící na 1. stupni základních škol, aby s žáky v rámci školní výuky historická místa ve svém blízkém okolí navštěvovali.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Vymezení pojmů vzhledem k tématu práce

1.1 Kulturní dědictví

Kulturní dědictví můžeme chápat jako soubor materiálních i nemateriálních kulturních statků, které se předávají z generace na generaci. Mezi **hmotné kulturní dědictví** se podle mezinárodních úmluv řadí památky materiálního charakteru. Hodnota těchto statků spočívá především v jejich historickém, estetickém, nebo také vědeckém potenciálu. Úmluva o světovém dědictví UNESCO uvádí, že **nemateriální dědictví** obsahuje vše, co není materiální podstaty, toto dědictví je generačně předáváno a utvářeno vnějším prostředím, obohacuje společnost a pomáhá s uvědoměním si identity a rozmanitosti lidského společenství. (Havlůjová, Hudec, Indrová a kol., 2015)

1.2 Kulturní památka

V České republice za kulturní památky označujeme movité a nemovité věci, či jejich soubory, které dokládají historický vývoj lidstva, mohou být spjaty s významnými osobnostmi či historickými událostmi. Za prohlašování movitých a nemovitých objektů kulturními památkami je zodpovědné Ministerstvo kultury, na jehož stránkách můžeme nalézt Ústřední seznam kulturních památek České republiky, který je ministerstvem pravidelně aktualizován. (Kulturní památky, 2022) V českém památkovém fondu jsou české památky rozděleny následovně:

MOVITÉ PAMÁTKY

Movité památky jsou nejobsáhlejší částí památkového fondu České republiky. K těmto památkám můžeme zařadit umělecká díla malířství, sochařství, uměleckých řemesel, dále pak technické a archeologické památky a nálezy, liturgické předměty apod. (Movité památky, 2022)

NEMOVITÉ PAMÁTKY

Za nemovité památky označujeme hrady, zámky, kostely, kaple, kláštery, křížky, boží muka, městské domy, venkovskou lidovou architekturu, technické a průmyslové stavby apod. Jsou to především stavby a jejich soubory, které mají základy pevně spojeny se zemí. (Nemovité památky, 2022)

NEMOVITÉ A MOVITÉ VĚCI, KTERÉ JSOU PŘIPOMÍNKOU HISTORICKÉ UDÁLOSTI ČI OSOBNOSTI

PAMÁTKOVĚ CHRÁNĚNÁ ÚZEMÍ

Mezi památkově chráněná území spadají památková rezervace a památková zóna. Jedná se většinou o celá města, vesnice, ale i historická centra, čtvrti či části krajiny. (Památkově chráněná území, 2022) Památkově chráněná území dělí Národní památkový ústav dále na:

a) Památkovou rezervaci

„Památkové rezervace jsou nejceněnější uceleně dochovaná území s řadou kulturních památek, která u nás můžeme najít. Mají nenarušenou urbanistickou strukturu, tedy kompaktní historický půdorys a zástavbu v původních objemech a tvarech včetně dochovaných fasád většiny historických staveb. Důležitou součástí jsou jejich veřejná prostranství a výtvarné doplňky, zachované historické zahrady a parky, drobná architektura a inventář apod.“ (Památkově chráněná území, 2022)

b) Památkovou zónu

Památkovou zónu můžeme definovat podobně jako památkovou rezervaci. Odlišnosti spočívají v nižším počtu původních historických staveb a v menší architektonické ucelenosti objektů z důvodu necitelného narušení původní struktury. Památkové zóny lze dále dělit na městské, vesnické a krajinné. (Památkově chráněná území, 2022)

V této diplomové práci termín památková zóna zastupuje všechny typy památkově chráněných území.

c) Památkový objekt

Jedná se o historickou nemovitou památku, která je chráněna zákonem o státní památkové péči. (Havlůjová, Hudec, Indrová a kol., 2015)

V praktické a empirické části budeme pro zjednodušení označovat nemovité kulturní památky pouze jako památky.

1.3 Národní památkový ústav

„Odborná a výzkumná organizace státní památkové péče v České republice s celostátní působností; prostřednictvím čtrnácti územních odborných pracovišť, čtyř územních památkových správ a čtyř metodických center vykonává a koordinuje odborné činnosti v oblasti státní památkové péče a jménem státu spravuje přes sto památkových objektů.“ (Havlůjová, Hudec, Indrová a kol., 2015, s. 16)

2 Památková edukace

„Z pedagogického hlediska se jedná o specifický typ mimoškolní výuky nebo volnočasové vzdělávací aktivity, která nejenže probíhá v autentickém historickém prostředí, ale památky a památkovou péčí, resp. kulturní dědictví v celé jeho šíři, chápe jako svůj vzdělávací obsah; mezi hlavní činitele památkové edukace patří kromě obsahu zejm. účastníci edukačních programů a památkový pedagog; hlavním cílem památkové edukace je rozvíjení kladného vztahu všech generací ke kulturně historickému dědictví.“ (Havlůjová, Hudec, Indrová a kol., 2015, s. 17)

2.1 Edukace v historickém prostředí v ČR

V České republice se edukace v historickém prostředí odehrává převážně v památkách, které spadají pod správu Národního památkového ústavu. Snahy o kvalitní systémovou edukaci v historickém prostředí vyústily v roce 2012 ve spuštění projektu **Vzdělávací role Národního památkového ústavu: Edukace jako klíčový nástroj péče o kulturní dědictví České republiky**. (Havlůjová, Hudec, Indrová a kol., 2015) Mezi další projekty, které se edukací v historických objektech a zónách zabývají, jsme zařadili i **Skryté příběhy** a **Noc kostelů**, které přiblížíme v následujících podkapitolách.

Edukaci v památkových objektech a zónách předcházely projekty zaměřené na muzejní a galerijní edukaci, například projekt **Brána muzea otevřená** (1997–2002). Za důležitý moment vedoucí ke zkvalitnění a rozvoji edukace v historickém prostředí považují autoři metodiky **Památky nás baví 1** spuštění projektu **Metodika pro implementaci Výchovy ke vztahu ke kulturně historickému dědictví do školních vzdělávacích programů** (2006–2008) či projektu **Kulturně historické dědictví jako východisko pro rozvoj znalostí, schopností a dovedností žáků ve vzdělání pro udržitelný rozvoj místních komunit**. (Havlůjová, Hudec, Indrová a kol., 2015)

Havlůjová, Najbert a kolektiv autorů upozorňují na důležitou roli školy z hlediska utváření vztahu žáků k místnímu kulturnímu dědictví. Uvádějí, že mimo zmiňované projekty se školám daří utvářet vztah žáků ke kulturně historickým památkám i v rámci výuky na 1. stupni, a to zejména díky vlastivědným vycházkám a exkurzím. V posledních letech dochází ke zvýšení četnosti návštěv památek, jedním z důvodů je reforma školství, která tuto formu edukace podpořila. (Havlůjová, Hudec, Indrová a kol., 2015)

Pokud jednotlivé památkové objekty a zóny nabízejí takovou formu prezentace

památky, která je vhodná a zajímavá pro návštěvníky, zákonitě dochází k vytvoření pozitivního vztahu k památkám a ke kulturnímu dědictví obecně. K úspěšné prezentaci jistě přispívá kooperace institucí zabývajících se touto problematikou a institucí formálního vzdělávání. (Havlůjová, Hudec, Indrová a kol., 2015)

2.1.1 Vzdělávací role Národního památkového ústavu: edukace jako klíčový nástroj zkvalitnění péče o kulturní dědictví České republiky

V této kapitole se věnujeme projektu, jehož podstatou bylo zábavnou formou přibližovat kulturní dědictví a péči o něj široké veřejnosti. Přínos projektu byl oceněn cenou Europa Nostra, která je vnímána jako nejprestižnější evropské ocenění v oblasti péče o kulturní dědictví.

Jedná se o projekt, který vznikl v rámci **Programu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity**, který byl realizován v letech 2012–2015 za podpory Ministerstva kultury České republiky. Hlavní cílem projektu bylo: „...vytvoření systému vzdělávacích programů zaměřených na edukaci v oblasti nemovitého a movitého kulturního dědictví včetně historických sídel, kulturní krajiny a archeologických památek.“ (Vzdělávací role Národního památkového ústavu: edukace jako klíčový nástroj zkvalitnění péče o kulturní dědictví České republiky, 2022)

Dalším cílem projektu byl i průzkum v oblasti zapojení moderních technologií a vytvoření vhodných podmínek pro návštěvníky s handicapem. Projekt byl koncipován jako akční výzkum, cílovou skupinu projektu tvořily děti a mládež, rodiny s dětmi, ale i dospělí z okruhu odborné a laické veřejnosti. Důležitou součástí projektu bylo navázání spolupráce s institucemi formálního vzdělání ve všech stupních. Právě díky zapojení škol mohly být edukační programy ověřeny v praxi. Na projektu se podílel Národní památkový ústav, Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy a Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity. Do projektu bylo zahrnuto více než 100 objektů, které jsou spravovány Národním památkovým ústavem. (Vzdělávací role Národního památkového ústavu: edukace jako klíčový nástroj zkvalitnění péče o kulturní dědictví České republiky, 2022)

Projekt přinesl také několik výstupů. Jednalo se především o vznik edukačních center a certifikovaných metodik. Edukační centra vznikla při územních odborných pracovištích, ale také při památkových objektech: Národní památkový ústav (NPÚ) v Telči, v Českých Budějovicích, na státním hradu a zámku Bečov nad Teplou, na státním zámku Veltrusy, státním zámku Hradec nad Moravicí, Arcibiskupském zámku v Kroměříži a v Ostravě na Dole Michal.

Tato místa byla důležitým článkem při tvorbě a následné realizaci a reflexi programů. Jednotlivá centra pracovala nezávisle na sobě, avšak všechna se stejnými předem stanovenými cíli a principy projektu. (Havlůjová, Hudec, Indrová a kol., 2015) Centra společně formulovala hlavní cíl edukace: *„Prostřednictvím výchovných a vzdělávacích činností napomáhat k hlubšímu vnímání národní a evropské kulturní identity a ke zkvalitnění péče o kulturní dědictví ČR.“* (Havlůjová, Hudec, Indrová a kol., 2015, s. 36)

Pod tímto stanoveným cílem se konkrétně skrývá vytvoření programů, které jsou zaměřeny na edukaci různých skupin v historických objektech a zónách. Dílčím cílem bylo vytvořené programy ověřit, podrobit reflexi, případně navrhnout řešení nápravy, a pokusit se tak vytvořit model systematické památkové edukace v historickém prostředí. Ověření, ale i tvorba probíhala v úzké spolupráci s institucemi formálního i neformálního vzdělávání. Edukační centra navázala také spolupráci s veřejností, která se o edukaci v historických objektech a zónách zajímá, a v neposlední řadě i s místními organizacemi a spolky. (Havlůjová, Hudec, Indrová a kol., 2015)

V metodice Památky nás baví 1 autoři uvádí devatero pravidel pro tvorbu a realizaci edukačních programů, které jsou uskutečňovány pod záštitou NPÚ:

1. *„Na počátku je zážitek.*
2. *Čeho se člověk dotkne, na to nezapomene.*
3. *Co je dobré pro děti, je dobré i pro dospělé. (Opačně to však platí málokdy).*
4. *Lidé chrání to, k čemu mají vztah.*
5. *Památky jsou místem, kde můžeme objevovat své příběhy.*
6. *Památky nejsou jen hrady a zámky.*
7. *Památky jsou příležitostí pro setkávání, učení, tvorbu a zábavu všech generací.*
8. *Proces je stejně důležitý jako výsledek.*
9. *Pomoz mi, abych si na to přišel sám.“* (Havlůjová, Hudec, Indrová a kol., 2015, s. 36)

Centra také disponují univerzální sadou mobilních edukačních pomůcek, které se liší s ohledem na odlišné vlastnosti a potřeby jednotlivých památek. Spolupráce center přispěla k vytvoření univerzální databáze jednotlivých programů, které rozšířily fond edukačních programů v ČR, ale mohou také inspirovat v tvorbě edukačních programů další subjekty. (Havlůjová, Hudec, Indrová a kol., 2015)

V metodice **Památky nás baví** jsou uvedena základní doporučení pro začlenění vytvořeného modelu památkové edukace do praxe:

- Památková edukace je chápána jako důležitá součást systému státní památkové péče.
- Kvalita a dostupnost edukačních programů je závislá na dostatečném počtu stálých pracovníků na odborných pracovištích a správách NPÚ. Při tvorbě programů zaměřených na celoživotní vzdělávání je třeba zajistit spolupráci s odborníky, institucemi formálního i neformálního vzdělávání, neziskovými organizacemi a lidmi z řad dobrovolníků.
- Důležitá je i finanční kompenzace cestovních a jiných nákladů regionálních koordinátorů edukačních programů. (Havlůjová, Hudec, Indrová a kol., 2015)

Dalším přínosem projektu bylo vytvoření 5 **certifikovaných metodik** v tištěné i internetové podobě, jejichž obsahem je ověřování a reflexe edukačních programů, které vznikly v rámci projektu. (Památky nás baví – více o projektu, 2022)

2.1.2 Skryté příběhy

„Díky venkovní hře Skryté příběhy poznáte nejen nová zajímavá místa, ale navíc můžete cestovat v čase a udělat každý rodinný výlet neobyčejným dobrodružstvím. Hra je určena především dětem od 6 do 13 let, ale pobaví i dospělé.“ (O hře, 2022)

Pro zapojení do hry je nutné vlastnit chytrý telefon, do kterého se zdarma stáhne aplikace Skryté příběhy. Aplikace je dostupná pro systémy Android a iOS. Poté se již vybere trasa, kterou si uživatel zvolí k absolvování. Pokud není k dispozici datové připojení, je možné si trasu stáhnout ještě před samotným výletem. (O hře, 2022)

Každou trasou provází soutěžící prostřednictvím příběhu určitá historická postava, která má s daným místem spojitost. Příběh lze vyslechnout v podobě audio verze vyprávěné danou postavou nebo přečíst. Trasa je rozdělena na několik stanovišť, vždy se postupuje od nejnižších po nejvyšší čísla. Po vyřešení úkolu se uživatel posouvá ve hře dále a pomáhá tak i postavě. Z hlediska náplně úkolů se nejčastěji jedná o vyhledávání informací v okolí, řešení jednoduchých šifer. Na konci trasy je možnost vyfocení selfie s historickou postavou, která se v dané trase vyskytovala. (O hře, 2022)

Hlavním průvodcem všech tras je animovaný mimozemšťan To-to, který má schopnost cestovat v čase, hlas mu propůjčila Valérie Zawadská a historické osoby namluvili profesionální herci. V aplikaci jsou jednotlivé mise doprovázeny ilustracemi Jakuba Cenkla (O hře, 2022)

U každé trasy je vždy uvedena délka, obtížnost terénu, obtížnost úkolů a body, které po splnění tým získá. Délka trasy je přizpůsobena dětem a mládeži. (Výpis tras, 2022)

Některé trasy vznikly také v rámci oslav a připomenutí důležitých výročí, například výročí narození slavné osobnosti. V roce 2016, kdy uběhlo 700 let od narození Karla IV., tak vznikly trasy, které měly spojitost s životem tohoto významného vladaře. Byly vytvořeny ve spolupráci s agenturou Czech Tourism. (Výpis tras, 2022)

V roce 2021 si společnost připomněla desáté výročí smrti prvního českého prezidenta Václava Havla. K této příležitosti vznikla v rámci projektu **O2 Svoboda není samozřejmost** skupina tras s názvem Po stopách Václava Havla. **Trasy** připomínají momenty ze života tohoto disidenta, dramatika a státníka. (Výpis tras, 2022)

V roce 2018 se autoři zaměřili na vynálezce a technické unikáty České republiky. Návštěvníci se tak mohli setkat s T. A. Edisonem, Leopoldem Svitákem, Janem Kašparem, Františkem Křížíkem či Prokopem Divišem. Nově vzniklé trasy přibližují unikátní technické památky v Hoslovicích, Tasicích, Stříbru, Potštejně a Plasech. Tento projekt vznikl za podpory Nadace ČEZ, která poskytla finanční příspěvek. (Výpis tras, 2022)

Hlavní benefit spatřují autoři hlavně ve společném prožitku rodiny a v objevování nových míst. Po úspěšném zdolání trasy získáváte zlatáky, a tím se můžete posouvat v žebříčku umístění týmů. Aplikaci Skryté památky vytvořila společnost Tripeduca s. r. o. a spolek Skryté památky. Projekt Skryté památky postupně získává partnery, kteří značnou částí prostředků na tvorbu tras přispívají. Trasy postupně přibývají, autorům projektu se ozývají obce i města s přáním vytvořit vlastní program. (TRIPEDUCA, 2019)

2.1.3 Noc kostelů

Akce Noc kostelů není primárně určena pro školy z důvodu konání v pozdních hodinách. Do kostelů však děti mohou přijít v doprovodu rodičů. Pro rodiny to tak může být příležitost společné návštěvy historické a kulturní památky.

Noc kostelů je v České republice od roku 2009 tradiční akcí, která se koná jednou za rok ve večerních a nočních hodinách v kostelech křesťanských církví, které jsou členy Ekumenické rady církví ČR. Organizátoři spatřují hlavní cíle akce v seznámení veřejnosti s křesťanstvím, v utváření společenství skrze rozhovor, hudbu a společné prožitky kulturního programu. Dále se snaží o otevřenost vůči všem lidem a v neposlední řadě i o vzbuzení úcty a zájmu ke kulturní a společenské hodnotě kostela. Posledním uvedeným cílem akce je také nabídka křesťanského společenství i během celého roku. (Cíle, teze, 2022)

Vstup do kostelů je zdarma, jednotlivé farnosti a kostely se zapojují dobrovolně, podoba prezentace památky je v režii místních věřících konkrétního kostela. Noc kostelů se koná v přesně stanoveném termínu, a to ve stejný den v České republice, v Rakousku i Německu. Koordinaci programu zajišťují biskupství. (Cíle, teze, 2022)

Akce má také jednotnou vizuální podobu, kterou vytvořila grafička Vera Rieder. První Noc kostelů proběhla oficiálně ve Vídni pod názvem Lange Nacht der Kirchen v roce 2005. Odtud se tato akce rozšířila i do ostatních kostelů v Rakousku a později i do sousedního Německa a České republiky. O dva roky později než Česká republika se do projektu v roce 2011 zapojila i Slovenská republika. S Nocí kostelů se můžeme setkat i v Estonsku a od roku 2016 i ve Švýcarsku. V České republice se prvního ročníku akce zúčastnilo 34 kostelů, bylo napočítáno kolem 100 000 návštěvníků, zapojila se brněnská a plzeňská diecéze. V následujících letech se přidaly kostely a modlitebny i z ostatních krajů. (Z historie Noci kostelů, 2018)

2.2 Edukace v historickém prostředí v zahraničí

English Heritage, oficiálním názvem **English Heritage Trust**, je britská charitativní organizace, která spravuje přes 400 historických památek a míst. English Heritage se snaží poukázat na potenciál autentických památkových objektů a zón, což přináší nejen získání vědomostí, ale také hodnotových postojů, zážitků a zábavy. Hlavní priority spatřuje v inspiraci, památkové péči/ochraně, v zapojení se a finanční udržitelnosti. Organizace se tedy kromě přiblížení památek veřejnosti zaměřuje také na odbornou péči o tato místa. Usiluje o zapojení co nejvíce lidí s důrazem na finanční nezávislost, které by měla dosáhnout do roku 2023. Edukační tým tvoří mimo zaměstnanců také dobrovolníci. (About Us, 2022)

English Heritage vznikla již v roce 1983, až do roku 2015 byla vedena jako státní příspěvková organizace. V roce 2015 byla rozdělena na dvě samostatné organizace: státní

příspěvkovou organizaci Historic England a charitativní organizaci English Heritage. (About Us, 2022)

Organizace nabízí služby v rámci formálního vzdělávání. V první řadě se jedná o služby, které souvisí s návštěvou památky. Prvním typem návštěvy jsou samostatně vedené prohlídky památek, tzv. „FREE SELF-LED VISITS“. Druhou možností návštěvy památky, která spadá pod správu English Heritage, jsou odborně vedené prohlídky „EXPERT-LED DISCOVERY VISITS“. V neposlední řadě se organizace věnuje tvorbě metodicky zpracovaných materiálů zaměřených na památky a historii. (Learn: School Visits, 2022)

FREE SELF-LED VISITS

„Free Self-Led Visits“ bychom mohli označit jako návštěvy historických míst, které jsou samostatně obslužné, to znamená, že edukačním programem neprovází zaměstnanec či dobrovolník organizace. Učitel, pedagogický pracovník si předem stáhne materiály z webových stránek organizace, prostuduje je a případně si připraví potřebné pomůcky. Žáci pod jeho vedením absolvují návštěvu. Díky zpracovaným materiálům získává učitel metodickou oporu. Materiály i návštěva daného místa jsou zdarma, nutné je však objednání termínu návštěvy. Na výběr v tomto programu je kolem 400 míst ve Velké Británii, která spadají pod správu organizace. (Learn: Free Self-Led Visits)

Jednotlivé příručky obsahují materiály a praktické informace, které se týkají plánování návštěvy (plánek místa, zda je možnost bezplatné návštěvy, otvírací dobu, možnost občerstvení atd.). Dále zde najdeme aktivity, které mohou učitelé s třídou uskutečnit před, během nebo po prohlídce místa. Materiály jsou většinou psány v angličtině, ale našli jsme také příručky v němčině, francouzštině i v češtině. (Příručka pro učitele při návštěvě Stonehenge) (Learn: Free Self-Led Visits, 2022)

EXPERT-LED DISCOVERY VISITS

Další možností, jak navštívit památky pod správou English Heritage jsou prohlídky, během kterých objevujete památky pod vedením zkušeného odborného průvodce. Jsou založené především na prožitku. Intenzivnímu a nezapomenutelnému zážitku napomáhá kromě autentického prostředí také hraní rolí a převlékání se do historických kostýmů. Tento druh návštěv je připraven pro všechny stupně školního vzdělávání i pro skupiny dětí, jako jsou například skauti. Prohlídky jsou vhodné i pro děti s poruchami učení a se specifickými potřebami ve vzdělávání. Všechny návštěvy navíc navazují na kurikulum. (Learn: English

Heritage, Expert – Led Discovery Visits, 2022)

ZDROJE MATERIÁLŮ PRO UČITELE

English Heritage nabízí výukové materiály, které jsou vytvořeny kvalifikovanými učiteli, pedagogickými odborníky a historiky. Zdroje jsou volně ke stažení a mohou sloužit jako materiál do vyučovacích hodin ve škole, při návštěvě památky během programu, kdy třídu provází učitel sám, či při objevování památky s odborníkem. Materiály jsou uspořádány podle jednotlivých období historie (Pravěk, Římané, Anglosasové & Normané, Středověk, Tudorovci & Stuartovci, Viktoriánské období, 20. století), podle regionu, podle stupně vzdělávání. (Learn: Teaching Resources, 2022)

3 Regionální prvky ve výuce

Podle Kancíra a Madzikové s regionálními prvky operoval již J. A. Komenský, který vnímal při vyučování důležitost postupu od známého k neznámému. Tento přístup bychom mohli v rámci současné didaktiky označit za vyučovací zásadu přiměřenosti, která je do vlastivědy implikována společně se zásadou názornosti a uplatněním principu spojení školy s každodenním životem v podobě tzv. regionálního principu. Žáci poznávají bezprostřední okolí, krajinu, ale také zvyky a další místní specifika. Tyto skutečnosti tvoří cenné podněty při získání s utváření dalších vědomostí, dovedností a postojů. (Vavrdová, 2009)

Regionální prvek charakterizuje a dokládá typické prvky určité oblasti. Tyto zvláštnosti se týkají především společenských, ekonomických a přírodních jevů. (Vavrdová, 2009)

3.1 Regionální prvky v oblasti Člověk a jeho svět

Důležitost aplikace regionálních prvků ve vlastivědě dokládá také zmínka z charakteristiky vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání (dále jen RVP ZV): „*Podmínkou úspěšného vzdělávání v dané oblasti je vlastní prožitek žáků vycházející z konkrétních nebo modelových situací při osvojování potřebných dovedností, způsobů jednání a rozhodování. K tomu významně přispívá i osobní příklad učitelů. Propojení této vzdělávací oblasti s reálným životem a s praktickou zkušeností žáků se stává velkou pomocí i ve zvládnutí nových životních situací i nové role školáka, pomáhá jim při nalézání jejich postavení mezi vrstevníky a při upevňování pracovních i režimových návyků.*“ (MŠMT, 2017, s. 42)

Vzdělávací obsah Člověk a jeho svět je jedinou oblastí v RVP ZV, která je vytvořena výlučně pro vzdělávání na 1. stupni základních škol. Vzdělávací obsah této oblasti má široké pojetí, předmětem je tak například člověk, rodina, zdraví, společnost, příroda, vlast, technika atd. Žáci rozvíjí prekoncepty, které v oblasti Člověk a jeho svět již získali v rámci působení v rodině či v předškolním vzdělání a tím tak mohou získat ucelený pohled na svět. (MŠMT, 2017)

Vzdělávací obsah oboru Člověk a jeho svět je v RVP ZV koncipován do pěti tematických okruhů:

- Místo, kde žijeme
- Lidé kolem nás
- Lidé a čas
- Rozmanitost přírody
- Člověk a jeho zdraví

Vzdělávací okruhy: Místo, kde žijeme, Lidé kolem nás, Lidé a čas lze považovat za základ tvořící školní předmět Vlastivěda. Zbývající dva okruhy, tedy Rozmanitost přírody a Člověk a jeho svět, jsou obsahem učiva Přírodovědy. Vzdělávací obor Člověk a jeho svět lze vyučovat prostřednictvím pouze jednoho předmětu od 1. do 5. třídy, či jednoho předmětu v rámci 1. období a dvou předmětů ve 4. a 5. třídě. Dále je možné učivo, spadající pod různé tematické okruhy, navzájem propojovat. (MŠMT, 2017)

V charakteristice tematických okruhů v RVP ZV můžeme najít odkazy na regionální principy v těchto formulacích:

MÍSTO, KDE ŽIJEME

...poznávání nejbližšího okolí ...

LIDÉ KOLEM NÁS

...Poznávají, jak se lidé sdružují, baví, jakou vytvářejí kulturu...

...praktické poznávání místních a regionálních skutečností a na utváření přímých zkušeností žáků...

...probudit v žácích kladný vztah k místu jejich bydliště, postupně rozvíjet jejich národní cítění a vztah k naší zemi.

LIDÉ A ČAS

...vychází od nejznámějších událostí v rodině, obci a regionu...

...zájem o minulost, o kulturní bohatství regionu...

...žáci mohli samostatně vyhledávat, získávat a zkoumat informace z dostupných zdrojů

především pak od členů své rodiny i od lidí v nejbližším okolí, aby mohli společně navštěvovat památky, sbírky regionálních i specializovaných muzeí, veřejnou knihovnu...

ROZMANITOST PŘÍRODY

...praktického poznávání okolní krajiny a dalších informací se žáci učí hledat důkazy o proměnách přírody... (MŠMT, 2017)

Regionální prvky jsou zastoupeny nejčastěji v již zmíněných vzdělávacích oborech: Místo, kde žijeme, Lidé kolem nás a Lidé a čas a Rozmanitost přírody. Výskyt regionálních prvků v RVP ZV demonstrujeme na obsahu očekávaných výstupů těchto tří vzdělávacích oborů.

MÍSTO, KDE ŽIJEME

Očekávané výstupy – 1. období

Žák:

- vyznačí v jednoduchém plánu místo svého bydliště a školy, cestu na určené místo a rozliší možná nebezpečí v nejbližším okolí*
- začlení svou obec (město) do příslušného kraje a obslužného centra ČR*
- pozoruje a popíše změny v nejbližším okolí, obci (městě)*
- rozliší přírodní a umělé prvky v okolní krajině a vyjádří různými způsoby její estetické hodnoty a rozmanitost.*

Očekávané výstupy – 2. období

Žák:

- určí a vysvětlí polohu svého bydliště nebo pobytu vzhledem ke krajině a státu*
- určí světové strany v přírodě i podle mapy, orientuje se podle nich a řídí se podle zásad bezpečného pohybu a pobytu v přírodě*
- rozlišuje mezi náčrty, plány a základními typy map; vyhledává jednoduché údaje o přírodních podmínkách a sídlištích lidí na mapách naší republiky, Evropy a polokouli*
- vyhledá typické regionální zvláštnosti přírody, osídlení, hospodářství a kultury, jednoduchým způsobem posoudí jejich význam z hlediska přírodního, historického, politického, správního a vlastnického*

- *zprostředkuje ostatním zkušenosti, zážitky a zajímavosti z vlastních cest. (MŠMT, 2017)*

LIDÉ KOLEM NÁS

Očekávané výstupy – 1. období

Žák:

- *rozlišuje blízké příbuzenské vztahy v rodině, role rodinných příslušníků a vztahy mezi nimi, projevuje toleranci k přirozeným odlišnostem spolužáků i jiných lidí, jejich přednostem i nedostatkům.*

Očekávané výstupy – 2. období

Žák:

- *vyjádří na základě vlastních zkušeností základní vztahy mezi lidmi, vyvodí a dodržuje pravidla pro soužití ve škole, mezi chlapci a dívkami, v rodině, v obci (městě)*
- *poukáže v nejbližším společenském a přírodním prostředí na změny a některé problémy a navrhne možnosti zlepšení životního prostředí obce (města). (MŠMT, 2017)*

LIDÉ A ČAS

Očekávané výstupy – 1. období

Žák:

- *využívá časové údaje při řešení různých situací v denním životě, rozlišuje děj v minulosti, přítomnosti a budoucnosti*
- *pojmenuje některé rodáky, kulturní či historické památky, významné události regionu, interpretuje některé pověsti nebo báje spjaté s místem, v němž žije*
- *uplatňuje elementární poznatky o sobě, o rodině a činnostech člověka, o lidské společnosti, soužití, zvycích a o práci lidí; na příkladech porovnává minulost a současnost.*

Očekávané výstupy – 2. období

Žák:

- *využívá archivů, knihoven, sbírek muzeí a galerií jako informačních zdrojů pro pochopení minulosti; zdůvodní základní význam chráněných částí přírody, nemovitých*

i movitých kulturních památek

- *rozeznává současné a minulé a orientuje se v hlavních reáliích minulosti a současnosti naší vlasti s využitím regionálních specifik*
- *srovnává a hodnotí na vybraných ukázkách způsob života a práce předků na našem území v minulosti a současnosti s využitím regionálních specifik objasní historické důvody pro zařazení státních svátků a významných dnů. (MŠMT, 2017)*

ROZMANITOST PŘÍRODY

Očekávané výstupy – 1. období

Žák:

- *pozoruje, popíše a porovná viditelné proměny v přírodě v jednotlivých ročních obdobích*
- *roztřídí některé přírodniny podle nápadných určujících znaků, uvede příklady výskytu organismů ve známé lokalitě.*

Očekávané výstupy – 2. období

Žák:

- *objevuje a zjišťuje propojenost prvků živé a neživé přírody, princip rovnováhy přírody a nachází souvislosti mezi konečným vzhledem přírody a činností člověka*
- *zkoumá základní společenstva ve vybraných lokalitách regionů, zdůvodní podstatné vzájemné vztahy mezi organismy a nachází shody a rozdíly v přizpůsobení organismů prostředí*
- *porovnává na základě pozorování základní projevy života na konkrétních organismech, prakticky třídí organismy do známých skupin, využívá k tomu i jednoduché klíče a atlasy. (MŠMT, 2017)*

3.2 Regionální přístup ve výuce na 1. stupni ZŠ

V této kapitole čerpáme především z článku **Regionální princip ve výuce v praxi 1. stupně základní školy** pedagožky Evy Frýzové, který byl uveřejněn v odborném elektronickém časopisu **Komenský**. Frýzová uvádí, že někteří žáci neznají své bezprostřední okolí. V dnešním globalizovaném světě jsme svědky fenoménu, kdy žáci nemají zájem o okolí, které je obklopuje. Tento jev je často způsoben absencí průvodce, který by jim vhodným způsobem pomohl okolí poznat, prozkoumat a porozumět skutečným, které se v něm odehrávají. Tuto roli by mohli sehrát rodiče či prarodiče, kteří však někdy přikládají důležitost jiným dovednostem či znalostem. (Frýzová, 2018)

Frýzová upozorňuje na možnou záměnu termínů: **regionálního principu a výuky o regionu**. Hlavním cílem **výuky o regionu** je seznámit žáky s regionem, tedy získat znalosti o jeho geografickém umístění, přírodních podmínkách, historii a současném vývoji. Učivo o regionu je součástí jednoho předmětu na 1. stupni, nejčastěji vlastivědy a je včleněno ve všech fázích vyučovací jednotky. Výuka **založená na regionu** je jednou z možností, jak dosáhnout vzdělávací cíle zvoleného předmětu. Regionální princip můžeme aplikovat ve všech vyučovacích předmětech, ve všech částech vyučovací hodiny i všech ročnících. (Frýzová, 2018)

Oba přístupy využívají mnoho výukových forem, zejména vycházky, exkurze a besedy s osobnostmi regionu. Dalším společným znakem těchto přístupů i je volba didaktických prostředků v souvislosti s daným regionem, do této kategorie řadíme tištěné i elektronické materiály o regionu, mapy, fotografie, pracovní listy a také regionální učebnice. Rozdíl mezi výukou o regionu a výukou založenou na regionálním přístupu spočívá v jejich zařazení během školního roku. Výuka o regionu často nenavazuje na učivo ostatních vzdělávacích oborů. Může se stát, že žáci se dozívají informace, avšak obsahu nerozumí. Autorka uvádí příklad, kdy se žáci učí o barokním kostele v obci, ale zatím neví, co je to baroko. Frýzová však upozorňuje na nevhodnost vyhýbání se nebo vypuštění právě těchto termínů a skutečností, kterým žáci nemohou rozumět. Došlo by tak k nežádoucí redukci obsahu výuky. Žáci získají určité vědomosti o regionu, avšak často se jedná pouze o naučené pojmy, kterým žáci nemohou rozumět. Problém izolovanosti informací od dalšího učiva lze vyřešit výukou založenou na regionálním principu. Žákům jsou informace o regionu přístupny po celý rok, jsou začleněny do různých předmětů. Autorka opět uvádí příklad tohoto přístupu: žáci mohou při práci s mapou využít pro nácvik mapu regionu. Výuka založená na regionálním principu respektuje žákův

vývoj, je založená na spojení výuky s reálným životem, žáci jsou schopni probírané termíny lépe pochopit a utvořit si mezi nimi i cenné souvislosti. Autorka však dodává, že je možné oba přístupy kombinovat. (Frýzová, 2018)

V závěru článku autorka připomíná, že: „*Využívání regionálního principu ve výuce by tedy nemělo být dogma, ale příležitost pro žáky i učitele, jak k výuce přistupovat jiným způsobem. Realie regionu slouží jako fakta, která mohou žáci shromažďovat, analyzovat a hodnotit, následně pak formulovat a prezentovat vlastní závěry. Výuka založená na regionálním principu primárně neslouží jako zdroj informací k zapamatování, ale příležitost k procvičování kognitivních dovedností.*“ (Frýzová, 2018)

4 Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře

Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře je bezesporu jedním z nejvýznamnějších děl stavebního stylu barokní gotiky.

4.1 Historie stavby a její následný vývoj

Kostel byl vybudován na popud žďárského opata Václava Vejmluvy, který se zasloužil o rozkvět žďárského kláštera a byl také velmi vlivnou osobností. Dobové zápisy také označují Vejmluvu za velkého ctitele Jana Nepomuckého. Nalezení neporušené tkáně Jana Nepomuckého v roce 1719 opata utvrdilo v jeho dlouhodobém záměru výstavby chrámu zasvěceného právě tomuto světcovi. Nález neporušeného jazyka vnímali lidé jako zázrak a považovali jej za jeden z hlavních důvodů blahořečení Jana Nepomuckého. Pozdější průzkumy ukázaly, že se nejednalo o jazyk, ale o část mozkové tkáně. Je zajímavé, že stavba poutního kostela započala ještě před světcovým svatořečením. (Mikule, 2012)

Vytvořením architektonického návrhu byl pověřen Jan Blažej Santini-Aichel, se kterým opat spolupracoval již při přestavbě areálu žďárského kláštera. Opatovu představu o kostele, která byla založena na symbolech, a která vycházela z kabaly, dokázal Santini přenést do architektonických plánů. K názoru, že autorem ideového programu kostela byl skutečně opat, se přiklání i Kroupa se Sedlákem. (2015)

Pro výstavbu areálu byl vybrán pahorek východně od žďárského kláštera, který byl nazýván Strmá hora nebo také Pustý kopec. V jiných publikacích se můžeme setkat také s pojmenováním Černý les. Toto umístění spolu s vykácením lesa podpořilo majestátnost a velkolepost budoucího díla. (Chudárek in Holečková, 2006, s. 106)

Po odlesnění byl kopec přejmenován na Zelenou horu. Nové označení vrcholku odkazuje také na mateřský klášter cisterciáků, a tedy i na místo, kde se Janu Nepomuckému patrně dostalo základního vzdělání. (Mikule, 2012)

Stavba byla postavena v nezvykle krátkém čase, v důsledku rychlého pracovního tempa musel Santini pozměnit některé postupy své práce, tyto úpravy jsou viditelné na plánech stavby. Se stavbou započali již v létě roku 1719, jednalo se však spíše o drobné výkopové práce, vyzdívání základů a vyměřování stavby. 16. května roku 1720 byl slavnostně položen základní kámen chrámu. V roce 1721, kdy došlo k druhé exhumaci Janových ostatků, byla opatovi darována kůstka z lebky Jana. Se získáním této cenné relikvie patrně souvisí i změna výzdoby

stropu. Místo původně zamýšlené desetihroté hvězdy, zde můžeme spatřit plastiku mučednickova jazyka s plameny. (Kroupa a Sedlák, 2015)

Slavnostní vysvěcení kostela proběhlo 27. září roku 1722 olomouckým biskupem Františkem Julia Braidem. Práce však nadále pokračovaly i poté, kostel byl do vysvěcení vybaven pouze provizorně bez stálé výzdoby. Také se pracovalo na ambitech, které byly pravděpodobně dokončeny v roce 1740. (Mikule, 2012)

OBDOBÍ ÚPADKU PAMÁTKY

Období prosperity poutního místa přerušil 16. července roku 1784 požár, který se na areál poutního kostela přenesl z kláštera. Škody byly rozsáhlé, oheň nejvíce poškodil střechy kostela a ambitů. Díky pohotovým místním v čele s P. Matějem Sychrou se podařilo areál alespoň provizorně zastřešit. Byla také uspořádána sbírka na opravy, která se však neuskutečnila z důvodu zrušení žďárského kláštera a následného uzavření kostela. Nevyužité finanční prostředky byly dárcům vráceny a část vybavení kostela byla odvezena do okolních kostelů. (Mikule, 2012)

Neutěšený stav kostela přiměl žďárského zámeckého kaplana P. Bonifáce Procházku spolu s některými dalšími obyvateli Žďáru požádat Moravskoslezské zemské gubernium o povolení k opravě areálu. Gubernium nakonec souhlasilo s podmínkou, že kostel bude sloužit jako hřbitovní, také se ale distancovalo od finanční pomoci související s opravami kostela. Procházka tedy uspořádal sbírku, do které přispěl on i další řeholníci a lidé z okolí. Ti přispívali svými omezenými prostředky, často i vlastní prací či výrobky. Práce na areálu, zejména ambitech, pokračovaly až do roku 1803, kdy také proběhla první svatojánská pouť od ničujícího požáru. Je zřejmé, že z důvodu nedostatku financí nebyla stavba opravena do původní podoby. (Mikule, 2012)

Kostel se podařilo alespoň částečně opravit, avšak ambity se nacházely stále v žalostném stavu. V roce 1826 se nový majitel panství hrabě Vratislav z Mitrovic rozhodl, že ambity odstraní. Tento záměr mu naštěstí vymluvil P. Matěj Josef Sychra, který uspořádal další sbírku na obnovu areálu, do které překvapivě mezi prvními přispěl právě hrabě. Oprava byla velmi nákladná a samotný P. Matěj Josef Sychra se zadlužil. Po jeho smrti musel být jeho majetek vydán věřitelům. Kostel navíc opět zasáhl požár, a to hned dvakrát v letech 1842 a 1850. V opravách poničeného areálu se pokračovalo dále, také díky velkorysým darům majitelů a majitelek panství, zejména Josefa Dietrichsteina a Klotyldy hraběnky

Clam-Gallasové. (Mikule, 2012)

Zbourání ambitů kromě hraběte Vratislava z Mitrovic navrhl i jihlavský adjunkt Hugo Hartl. V technickém dokumentu z roku 1884 navrhl i způsob řešení: „*Chodby s loubím by měly být až na hlavní vchody zbořeny a měly by být ponechány jenom zdi, anebo by měly být předlážděny a vycementovány či vyasfaltovány, přičemž budiž poznamenáno, že jsou pro nynější účely bezúčelné.*“ (Chudárek in Holečková, 2006, s. 111)

Další posudek vypracoval Friedrich Radnitzký: „*Objekt, který zasluhuje oprav je kostel sv. Jana Nepomuckého na hřbitově na Zelené hoře, postavený od architekta Santiniho 1722. Tato stavba, která má za základ bizarní myšlenku, až do nejkrajnějších konsekvencí musí působiti nanejvýš cizím dojmem, neboť vše je vyvinuto ve znamení pětiboké hvězdy sv. Jana Nepomuckého, kaple, stavba okolo hřbitova, oltáře, vchody ba i ornamentika. I když nelze tuto stavbu považovati za vážný architektonický výkon, přece je to jen unikum a pamětihodnost země a je nutno tuto stavbu před zánikem chrániti zvláště, když náklady na zabezpečení jsou poměrně malé.*“ (Chudárek in Holečková, 2006, s. 111)

DĚJINY KOSTELA 20.–21. STOLETÍ

Na počátku 20. století došlo alespoň k částečné výměně oken kostela. Před druhou světovou válkou byly opravy financovány s přispěním státu, obce a také farního úřadu. Během válečného období neprobíhaly takřka žádné opravy. Roku 1953 připadl areál státu, a s tím i starost o něj. Další stavební práce vedoucí k obnově památky se započaly v 70. letech 20. století, kdy došlo k několika průzkumům objektu, které vedly k vytvoření plánu na obnovu památky. Vzhledem k tehdejší neodbornosti některých pracovníků došlo při rekonstrukci také k necitelným zásahům. (Mikule, 2012)

Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře byl v roce 1994 v thajském Phuketu zapsán do seznamu světového dědictví UNESCO. V roce 2006 došlo znovu k odlesnění kopce. Kostel byl také vrácen církvi z důvodu majetkového vyrovnání státu s církvemi. Konkrétně byl 27. srpna 2014 předán Římskokatolické farnosti Žďár nad Sázavou II a Biskupství brněnskému. Mimo jiné došlo k úpravě terénu mezi ambitem a kostelem, tzv. poutní louky. Od roku 1996 do roku 2016 probíhalo přemísťování ostatků zemřelých, které byly do té doby uloženy na prostranství před kostelem. Odstranění hrobů byla podmínka, kterou se Žďár nad Sázavou zavázal splnit při zápisu do seznamu světového dědictví UNESCO. V roce 2017 došlo k instalaci osvětlení, které je k interiéru šetrnější. (Chronologie dějin: Novodobá historie, 2015)

Nejrozsáhlejší opravy poutního místa proběhly v letech 2017-2022 a pomohly docílit původního vzhledu kostela. Opravy se týkaly především zdro oken, podlahy, výmalby kostela a jednotlivých oltářů. Došlo ke srovnání terénu mezi ambitem a kostelem a zasazení travního porostu na tzv. louce poutníků. Za zmínku stojí i komplikovaná obnova podlahy, kdy bylo nutné krom oprav starých dlaždic vyrobit i nové, které byly následně uspořádány do původní podoby mozaiky. Při restauraci soch z oltářů byla také zjištěna a navracena jejich původní barevnost. (Bárta, 2021)

Momentálně probíhá oprava ambitů a drobné úpravy interiéru kostela. Také se počítá s výstavbou turistického centra. (Ve Žďáru n. S. začíná architektonická soutěž na informační centrum Zelené hory, 2021)

4.2 Architektura kostela

Kostel sv. Jana Nepomuckého se řadí mezi nejznámější stavby baroka ve střední Evropě. Je předmětem zájmů nejenom historiků, architektů a dalších badatelů, ale i laiků, které působivá stavba přímo vybízí k hledání symbolů a podstaty významu stavby chrámu. Kroupa a Sedlák v knize *Zelená hora: Žďársko Jana Santiniho* přibližují výjimečnost stavby těmito slovy: „*Originalita jeho architektonických řešení spočívá především v tom, že jeho projekty sice vycházejí ze základní, takřka jednoznačně srozumitelné symboliky, ta ale byla v definitivním projektu vždy přepracována po každé do vysoce originálního, umělecky přesvědčivého a takřka dokonale propracovaného řešení. To je ostatně dobře vidět právě na projektu a realizaci poutního svatojánského chrámu ve Žďáru.*“ (2015, s. 75)

Autoři knihy se zabývají otázkou, zda lze ojedinělou stavbu pochopit a zprostředkovat ostatním. Předkládají myšlenky badatelů ze současné doby, ale i z minulosti, kteří vždy vyzdvihují určitý aspekt kostela, který je pro ně zásadní a pomocí něhož podávají ucelený pohled na celé dílo.

POPIS STAVBY

V památkovém katalogu NPÚ najdeme stručný popis areálu: „*Unikátní areál centrálního poutního kostela postaveného na půdorysu pěticípé hvězdy a obehnaného ambity tvoří dokonale jednotně koncipovaný architektonický celek plný symboliky. Stavba postavená na kopci Zelená Hora je vrcholným dílem arch. Santiniho.*“ (Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého, 2015)

Kostel je postaven ve stylu barokní gotiky neboli gotizujícího baroka. Stavba tak spojuje nejen dva architektonické styly, ale i dvě historická období. (Žmolík, 2011)

Areál je projektován do tvaru kruhu s vepsaným desetiúhelníkem. Santiniho projekt přibližuje v knize Kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře trojice badatelů: Kroupa, Sedlák a Horyna, kteří uvádí, že architekt vytvořil plán kostela pomocí kružnic. Základní kružnice o poloměru 12 loktů určuje půdorys kostela a vychází z ní poloměry ostatních 8 kružnic. Dále Santini k vytvoření projektu použil kružnice o dvojnásobném, trojnásobném, pětinásobném a devítinásobném poloměru kružnice základní. Čísla násobků také vycházejí z ikonografie. Číslo 12 je považováno za číslo božské tvořivosti a milosti, 12 hvězd také tvoří svatozář Panny Marie. Devítka odkazuje na nadpozemský charakter stavby. Symbolika čísla pět je v této stavbě zastoupena nejčastěji. (Mikule, 2012)

Jak již bylo zmíněno, kostel je plný symbolů, které podněcují návštěvníka k jejich odhalení. Symbolika vychází z kabaly a odkazů na mučednickou smrt světce. Číslo pět odkazuje na jeden z atributů Jana Nepomuckého. Symbolizuje počet světel, které se podle legendy objevily nad Janovým tělem. Nebo také počet písmen slova TACUI, což znamená mlčel jsem, které vycházejí taktéž z legendy odkazující na kruté mučení Jan Nepomuckého. Číslo pět je v celém areálu zastoupeno hned několikrát. Do deseticípého ambitu můžeme vstoupit pěti vchody. Nad každou branou byla umístěna socha, která symbolizovala jednu z Janových ctností. Sochy byly také obklopeny štítonoši. Do dnešní doby se zachovaly pouze tři sochy ctností a dva štítonoši. Kostel disponuje pěti kaplemi s totožným počtem oltářů. Historické prameny uvádí, že v ambitu bylo instalováno také pět zvonů. Číslo pět připomíná pět Kristových ran. (Architektura Zelené hory, 2015)

Hlavní prostor kostela je vymezen válcem, ke kterému jsou připojeny hlavní oltář a čtyři oltáře evangelistů, kde každý z nich tvoří prostor půdorysu sférického trojúhelníku. Kostel má kromě přízemí také dva ochozy. První patro je členěno na pět tribun, druhé patro tvoří galerie s varhanami rozdělená na deset částí. Zábradlí nejvyššího patra je zdobeno řeckým písmenem X. Klenbu kostela zdobí bohatá štuková výzdoba, nejčastěji jsou zde znázorněny hvězdy svatojánské (šestihroté), cisterciácké (osmihroté), desetihroté (odkazují na počet stěn mariánské studnice ve Žďáru nad Sázavou). Nejvýraznější je desetihrotá hvězda tvořená pěti desetihrotými hvězdami. Ve středu hvězdy je přímý odkaz na světce chrámu, tedy plastika jazyka sv. Jana Nepomuckého, která je vyrobená z polychromovaného dřeva. (Mikule, 2012)

Obrázek č. 1: Pohled na strop kostela (zdroj autorky)

Na Janovu vítěznou zbraň, tedy jazyk, odkazují svým tvarem i některá okna v lucernových kaplích. Ostatní okna mají tvar biskupské mitry nebo sférického trojúhelníku. Biskupská mitra odkazuje na opata Václava Vejmluvu, trojúhelník na Nejsvětější trojici. Číslo tři symbolizuje Václava Vejmluvu, který měl 3 hvězdy ve svém znaku. (Mikule, 2012)

Nově zrekonstruovaná podlaha je složena jako mozaika, při pohledu z ochozů by měla evokovat vlnivý pohyb, kterého J. B. Santini-Aichel docílil právě skládáním dlažby do mozaiky. Použil přitom černé, červené a okrové dlaždice ve tvaru pětiúhelníku a kosočtverce. (Holečková in Mikule, 2012)

Obrázek č. 2: Pohled z druhého ochozu stavby (zdroj autorky)

Santini při stavbě chrámu využil také barevnou symboliku. Implementace barevných vitráží v Santiniho projektovaných stavbách není obvyklá. Při příhodném počasí můžeme vidět barevné úkazy na podlaze, ale i na stěnách kostela, které jsou vytvořeny světlem přicházejícím do kostela právě skrze vitráže. Nad vchody jsou umístěna okna se žlutočervenou hvězdou, prostor vitráže je doplněn modrou, fialovou a v některých případech i zelenou barvou. Žlutá barva symbolizuje hvězdy, červená utrpení Krista či Jana Nepomuckého, modrá Pannu Marii. (Chudárek in Holečková, 2006)

Obrázek č. 3: Vitráž (zdroj autorky)

Symbolika čísla pět je také viditelná na hlavním oltáři, kdy postava Jana Nepomuckého stojí na zeměkouli, na které je pět osmihrotých cisterciáckých hvězd, které symbolizují pět kontinentů. V těsné blízkosti zeměkoule se nacházejí tři velcí andělé, kteří jsou uspořádáni do písmene V. Na oltáři jsou další dva stejně velcí andělé, kteří rozhrnují baldachýn. Na nejvyšší části baldachýnu můžeme spatřit tři malé anděly. Počet 5 velkých a 3 malých andělů odkazuje na číslo 53, tedy pravděpodobný věk úmrtí světce. Nad tímto výjevem vstupu Jana Nepomuckého do nebo je umístěný zlatý sférický trojúhelník, který symbolizuje Nejsvětější Trojici. (Pohanka in Mikule, 2012)

Obrázek č. 4: Hlavní oltář (zdroj autorky)

VÝKLAD SANTINIHO PROJEKTU

Richter se zabýval analýzou optického prostoru kostela, která je založena především na kompozici interiéru. „*Zelená hora je nadýmající se prostor jakoby rozplývání živé pěny,*“ shrnuje svoji architektonickou analýzu Richter. (Kroupa a Sedlák, 2015, s. 75)

Jaromír Neumann rozvíjí Richterovu analýzu o výklad symboliky: „... *sama situace kostela na výrazném návrší Zelené hory, ráz jeho centrální dispozice, symbolicky exponovaný půdorysný útvar, opakování a kontrast tvarů, vynalézavé variace, spojování a proplétání tvarových konfigurací... i celá kompozice i vazba pohledů poskytnutých na důležitých místech divákovi.*“ (Kroupa a Sedlák, 2015, s. 76)

Horyna poukazuje na kabalistickou nauku, ze které Santini s Vejmluvou vycházeli. Zaměřuje se nejen na číselnou symboliku, ale také na interpretaci symbolických témat. Prolnutí symboliky kostela s jeho architektonickým a geometrickým uspořádáním tak Horyna vnímá jako: „*výsledek prolnutí výtvarných a významových hodnot uměleckého díla v tak mimořádné míře, jaká nemá mnoho srovnatelných obdob ani v tvorbě vrcholně a pozdně barokního rozkvětu ikonologické spekulace.*“ (Kroupa a Sedlák, 2015, s. 79)

Poslední výklad vnímání Zelené hory uzavírají Kroupa a Sedlák názory německého

historika barokní architektury **Ulricha Fürsta**, který: „...zkoumá význam v architektuře nikoli prostřednictvím nápadné půdorysné symboliky nebo hledáním nějakého mimouměleckého, teologického či spekulativně filozofického významu architektonických forem. Naopak chce pochopit stavební dílo především prostřednictvím tvarů a stavebních postupů, které si architekt při řešení dané úlohy volí.“ (Kroupa a Sedlák, 2015, s. 80)

4.3 Jan Nepomucký

Jana Nepomuckého bychom mohli označit za nejznámějšího Čecha, přinejmenším v období baroka. Sv. Jan Nepomucký je považován za hlavního patrona Česka a českého národa, ale také patrona například loďařů a mlynářů. Je také označován za prvomučedníka zpovědního tajemství. (Svatý Jan Nepomucký, 2022)

O jeho mládí toho moc nevíme. Narodil se okolo roku 1340–1350 v Pomuku (od 13. století označovaný jako Nepomuk). Jeho otec Velfin byl patrně potomek německých kolonistů, o matce toho také není moc známo, mohla být však českého původu. (Polc, 1993)

Je písemně podloženo, že Jan studoval práva na pražské univerzitě, kde získal titul dnešního bakaláře. Pracoval jako notář arcibiskupa Jana Očka z Vlašimi. V roce 1380 byl ustanoven oltářníkem v jedné z kaplí Svatovítské katedrály. Aby mohl vykonávat tuto funkci, byl vysvěcen na kněze a získal místo faráře při kostele sv. Havla na Starém Městě. V roce 1383 odjíždí na studia do Padovy, kde studuje až do roku 1387 církevní právo. Jan byl velmi bystrý, pečlivý a ostatními uznávaný, o jeho oblíbenosti svědčí i fakt, že byl zvolen rektorem zaalpských studentů. Tato funkce poskytovala jisté výhody, avšak byla také velmi náročná. (Polc, 1993)

Po svém návratu se stává kanovníkem u sv. Jiljí a v roce 1389 vstupuje do služeb biskupa Jana z Jenštejna. V témže roce získává titul vyšehradského kanovníka. Jan se tak stal blízkým spolupracovníkem biskupa, což znamenalo jisté nebezpečí z důvodu sporů biskupa s králem Václavem IV. Tyto spory se vyhrtily při volbě nového opata v kladrubském klášteře. Václav IV. chtěl využít blížící se smrti staříckého opata Racka a založit zde nové biskupství, tímto krokem by oslabil moc arcibiskupa. Tyto zvěsti se však k arcibiskupovi donesly. Ten pohotově schválil volbu nového opata Olena a za právní pomoci Jana Nepomuckého se podařilo králův plán zhatit. Král v té době pobýval na Křivoklátě a nestihl včas zakročit. Když se to dozvěděl, traduje se, že vyhrožoval biskupovi a jeho družině smrtí, proto celá družina utekla na hrad Roudnici. (Polc, 1993)

Z důvodu papežem vyhlášeného milostivého léta se biskup s doprovodem Jana a dalších vrátili do Prahy, kde se však 20. března roku 1393 střetli s králem. Biskupovi se podařilo utéct, avšak královi vojáci zadrželi Jana a další čtyři muže biskupovy družiny, kteří byli následně dovedeni na Pražský hrad. Po neúspěšném výslechu zde zůstal střežen děkan kapituly. Od družiny byl oddělen a následně propuštěn také hofmistr Něpr. (Polc, 1993)

Jan Nepomucký spolu se zbylými zajatci Mikulášem Puchníkem a Václavem Knoblochem byli násilně dovedeni do staroměstské rychty. Na Janově mučení se prý podílel i král, který byl pravděpodobně opilý. V důsledku krutého zacházení Jan upadl do bezvědomí. V té chvíli si trýznitelé uvědomili, že by mohli být pro své činy uvrženi do klatby, proto vězňům navrhli, že je propustí pod podmínkou přísahy, že nikdy nevyzradí to, co se za zdmi rychty událo a přestoupí na královu stranu. Aby Janovi vrazi zamezili nařčení z jeho smrti, svázali tělo do kozelce a shodili ho z Karlova mostu do Vltavy. Údajně se nad místem Janova těla ukázalo na hladině 5 světél, hvězd. Janovo tělo našli 17. listopadu rybáři a předali ho cisterciákům, kteří Jana pochovali ve svém klášteře. Později bylo jeho tělo přeneseno do katedrály sv. Víta. (Polc, 1993)

Historikové poukazují na fakt, který zpochybňuje, že by Jan Nepomucký byl zavražděn čistě z mocenských důvodů. Byl totiž jediný z biskupových mužů, který v tomto procesu zemřel. Po 40 letech od smrti Jana se rozšířila legenda o jeho mučednické smrti, kterou podstoupil, protože nechtěl vyzradit zpovědní tajemství manželky Václava IV. Historici však předpokládají, že vzhledem ke králově nevraživosti by Jan nemohl mít ke královně Žofii tak blízko, aby se stal jejím zpovědníkem. Skutečnost, že Jan nebyl zavražděn pouze z politických důvodů sporu mezi církví a králem dokládá i osobní králova přítomnost při mučení a přičinění se na smrti Jana. Přesnou příčinu historikové neznají, uvažuje se i o skutečnosti, že Jan mohl jako vynikající právník pomáhat královně Žofii při získání jejích práv. (Kulíšková, 2013)

K zahájení procesu jeho blahořečení došlo roku 1715 za papeže Innocence XII., blahořečen byl 31. května 1721 Benediktem XIII. (Nejznámější Čech-Jan Nepomucký, 2007)

EMPIRICKÁ ČÁST

5 Charakteristika výzkumného šetření

5.1 Charakteristika zkoumané problematiky

V empirické části zjišťujeme, zda a jakým způsobem využívají učitelé na 1. stupni základních škol potenciál autentického prostředí památkových objektů a zón. Zajímalo nás, zda učitelé považují prostředí památek za vhodné, popřípadě které největší benefity či překážky v tomto způsobu výuky spatřují. Dále jsme se zaměřili na spolupráci učitelů se zaměstnanci památkových objektů a zón. Poslední oblast výzkumných otázek byla zaměřena na RVP ZV v souvislosti s výukou v památkových objektech a zónách.

Empirická část je rozdělena na kapitoly, které jsou věnovány přiblížení cílů výzkumu a výzkumným otázkám, výběru a popisu metody sběru dat, dále výběru a charakteristice výzkumného vzorku, průběhu výzkumného šetření a v neposlední řadě jeho interpretaci a analýze.

5.2 Cíle výzkumu a výzkumné otázky

Hlavní cílem výzkumného šetření bylo zjistit práci učitele na 1. stupni základní školy v kontextu využití edukačního potenciálu autentického prostředí památkových objektů a zón ve výuce. K dosažení výše stanoveného hlavního cíle diplomové práce jsme stanovili **hlavní výzkumnou otázku**: *Jaké mají učitelé 1. stupně ZŠ zkušenosti s návštěvami památkových objektů a zón v rámci výuky?* Také jsme zformulovali vedlejší výzkumné otázky, které jsme zařadili do **čtyř oblastí výzkumu**:

1. Návštěvy učitelů památkových zón a objektů při výuce na 1. stupni ZŠ

1. Navštěvujete s žáky historické objekty a zóny v rámci výuky?
2. Mají žáci zájem o tento způsob výuky mimo školní prostředí?
3. Jak často ve školním roce navštěvujete historické objekty a zóny a jste spokojeni s četností návštěv?
4. Které typy historických objektů navštěvujete nejčastěji?
5. Připravujete žáky před vstupem do historického objektu či zóny? Pokud ano, jakým způsobem?
6. Vracíte se zpětně k návštěvě historického objektu či zóny ve výuce? Pokud ano, jakým způsobem pracujete na tomto tématu dále?
7. Jaký je Váš primární cíl návštěvy historického objektu či zóny?

2. Názory a zkušenosti učitelů s edukací v historickém prostředí

1. Myslíte si, že autentické prostředí historických objektů a zón je vhodné pro výuku?
Pokud ano, které největší benefity tento způsob výuky přináší?
2. Pokud spatřujete překážky při edukaci v historickém prostředí, které to jsou?
3. Která forma práce je dle Vás při edukaci v historickém prostředí nejpřínosnější?
4. Které konkrétní aktivity byste rádi při edukaci v historickém prostředí zařadili?
5. Které památky ve Vašem regionu navštěvujete nejčastěji? Uveďte, prosím, příklad a důvod.

3. Spolupráce s institucemi

1. Jak probíhá komunikace mezi učiteli a zaměstnanci památkových objektů a zón (email, telefonicky, osobně)?
2. Jste spokojeni se spoluprací zaměstnanců těchto institucí?
3. Jste spokojeni s podobou prezentace historických objektů či zón? (edukační programy, komentované prohlídky, samostatná práce s pracovními listy...)
4. Máte nějaké zkušenosti s tvorbou edukačních programů určených pro historické objekty a zóny?

4. Rámcový vzdělávací program (dále jen RVP ZV)

1. Je zajištěna návaznost edukačních programů daných institucí na RVP ZV?
2. Do kterých vzdělávacích oblastí zařazujete návštěvu historického objektu či zóny?
3. Které klíčové kompetence při návštěvě historického objektu či zóny žáci rozvíjí nejčastěji?
4. Která průřezová témata do výuky integrujete nejčastěji?

DÍLČÍ CÍLE EMPIRICKÉ ČÁSTI DIPLOMOVÉ PRÁCE JSOU:

- Vytvoření otázek do polostrukturovaného rozhovoru pro učitele 1. stupně základních škol a následné zrealizování rozhovoru.
- Vytvoření otázek do polostrukturovaného rozhovoru adresovaného kastelánce působící v poutním kostele sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře a následné uskutečnění rozhovoru.
- Analýza a interpretace polostrukturovaných rozhovorů.

Jak jsme již uvedli, mezi dílčí cíle empirické části patří, mimo rozhovorů uskutečněných s učiteli 1. stupně ZŠ, také rozhovor s kastelánkou. Hlavním cílem tohoto rozhovoru bylo zjistit, zda je kostel sv. Jana Nepomuckého vhodný pro mimoškolní výuku. Z rozhovoru jsme vycházeli při sestavování edukačního programu. Informace získané v rámci rozhovoru jsou rozpracované v praktické části kapitoly: Požadavky na edukační program. Analýzu a interpretaci rozhovoru s kastelánkou v empirické části už znovu neuvádíme.

OTÁZKY PRO KASTELÁNKU:

1. Jakým způsobem informujete školy o možnosti mimoškolní výuky ve vaší památce (propagace)?
2. Jak probíhá objednávání prohlídek (osobně, emailem, telefonicky)?
3. Spolupracujete se základními školami i mimo prohlídky?
4. Z kterých zdrojů čerpáte inspiraci při práci s dětmi z 1. stupně základních škol? Je pro Vás snadné pracovat s žáky 1. stupně, když nemáte pedagogické vzdělání?
5. Jakým způsobem přibližujete žákům Vaši památku? (forma: komentovaná prohlídka, pracovní listy...)
6. Jak vnímají žáci prostředí kostela?
7. Považujete kostel sv. Jana Nepomuckého za památku vhodnou k mimoškolní výuce žáků 1. stupně základních škol?
8. Jak by měl vypadat edukační program pro kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře?
9. Jakým způsobem dostáváte od škol zpětnou vazbu?

5.3 Výběr metody sběru dat

Jak uvádí Strauss a Corbinová (1999) při výběru přístupu ve výzkumném šetření, záleží na podstatě zkoumaného problému. Kvalitativní přístup je vhodný tehdy, když se snažíme objevit a pochopit podstatu méně známých jevů. Domníváme se, že fenomén památkové edukace v České republice není dostatečně prozkoumaný, proto jsme se rozhodli pro kvalitativní přístup, který je vhodný z důvodu potřeby získání detailních výpovědí respondentů.

„Termínem kvalitativní výzkum rozumíme jakýkoliv výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvantifikace.“ (Strauss a Corbinová, 1999, s.10)

Dle Strausse a Corbinové (1999) máme několik typů kvalitativního výzkumu, do kterých patří: zakotvená teorie, analýza rozhovoru, životní historie, etnografie a fenomenologické pojetí. Pro náš výzkum jsme zvolili zakotvenou teorii.

„Zakotvená teorie je teorie induktivně odvozená ze zkoumání jevu, který reprezentuje. To znamená, že je odhalena, vytvořena a prozatímně ověřena systematickým shromažďováním údajů o zkoumaném jevu a analýzou těchto údajů. Proto se shromažďování údajů, jejich analýza a teorie vzájemně doplňují. Nezačínáme teorií, kterou bychom následně ověřovali. Spíše začínáme zkoumanou oblastí a necháváme, ať se vynoří to, co je v této oblasti významné.“ (Strauss a Corbinová, 1999, s. 14)

5.4 Metoda sběru dat

Za metodu sběru dat jsme si zvolili polostrukturovaný rozhovor. Jedná se o typ hloubkového rozhovoru, který je založený na předem stanovených výzkumných otázkách a tématech. (Švaříček, 2007)

Výzkumník by měl před uskutečněním rozhovoru získat teoretickou znalost zkoumaného problému. Dále by měl těchto znalostí využít při tvorbě témat a otázek, které tak vycházejí zejména z odborné literatury. V našem případě se jednalo zejména o studium RVP ZV, zvoleného památkového objektu, problematiky výuky v historických objektech a zónách a metod pedagogického výzkumu. (Švaříček, 2007)

5.5 Výzkumný vzorek

Gavora (2010) uvádí, že při kvalitativním přístupu vyhledáváme takové osoby, které jsou pro náš výzkum vhodné, nejedná se tedy o náhodný výběr, který je signifikantní pro kvantitativní výzkum. V našem případě museli respondenti splňovat námi stanovená kritéria: jsou kvalifikovaní učitelé na 1. stupni ZŠ a v současné době vyučují Vlastivědu.

Náš výzkumný vzorek tvoří 4 respondenti. Podařilo se nám navázat spoluprací s dvěma učitelkami plnoorganizovaných městských škol, učitelkou působící na plnoorganizované vesnické škole a respondentkou, která vyučuje na tzv. malotřídní škole. Učitelky se také liší roky vykonávané praxe? Domníváme se, že takto zvolený vzorek nám pomůže zmapovat náš výzkumný problém co nejlépe.

Před zahájením oslovování budoucích respondentů jsme měli v plánu uskutečnit rozhovory pouze s učiteli, kteří vyučují v blízkosti poutního kostela sv. Jana Nepomuckého, tzn. učitele, kteří působí na základních školách v regionu Žďársko. Z tohoto regionu se nám podařilo navázat spoluprací pouze s dvěma učitelkami, proto jsme náš výzkumný okruh rozšířili i o region Velkomeziříčsko. Všechny respondentky působí na školách, které jsou od sebe vzdáleny maximálně 30 kilometrů.

Tabulka č. 1: Základní charakteristiky respondentů (vlastní zpracování)

Jméno	Počet roků praxe	Poslední ročník, který vyučovaly	Typ školy	Vesnice/město
Anna	5 let	4. ročník	plnoorganizovaná	vesnice
Božena	8 let	1. a 3. ročník	malotřídní	vesnice
Cecílie	25 let	5. ročník	plnoorganizovaná	město
Dita	25 let	1. ročník	plnoorganizovaná	město

Z důvodu zachování anonymity byla jména respondentek, kterých se rozhovor týká, změněna. Respondentky byly před začátkem nahrávání seznámeny s využitím a následným zpracováním dat získaných z rozhovorů, stejně tak byly seznámeny s uvedením jejich jmen pod pseudonymy.

5.6 Průběh výzkumného šetření

V této kapitole popíšeme průběh získávání dat. Před samotným výzkumným šetřením jsme uskutečnili pilotáž. Ta spočívala ve zrealizování rozhovoru s vybranou paní učitelkou, kterou jsme do oficiálního výzkumného vzorku nezařadili. Během rozhovoru jsme měli možnost zaznamenat jednotlivé nesrovnalosti a následně jsme uskutečnili takové kroky, které vedly k jejich nápravě. Jednalo se především o formulaci otázek. Jeden z největších přínosů pilotáže spatřujeme v tom, že z výzkumného pracovníka opadla nervozita, kterou před uskutečněním prvního rozhovoru pociťoval.

Celkem jsme tedy uskutečnili čtyři rozhovory s učitelkami a jeden rozhovor s kastelánkou kostela sv. Jana Nepomuckého. Nejprve jsme participanty oslovili písemně, po kladné odezvě jsme se již telefonicky zkontaktovali a domluvili čas a místo pro realizaci výzkumu. Rozhovory jsme získávali během srpna a září roku 2021. Volili jsme klidná místa, nejčastěji se jednalo o domovy učitelů, třídy a v případě paní kastelánky její kancelář. Délka rozhovoru se pohybovala v průměru kolem 40 minut. Respondentky jsme seznámili s tématem rozhovoru, byly jim sděleny etické zásady výzkumu, následně obě strany (participant i výzkumník) podpisem stvrdily účast na výzkumu. Jednotlivé rozhovory jsme se souhlasem respondentů nahrávali na mobilní zařízení.

6 Interpretace a analýza výzkumného šetření

Všechny rozhovory jsme přepsali do písemné podoby a následně jsme je podrobili analýze otevřeného kódování. „Kódování představuje operace, pomocí nichž jsou údaje rozebrány, konceptualizovány a opět složeny novými způsoby. Je to ústřední proces tvorby teorie z údajů.“ (Strauss a Corbinová, 1999, s. 39)

Při analýze jsme využili kódování v ruce, v knize ji autoři označují jako metodu „tužka papír“, která spočívá ve vepisování kódů přímo do písemné podoby rozhovoru. Po vytvoření seznamu kódů jsme přistoupili k jejich systematické kategorizaci. (Šed'ová, 2007)

Otevřené kódování je jednoduchá analytická technika, pomocí které získáváme podrobný vhled do textu, s kterým pracujeme. Na druhou stranu je časově náročná. Pomocí otevřeného kódování jsme schopni objevit skutečnosti, které nejsou na první pohled zřejmé. V závěru této fáze je výzkumník schopen nasbírané a zanalyzované údaje popsat s dostatečně bohatou získanou slovní zásobou. (Šed'ová, 2007)

Získané kódy jsme seskupili pod čtyři kategorie, které se shodují s oblastmi výzkumu:

1. Návštěvy učitelů
2. Názory a zkušenosti
3. Spolupráce s institucemi
4. RVP ZV

V Kategorii Názory a zkušenosti se ptáme na konkrétní místa, která v rámci výuky s žáky navštěvují. Tyto odpovědi jsme se rozhodli v diplomové práci neuvádět z důvodu zachování anonymity respondentů.

Pro přehlednější orientaci jsme ke každému rozhovoru vytvořili 4 schémata, která obsahují zakódované informace. Každé schéma tak přehledně přibližuje jednu z vytvořených kategorií.

6.1 Návštěvy učitelů památkových objektů a zón při výuce

Všechny respondentky potvrdily, že v rámci mimoškolního vyučování navštěvují s žáky historické objekty i zóny. Tento způsob výuky baví učitele i děti, jak uvádí paní učitelka Božena: „*Jeden důvod je, že se vlastně zvednou z lavic a navštíví prostory mimo školu, dostanou se na čerstvý vzduch a řekla bych, že je tyto jakoby ne úplně tradiční způsoby výuky baví víc. Je to názornější. Mám to stejně jak děti. Vnímám to jako změnu, je to vždycky vytržení z toho běžného způsobu výuky ve škole, z toho prostředí školy. Ta změna prostředí většinou přináší právě i kladnou zpětnou vazbu, jak od dětí, tak potom i ten učitel z toho má radost.*“ Paní učitelka Cecílie poukazuje na důležitost návštěv památek z toho důvodu, že děti s rodiči, dle jejích zkušeností, památky ve volném čase nenavštěvují.

Ve více částech rozhovoru učitelky upozorňují na důležitost přizpůsobení prezentace památky věku dětí. Jsou toho názoru, že program by měl být co nejvíce interaktivní, děti by měly být aktivní součástí. Také zmiňovaly důležitost možnosti si na dostupné exponáty sáhnout, vyzkoušet si určité činnosti.

Učitelé zařazují návštěvu památky v průměru 3krát za rok. Paní učitelka Anna uvedla, že v roce 2019 byla četnost návštěv památek opravdu vysoká, za školní rok 2018/2019 navštívili 5 historických objektů a zón. Škola, na které působí, se totiž zapojila do projektu, který byl podporován Evropskou unií, konkrétně se jednalo o Výzvu č. 02_18_063 pro Šablony II. MRRR v prioritní ose 3OP. Program byl mimo jiné zaměřen na propojení teoretické výuky s praxí a zapojení odborníků do výuky. (Výzva č. 02_18_063 - Šablony II - mimo hlavní město Praha, 2018)

Nejméně navštěvuje památky paní učitelka Cecílie, tedy 1krát až 2krát za rok. Jako hlavní důvod méně častých návštěv udává především časovou tíseň. V rozhovoru se nám k tomu vyjádřila slovy: „*No, je toho hodně, taky se věnujeme i jiným aktivitám, jako jsou sportovní aktivity, s dětmi chodíme na středisko ekologické výchovy, kde jsou programy, co se týče přírody, takže ono toho za ten rok je hodně, těch aktivit dalších, pak mají bezpečnosti ještě... No, myslím si, že tak dvakrát je to akorát, i když by to bylo pro mě taky příjemnější chodit častěji, to určitě, ale musí se splnit to, co se má splnit.*“

Další faktor, který ovlivňuje četnost návštěv, je podle paní učitelky Dity, Boženy i Cecílie návaznost návštěvy památky na učivo daného ročníku. Božena považuje za hlavní faktor, který snižuje četnost návštěv, dopravní obslužnost obce.

Zjišťovali jsme také, které typy památek navštěvují třídy nejčastěji. Paní učitelka Anna navštěvuje s žáky především zámky, zejména z důvodu jejich atraktivity pro dětského návštěvníka. Stejně tak i Dita dává ze stejného důvodu přednost návštěvě zámků. Oproti Anně navštěvuje s žáky navíc i hrady. Respondentka Cecílie se zaměřuje zejména na centra historických měst, dle jejích slov tak má možnost na relativně malém prostoru navštívit co nejvíce památek. Paní učitelka Božena cílí především na návštěvy kostelů, historických domů a zaniklých míst v okolí. Tento výběr později odůvodňuje složitou dopravou do vzdálenějších lokalit. Jde tedy o typy památek, které se nacházejí v blízkosti obce.

Všechny paní učitelky připravují žáky na návštěvu památky. Předávají jim základní informace o památce a nastiňují průběh programu. Paní učitelka Božena zdůrazňuje i nutnost poučení o bezpečnosti.

Respondentky se také shodly na důležitosti reflexe programu, kterou z velké většiny realizují v rámci mezipředmětových vztahů. Nejčastěji se jedná o předměty Český jazyk a Výtvarná výchova. Anna se k návštěvě památky vrací také v podobě kvízů a soutěží, stejně jako Božena připojuje i možnost využití projektové výuky.

Učitelům jsme na závěr této oblasti výzkumu položili otázku: Jaký je Váš primární cíl při návštěvě historického objektu či zóny? Jednotlivé odpovědi považujeme za velmi obohacující, a proto bychom rádi uvedli ty nejzajímavější části odpovědí všech respondentek.

Anna: „Tak, já ráda děti zasvěcuji do historie, to znamená, byla bych ráda, aby věděly, hlavně tedy o tom kraji, kde žijeme, z čeho vycházíme, jaké jsou kořeny tohoto kraje, jaká je historie, čím tady lidé žili, a právě si myslím, že památky k tomu skvěle slouží. Řekla bych, že právě ty kořeny historie, to, z čeho my tady prostě vycházíme a co je tradice, tady naše místní.“

Božena: „Asi je to nějaký takový pocit nebo dojem, který na nich zůstane po návštěvě té památky. Protože vždycky, když je to přes ty emoce, tak to v člověku zůstane dýl. Takže když se to propojí třeba s nějakou místní pověstí, nebo s něčím, co se k tomu místu vztahuje, tak je to zážitek. Takže primárně jde spíše o zážitky, než aby si zapamatovali nějakou teorii, letopočty a takový věci, to ne.“

Cecílie nám sdělila, že se nikdy nad primárním cílem návštěvy nezamýšlela, po chvíli rozmýšlení odpověděla: *„No jednak, aby opravdu reálně tu památku viděli, poznali a aby k ní tím pádem získali nějaký vztah. Aby viděli, jak je krásná, co tady vůbec u nás máme krásného a tím pádem si toho vážili, taky, že. Taky by je to mělo vychovávat k nějaké úctě, k respektu k té*

minulosti, k těm dřívějším stavitelům, co třeba dokázali. Takže, aby to na ně nějak dýchlo i těmi emocemi, asi tak. Aby to zažili na vlastní kůži.“

„...získat zážitek, že tady ta památka je a že to je cennost. Ty znalosti u těch malých dětí, nechci říct, že to je podružný, ale získat spíše ten zážitek a tu hodnotu toho díla,“ odpověděla Dita.

Učitelé spatřují cíl návštěvy památky v zážitku dětí, ve vzbuzení jejich emocí, dojmů a úcty k památce. Dále také k prohloubení vztahu k regionu.

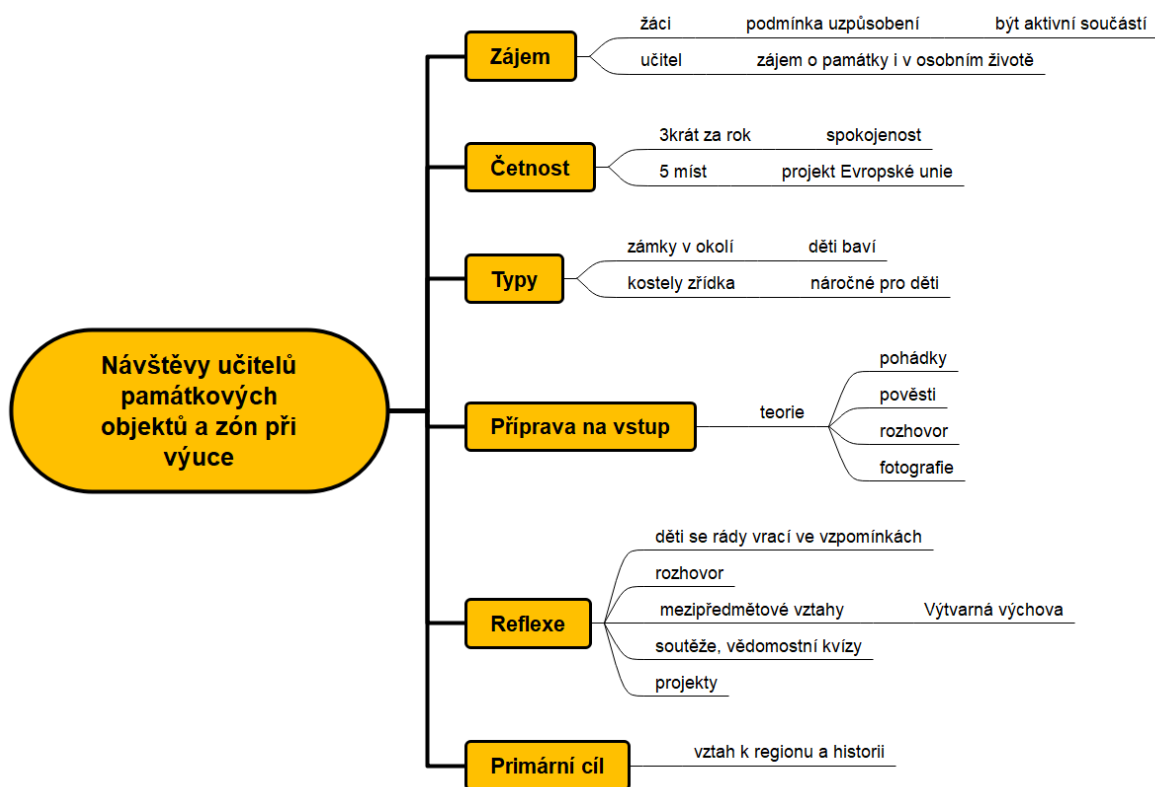

Schéma č. 1: Návštěvy učitelů památkových objektů a zón při výuce: Anna (vlastní zpracování)

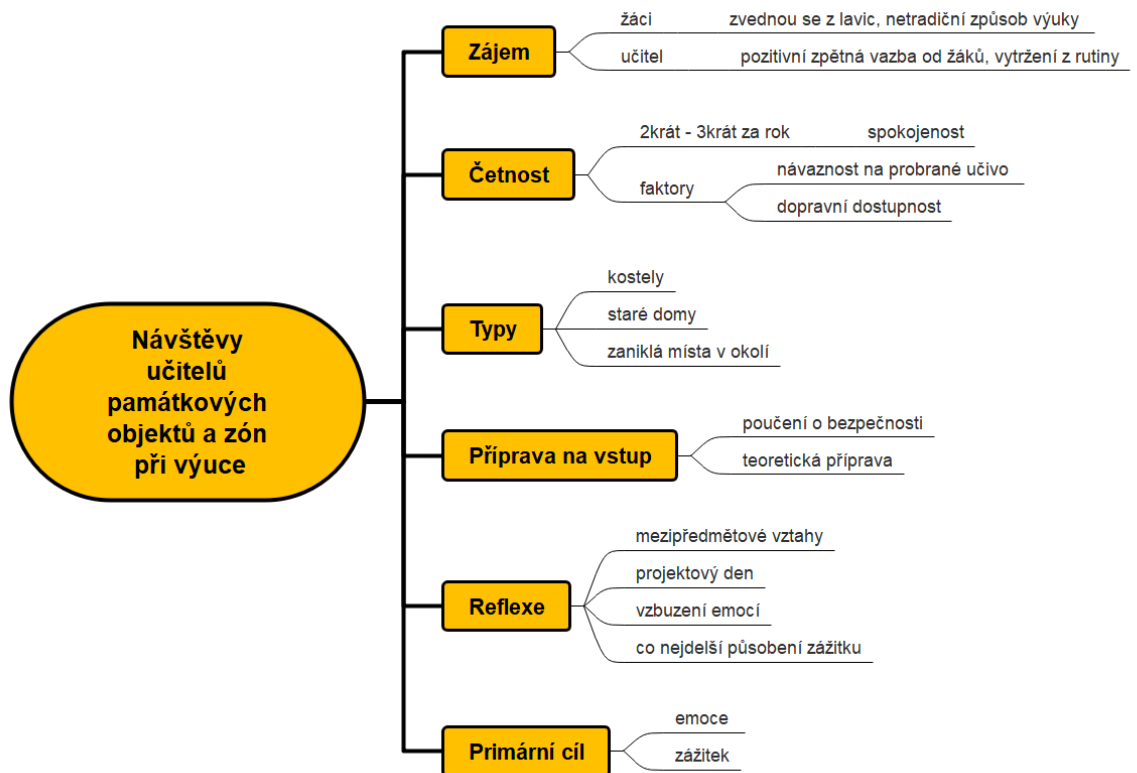

Schéma č. 2: Návštěvy učitelů památkových objektů a zón při výuce: Božena (vlastní zpracování)

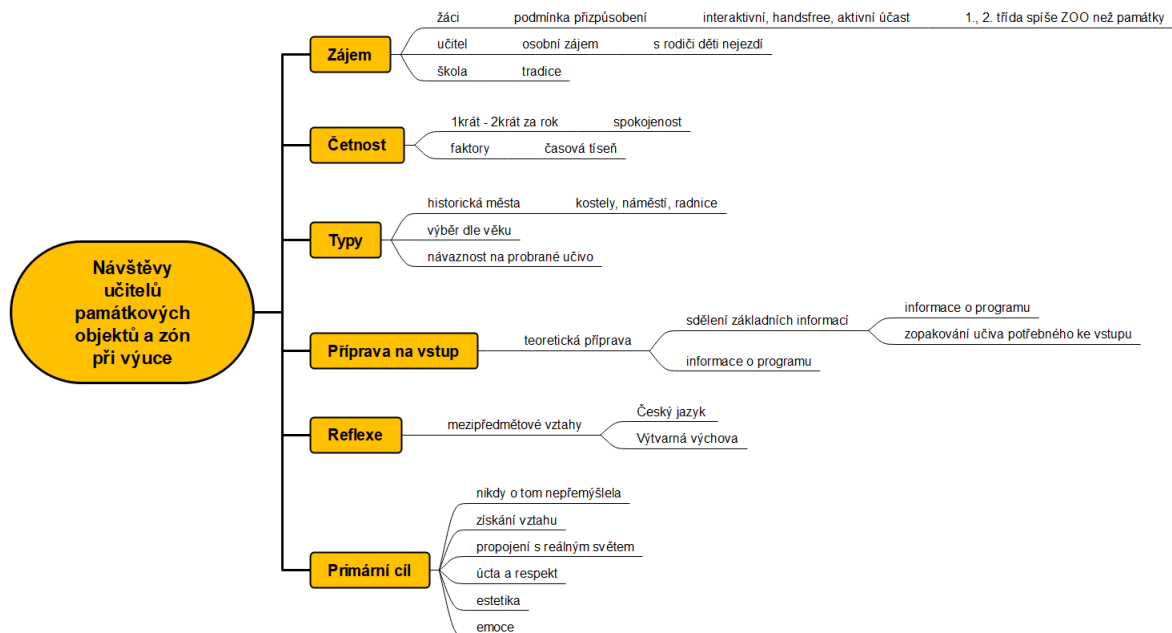

Schéma č. 3: Návštěvy učitelů památkových objektů a zón při výuce: Cecílie (vlastní zpracování)

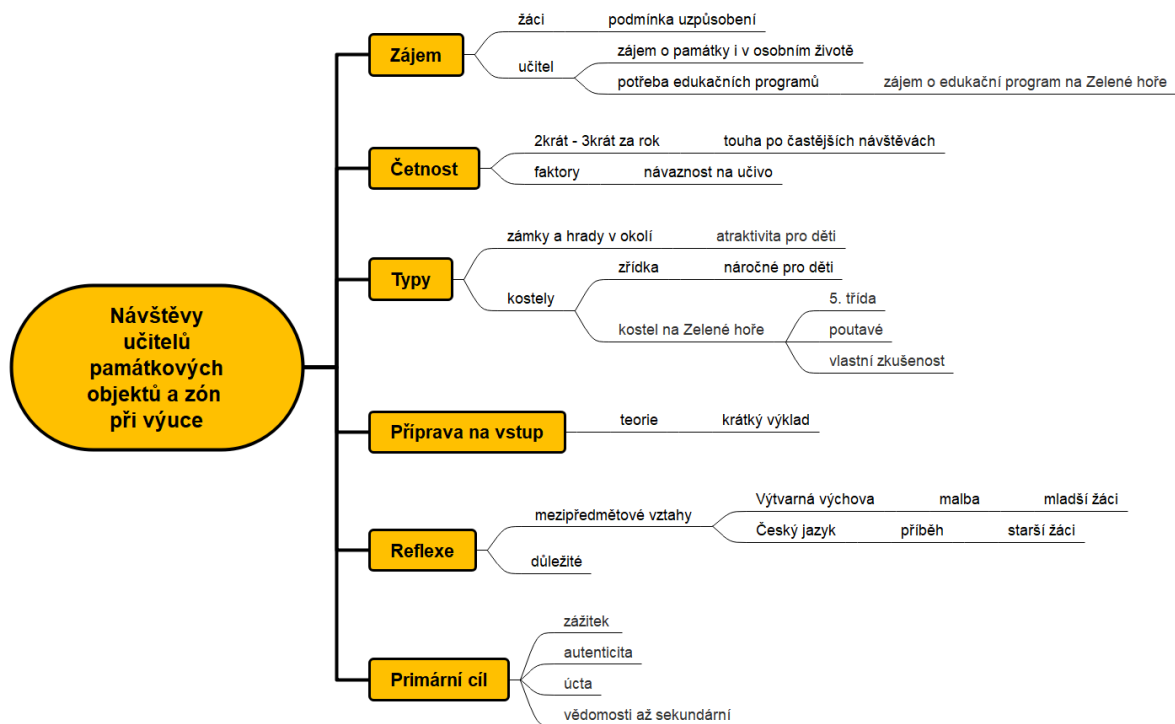

Schéma č. 4: Návštěvy učitelů památkových objektů a zón při výuce: Dita (vlastní zpracování)

6.2 Názory a zkušenosti učitelů

V druhé části rozhovoru jsme se zaměřovali na zkušenosti učitelů s mimoškolní výukou v památkových objektech a zónách. Nejprve jsme se respondentů ptali, zda spatřují nějaké benefity v tomto způsobu výuky a pokud ano, které. Otázka úzce souvisela s poslední otázkou 1. části, kde jsme zjišťovali primární cíl návštěvy, proto se některé názory opakují. Největší benefity učitelky spatřovaly v samotném prostředí památky, které v dětech často vzbuzuje silné emoce a pomáhá k vytvoření zážitku. Děti si podle jejich slov mohou propojit teoretické poznatky s praktickými. V některých případech si mohou jednotlivé věci osahat, nebo si dokonce vybranou činnost vyzkoušet. Paní učitelka Božena vyzdvihuje zejména zážitek, emocionalitu a zapojení takřka všech smyslů: *„Hlavně tedy ty zážitky a emoce, být v tom prostředí. Jakoby ty zrakový vjemy, je to něco jiného, než fotka nebo obrázek. Takže to smyslové vnímání přímo v tom objektu. Ať už je to cokoliv, může to být i vůně, ať to opravdu prochází vším. Takže to je ten velký benefit.“* Zároveň dodává, že školní výuka se tak propojuje s reálným světem. Je přesvědčena, že děti jsou v tomto mimoškolním prostředí více šťastné a chovají se lépe než v prostředí školy. K tomuto jevu se vyjádřila také Dita, která uvádí pozitivní efekt v přítomnosti průvodce a v zařazení jiných výukových metod a aktivit, které paní učitelka běžně v rámci výuky nevyužívá.

Další položkou v našem rozhovoru byly překážky, které ovlivňují návštěvnost památek v rámci mimoškolní výuky. Překážku v dopravní dostupnosti památek spatřují zejména Anna a Božena, které vyučují na vesnických školách. Anna navíc vidí problém také ve věku dětí, které mohou neúmyslně exponáty rozbít či poškodit. Jak ale uvádí, jsou to spíše detaily a nestává se to často. Paní učitelka Cecílie považuje za překážku v edukaci především ruch. Má na mysli ruch z okolí, například auta na náměstí nebo přítomnost jiné školní skupiny. Současně však nabízí i řešení problému: pokud průvodce žákům uloží úkoly, při kterých se děti musí aktivně zapojovat, situace se výrazně zlepší. Paní Dita je přesvědčena, že největší překážkou pro častější zařazení návštěvy památky do výuky je čas: *„Určitě časové důvody, protože návštěva nějaké památky je většinou na jeden den, a tím pádem utíkají ostatní věci. Takový věci by byly hezký i v jiných předmětech, a to zase už utíká, takže se musí v té škole hrozně rozmyslet, co je jako prioritní. To je třeba čtení, takže návštěva knihovny. Je toho prostě během prvního stupně hodně. Takže rozhodně čas. Doprava, tak tam se dá dobře dostat, to jako není problém.“*

Zajímalo nás také, která forma práce je vhodná pro specifické prostředí památky. Všechny respondentky až na Annu se shodly, že jednoznačně skupinová. Anna také vnímá

skupinovou práci jako velmi přínosnou, ale doplnila by ji i ostatními formami práce, které lze na místě využít.

Za nejčastější důvody pro zařazení skupinové práce respondentky označily upevnění sociálních vztahů a oblíbenost této formy žáky, a tím i aktivní zapojení do programu.

V souvislosti s formami práce jsme zjišťovali také osobní preference ve volbě konkrétních aktivit, které by měly být v rámci mimoškolní výuky realizovány. Paní učitelky často uváděly aktivity, se kterými mají v rámci edukačních programů a komentovaných prohlídek památek dobré zkušenosti. Mezi nejčastěji uváděné patřily: výtvarné aktivity, dramatizace, zjišťování a dohledávání informací, drobné kvízy a hádanky. Některé z uvedených aktivit učitelky jmenovaly v souvislosti se skupinovou prací. Paní učitelka Anna se vyjádřila k nevhodnosti používání pracovních listů. Uvádí, že není proti používání pracovních listů jako takových, ale je toho názoru, že by na nich neměl být postaven celý program. Také dodává, že pro práci v tomto prostředí jsou vhodnější jiné aktivity, například již zmiňovaná dramatizace, kreslení, didaktické hry či zpěv. Pracovní listy uvádí i v souvislosti s neoblíbeností této didaktické pomůcky u žáků: *„No, trochu bych řekla, že děti mají pracovních listů plné zuby, protože, oni je mají pořád. Ve škole dostávají pořád pracovní list a když jdou na výlet, dostanou také pracovní list, úplně bych do toho nešla. Protože si myslím, že úplně jim to toho tolik nepřinese, oni to vyplní, protože to vyplnit musí nějakým způsobem, většinou, nebo samozřejmě mohou mít i otevřené otázky, může být dobře zpracovaný list pro děti, ale myslím si, že jsou i lepší aktivity pro ně.“*

Dita se domnívá, že aktivity by měly být koncipovány na prožitku, aktivním zapojení a kreativitě žáků. Také by přivítala reflexi celkové práce žáků a prověření poznatků, které získali v průběhu programu. Cecílie doplňuje, že volba aktivit úzce souvisí s navštívenou památkou.

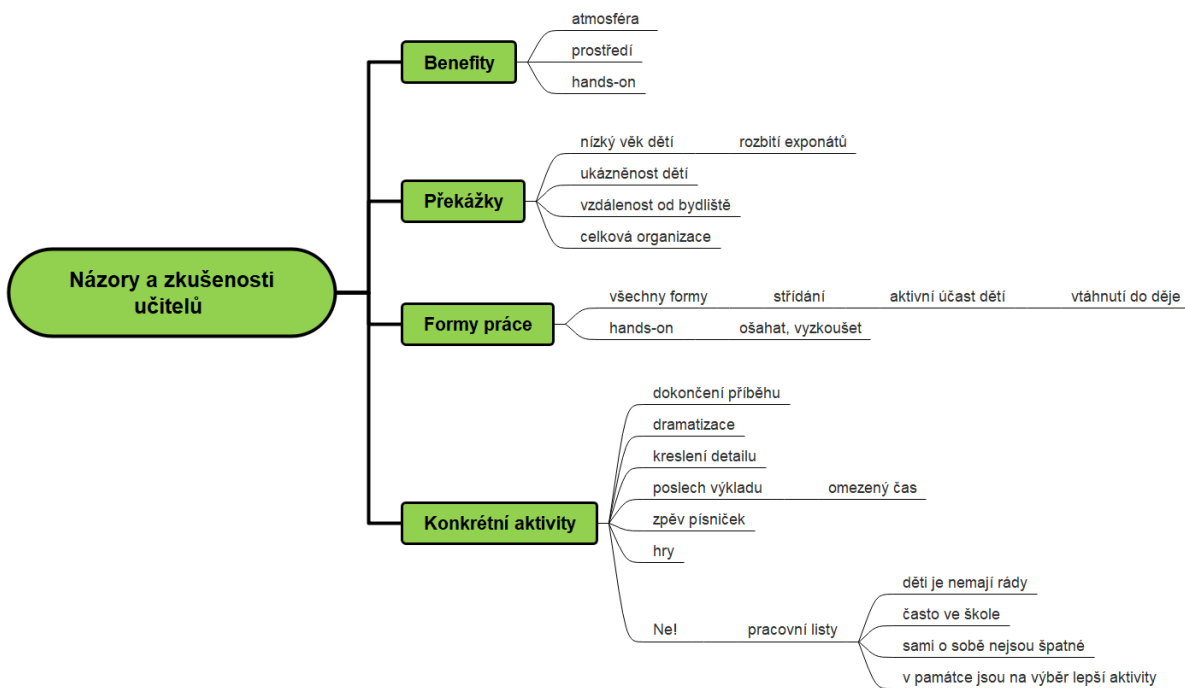

Schéma č. 5: Názory a zkušenosti učitelů: Anna (vlastní zpracování)

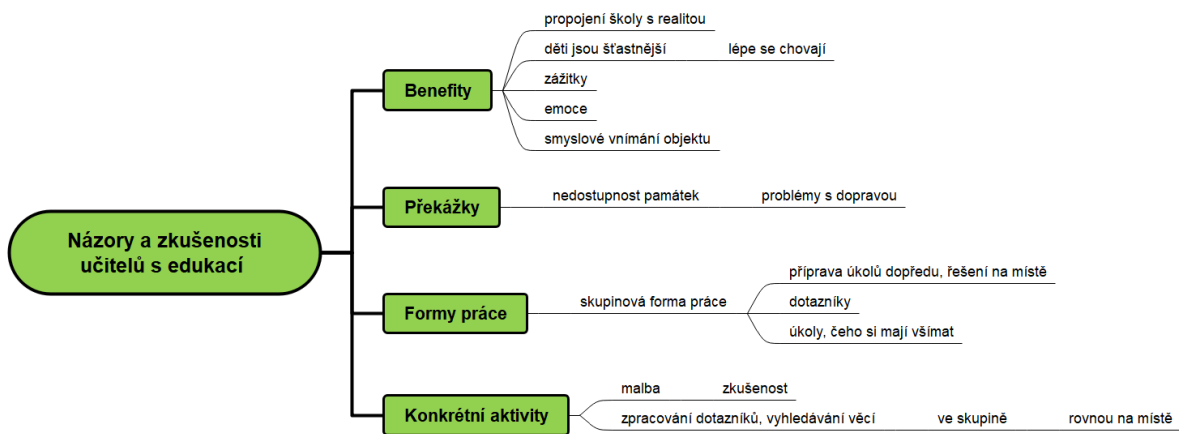

Schéma č. 6 : Názory a zkušenosti učitelů: Božena (vlastní zpracování)

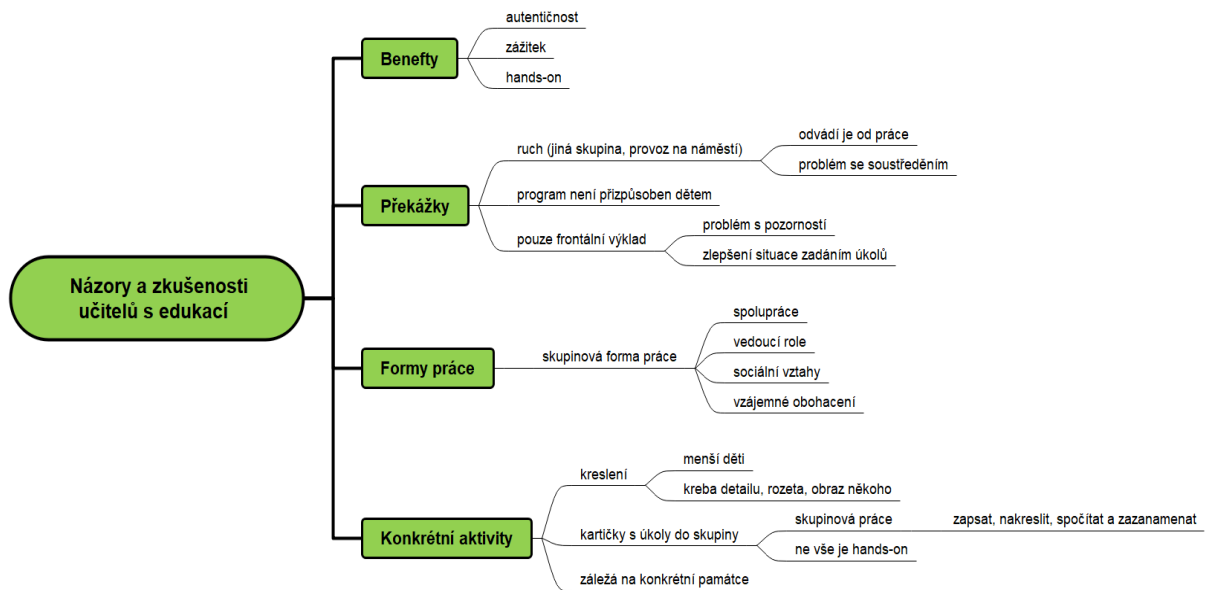

Schéma č. 7: Názory a zkušenosti učitelů: Cecílie (vlastní zpracování)

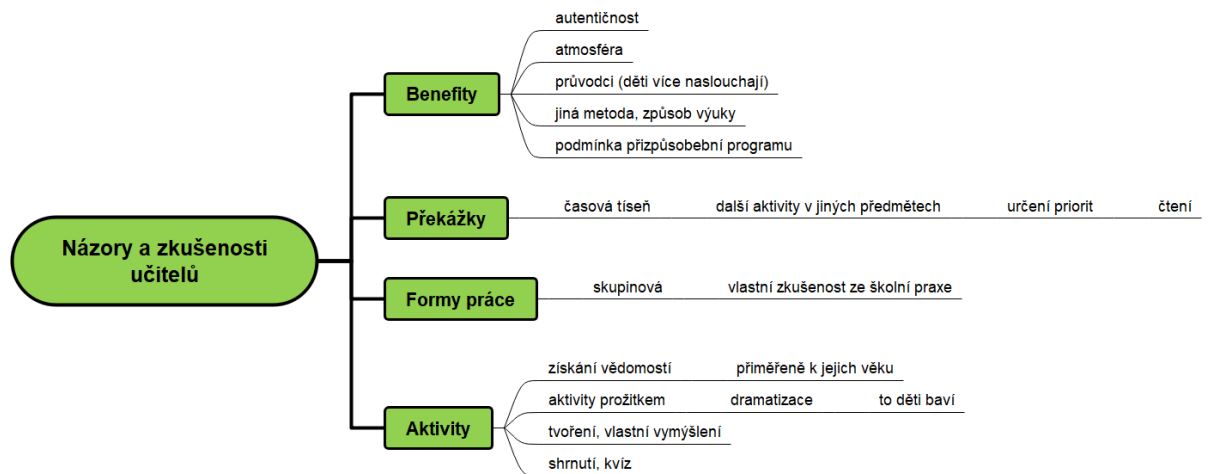

Schéma č. 8: Názory a zkušenosti učitelů: Dita (vlastní zpracování)

6.3 Spolupráce s institucemi

Zjišťovali jsme také zkušenosti učitelů se zaměstnanci památkových objektů a zón v rovině jejich spolupráce a komunikace. Většina respondentek navazuje kontakt s institucemi telefonicky, některé instituce požadují objednávání přes internetový formulář, poté však zpravidla dochází k telefonickému kontaktu z důvodu upřesnění podrobností. Dále využívají také emailového spojení.

Dotazované učitelky uváděly, že z hlediska komunikace a spolupráce mají se zaměstnanci památkových institucí pouze dobré zkušenosti a oceňovaly především jejich vstřícnost. Výtky se týkaly pouze způsobu prezentace památky, kdy někteří průvodci přibližovali památku pouze frontálním výkladem. Cecílie také dodává, že některé prezentace objektů jsou přehlcené informacemi. Respondentky se znovu v této části rozhovoru vyjadřovaly k nutnosti přizpůsobení prezentace dětem, například včleněním aktivizujících činností, dramatizací a možnosti zapojení smyslů. Učitelka Cecílie také dodává, že zkušenosti s nevhodnou prezentací programu pocházejí spíše z minulých let. V současné době se situace výrazně zlepšuje.

Poslední otázka, kterou jsme v této oblasti zabývající se spoluprací s institucemi respondentkám položili, se týká zkušeností s podílením se na tvorbě edukačního programu či jiného výukového materiálu, který byl určen pro památkové objekty či zóny.

Všichni učitelé měli zkušenost s tvorbou aktivit pro nějakou památku. Nejčastěji se jednalo o památky v jejich bezprostředním okolí, kde není možnost využít výkladu průvodce. Učitelé tak připravují aktivity a didaktické hry, pracovní listy a kvízy. Tato tvorba je však určena pouze pro jejich osobní potřebu. Respondentka Anna má navíc oproti ostatním dotázaným učitelkám zkušenosti s navázáním spolupráce se zaměstnanci památkových institucí. Spolupráce se uskutečnila v rámci projektu Podpora společného vzdělávání ZŠ. Učitelé se tak stali odbornou a metodickou oporou zaměstnanců památkových institucí při vytváření edukačních programů.

Paní Cecílie také oceňuje, když památka nabízí i informační a propagační materiály, které poté mohou sloužit jako didaktická pomůcka či připomínka navštíveného místa. Pro vytvoření programu pro nás byla důležitá i motivační připomínka Dity. Sdělila nám, že by velmi ocenila ucelený program, který by se odehrával nejen v ambitech, ale i v kostele.

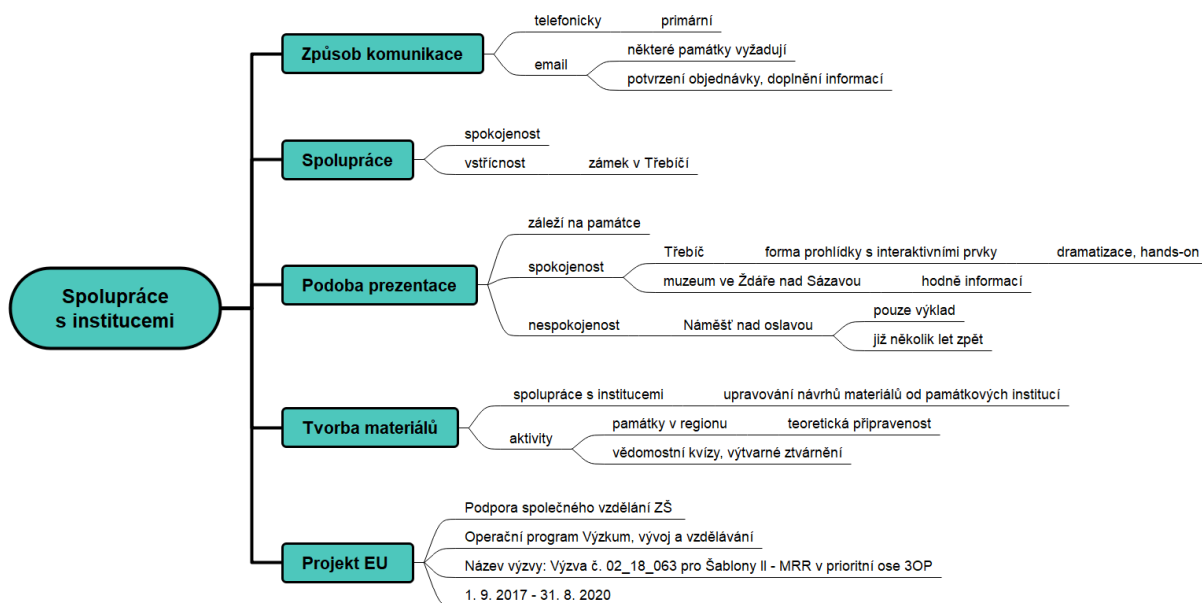

Schéma č. 9: Spolupráce s institucemi: Anna (vlastní zpracování)

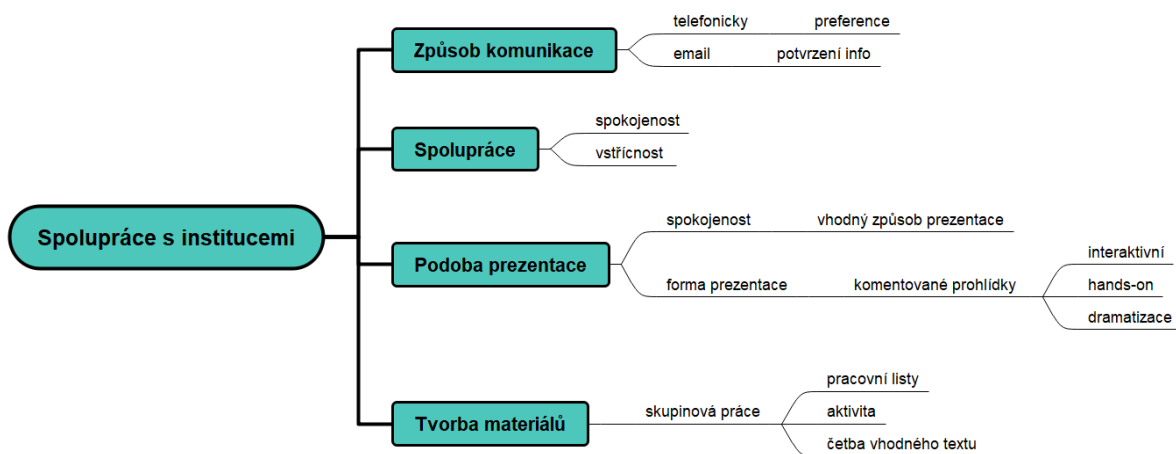

Schéma č.10: Spolupráce s institucemi: Božena (vlastní zpracování)

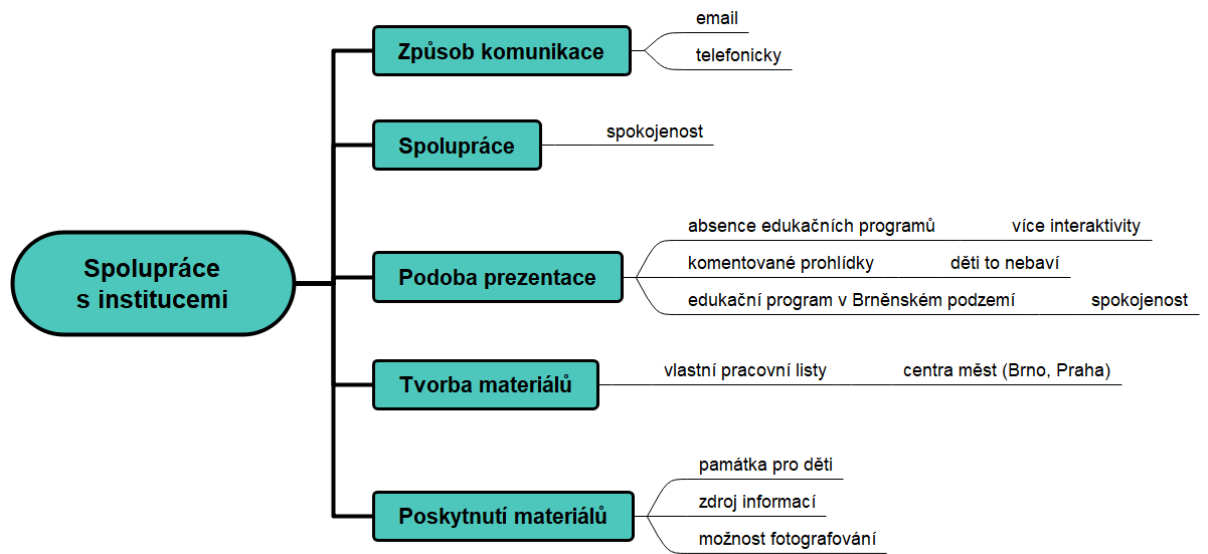

Schéma č. 11: Spolupráce s institucemi: Cecílie (vlastní zpracování)

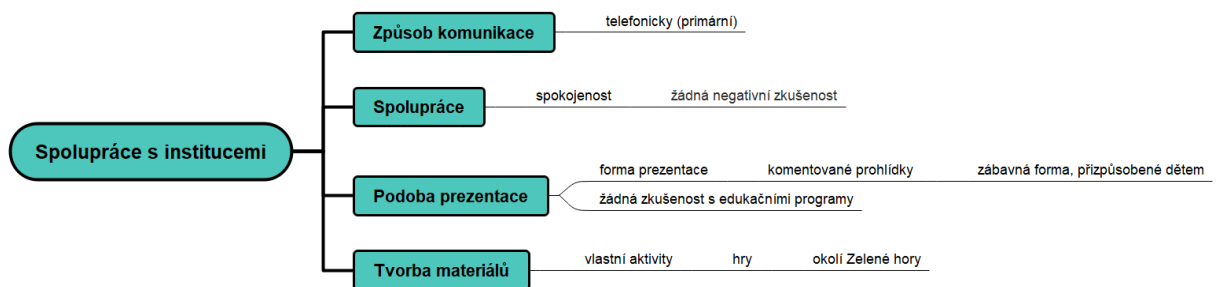

Schéma č. 12: Spolupráce s institucemi: Dita (vlastní zpracování)

6.4 Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání

Poslední oblast rozhovoru je zaměřena na Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání v souvislosti s edukací v památkových objektech a zónách.

Během rozhovoru učitelé často zdůrazňovali, že je pro ně zásadní, aby návštěva památky navazovala na probírané či v nedávné době probrané učivo. První otázka z této oblasti byla zaměřena na navštívené edukační programy a komentované prohlídky památek. Zajímalo nás, zda svým obsahem navazují na RVP ZV. Otázku jsme dále rozšířili i na to, zda instituce uvádějí informace o programu či prohlídce vzhledem k obsahu RVP ZV: cíl programu, věk dětí, zařazení programu do konkrétních vzdělávacích oblastí, jednotlivé očekávané výstupy, klíčové kompetence a průřezová témata, ke kterým se program vztahuje atd.

Většina respondentek pochopila otázku tím způsobem, že se ptáme na to, zda jejich škola má ve Školním vzdělávacím plánu (dále jen ŠVP) zařazenou návštěvu památek. Všechny respondentky potvrdily, že návštěva památek je v jejich ŠVP zařazena. Po vyjasnění smyslu otázky nám respondentky odpověděly, že jimi navštívené programy na RVP ZV povětšinou navazovaly. Mají však minimální nebo nulovou zkušenost s tím, že by navštívené památky disponovaly programem, jehož nabídka by obsahovala potřebné informace o vazbě na RVP ZV. Paní učitelka Cecílie uvádí, že informace ohledně návaznosti na již zmiňovaný kurikulární dokument obsahují spíše programy přírodovědně zaměřené. Všechny respondentky by však doplňující informace uvítaly, zjednodušilo by jim to proces vybírání vhodných objektů k návštěvě.

Další otázkou jsme zjišťovali, do kterých oblastí učitelé zařazují nejčastěji návštěvy památek a zón. Všechny respondentky odpověděly, že na prvním místě je to oblast Člověk a jeho svět. Dále je zařazují i do oblasti Umění a kultura v rámci předmětu Výtvarná výchova a do Jazyka a jazykové komunikace. Paní učitelka Dita také potvrdila, že nejvíce z těchto oblastí figuruje oblast Člověk a jeho svět. Současně však dodala, že všechny předměty spolu souvisí, a proto se snaží zahrnovat návštěvu památek do všech vzdělávacích oblastí.

Při odpovídání na poslední dvě otázky se respondentky potýkaly s částečnou neznalostí názvů klíčových kompetencí a průřezových témat. Avšak poté, co jsme jim předložili jejich výčet, dokázaly na tyto otázky odpovědět. Všechny respondentky uvedly, že žáci v rámci návštěvy památky rozvíjí všechny klíčové kompetence.

Paní učitelka Božena rovněž podotýká, že v rámci této mimoškolní výuky integruje

všechna průřezová témata. Anna, Cecílie a Dita vyjmenovaly všechna průřezová témata až na Multikulturní výchovu, Dita navíc kromě Multikulturní výchovy zařazuje velmi sporadicky také Environmentální výchovu.

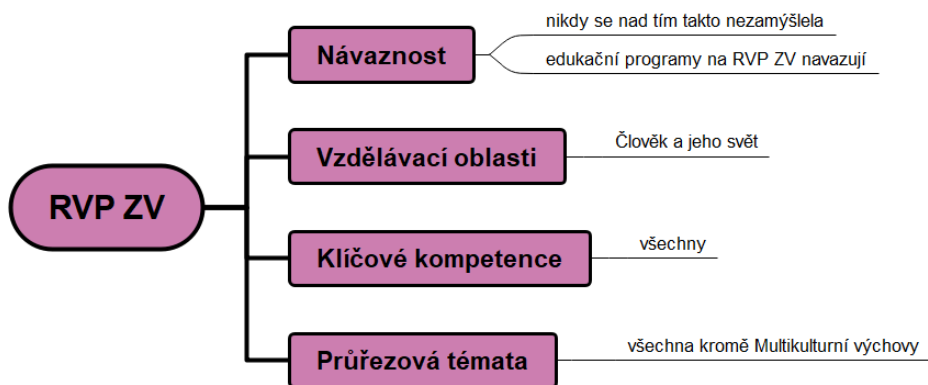

Schéma č. 13: Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání: Anna (vlastní zpracování)

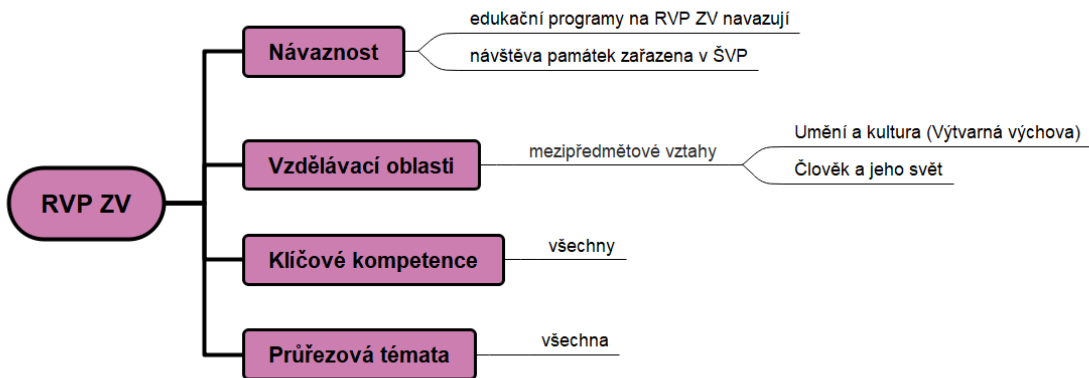

Schéma č. 14: Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání: Božena (vlastní zpracování)

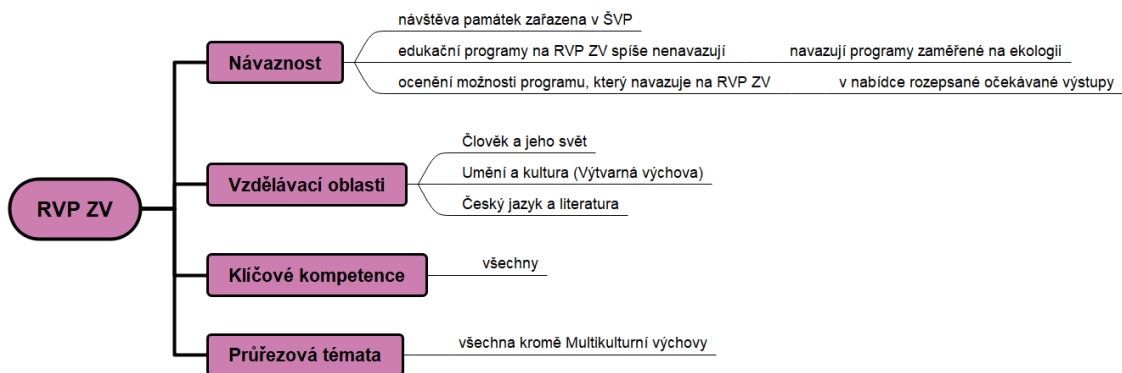

Schéma č. 15: Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání: Cecílie (vlastní zpracování)

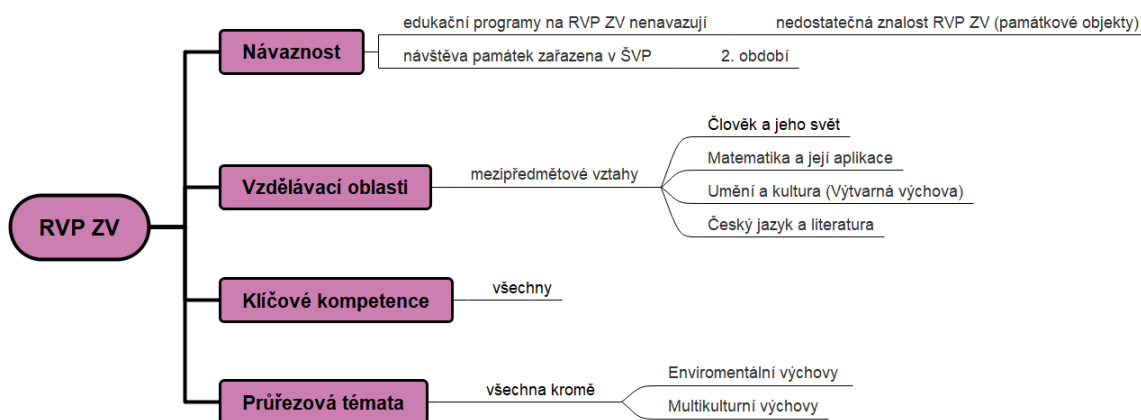

Schéma č. 16: Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání: Dita (vlastní zpracování)

6.5 Shrnutí výsledků empirické části

Závěr empirické části je vyčleněn pro zodpovězení hlavní výzkumné otázky: **Jaké mají učitelé 1. stupně ZŠ zkušenosti s návštěvami památkových objektů a zón v rámci výuky?**

Učitelé vnímají památkové objekty a zóny jako vhodné pro mimoškolní výuku zejména z důvodu autentického prostředí, spojení výuky s reálným světem, přiblížení regionu a možnosti učení se prožitkem. Památky dle mínění našich respondentek rádi navštěvují také žáci. Četnost návštěv je omezena časovými důvody. Učitelé navštěvují v rámci mimoškolní výuky i jiná místa, než jsou právě památky. Jako další důvody méně častých návštěv uvádějí učitelé i dopravní obslužnost či návaznost památky na probírané učivo.

Prezentace památky by měla být založena na prožitku, být co nejvíce aktivizující a interaktivní. Program by měl proto obsahovat například aktivity jako dramatizace, výtvarné činnosti, vyhledávání určitých zvláštností v terénu atd. Většina učitelů měla z hlediska formy práce dobrou zkušenost se skupinovou prací žáků. Dozvídáme se, že by ocenili větší nabídku edukačních programů zaměřených právě na historické objekty a zóny. V současné době je prezentace památky založena spíše na komentované prohlídce. Ta je doplněna otázkami či aktivitami. Zatímco edukační programy jsou méně časté.

Komunikace s institucemi probíhá bez problémů. Zjistili jsme, že se stává ojediněle, aby zaměstnanci některé z památek oslovovali školy z vlastní iniciativy. Učitelé spíše vyhledávají vhodné památky na internetu a často dají na osobní doporučení kolegů.

Při spoluvytváření programu spolupracují školy se zaměstnanci památky velmi zřídka. Zmiňovanou zkušenost má pouze jedna z dotazovaných respondentek. Všechny učitelky se někdy podílely na vytvoření aktivity pro svoji třídu, kterou však dále nešířily. K této činnosti přistupují pouze v případě, že památku dobře znají a není zde možnost výkladu průvodce.

Poslední oblastí, kterou jsme se zabývali, bylo RVP ZV v návaznosti na obsah prezentace památky. Zjistili jsme, že edukační programy či komentované prohlídky svým obsahem většinou na RVP ZV navazují. Respondentky by ocenily, kdyby informace o této návaznosti byly uvedeny již v nabídce programu památky na webu. Paní učitelky také dodávají, že většina zaměstnanců památek nemá dostatečné znalosti o RVP ZV. S nabídkou, která obsahuje informace o návaznosti programu na zmiňovaný kurikulární dokument, přicházejí spíše organizace, které jsou zaměřeny na výuku Ekologické a environmentální výchovy.

PRAKTICKÁ ČÁST

7 Charakteristika praktické části

Za záměrem vytvoření edukačního programu na Zelené hoře ve Žďáru nad Sázavou stálo překvapující zjištění, že tato významná památka nedisponuje žádným edukačním programem, který by dětem pomohl poznat a pochopit její jedinečnost. S paní kastelánkou památky jsme se domluvily, že se pokusíme vytvořit program, který bude založený především na aktivitě žáků. Program by měl být dále koncipován tak, aby poskytoval dostatečnou oporu pro průvodce, kteří nemají pedagogické vzdělání.

Hlavním cílem praktické části diplomové práce je tedy vytvoření edukačního programu pro poutní kostel sv. Jana Nepomuckého ve Žďáru nad Sázavou, který obsahuje také metodickou oporu pro učitele.

Dílčím cílem této části je realizace edukačního programu na vybraném výzkumném vzorku. V práci tedy dále přibližujeme i přípravu, realizaci a reflexi edukačního programu. Do podkapitoly Požadavky na edukační program jsme zařadili zpracovaný rozhovor s paní kastelánkou, ze kterého jsme získali představu o budoucí podobě programu. Edukační program je pro přehlednost zahrnutý v přílohách diplomové práce.

Program bude během letošní turistické sezóny předán spolu s instrukcemi průvodcům a mělo by tak proběhnout jeho další ověření. Po těchto realizacích se podoba pravděpodobně změní.

7.1 Tvorba edukačního programu

Záměry edukačního programu:

- Rozšířit edukační nabídku památkového objektu.
- Rozvíjet spolupráci zaměstnanců památkových objektů a zón s učiteli.
- Podpořit učitele při výuce regionální vlastivědy a výuky v mimoškolním prostředí.
- Vzbudit v žácích zájem o kulturní památky v regionu.
- Pomoci dětem utvořit si vztah k hmotnému i nehmotnému dědictví.
- Seznámit žáky s památkou UNESCO.
- Propojit učivo jednotlivých předmětů směřujících k vytvoření uceleného vzdělanostního základu.
- Rozvíjet spolupráci žáků v rámci třídy, pracovat na zlepšení třídního klimatu.

7.1.1 Příprava na tvorbu edukačního programu

Před samotnou tvorbou jsme konzultovali náš záměr s kastelánkou, poté s duchovní správou památky a některými průvodci poutního kostela. Také jsme oslovili několik učitelů z regionu a vysvětlili jim náš záměr. Poté, co jsme dostali kladnou odezvu a podporu pro vytvoření programu, uskutečnili jsme rozhovory s vybranými učitelkami a kastelánkou zmiňované památky.

Do jednotlivých rozhovorů jsme začlenili otázky zjišťující představy učitelů o ideálním edukačním programu a jejich zkušenosti s památkovou edukací. Zajímali nás také pohled kastelánky na celou problematiku. Získali jsem tak cenné rady a zkušenosti, které nám při tvorbě programu pomohly.

Před zahájením prací na programu jsme provedli rešerši knižních a internetových zdrojů, jež byla pro kvalitní a fakticky správný edukační program nezbytná.

7.1.2 Požadavky na edukační program

S paní kastelánkou jsme se několikrát setkali a společně jsme se domluvili na podobě edukačního programu. V této kapitole se pokusíme přiblížit požadavky kastelánky na námi vytvářený program, které nám byly sděleny v rámci polostrukturovaného rozhovoru. Dále uvádíme i její zkušenosti s prezentací památky a možnosti školním skupinám.

V následujících podkapitolách jsme se rozhodli některá klíčová slova, důležitá pro tvorbu programu, zvýraznit.

PODOBA EDUKAČNÍHO PROGRAMU

Paní kastelánce jsme položili otázku, zda má konkrétní představu o podobě edukačního programu. Sdělila nám, že je pro ni velmi důležitá **úzká spolupráce mezi dětmi a průvodcem**. Při rozhovoru jsme se také dozvěděli, že by prohlídka neměla být založena především na práci s pracovním listem. Svoji volbu odůvodňuje takto: *„Aby průvodce nenarazil hned na ten problém, že třeba tohle a tohle neznají. Dneska, uvedu příklad, spousta dětí má poutě spojené s tím, že se chodí na kolotoče a já tím třeba začínám prohlídku, jestli ví, co je to poutní kostel. A ve většině případů zjistíme, že ne. Takže třeba vysvětlujeme tohle. A to, pokud by si vyplňovali samostatně pracovní listy, tak si myslím, že by třeba takovouto věc průvodce neodhalil. Takže je potřeba, aby opravdu jako spolupracovali a průvodce odhalil ty nedostatky hned. Kdyby třeba děti nepochopily ten rozdíl, od kostela a poutního kostela, tak by děti odcházely naprosto*

nepoučení, si myslím.“ Paní kastelánka si je vědoma důležitosti zmapování si žakovských vědomostí a postojů, na které může následně navazovat.

DOSAVADNÍ ZPŮSOB PREZENTACE PAMÁTKY

Zajímalo nás tedy, jakým způsobem přibližují průvodci památku žákům. „*Ono to trochu záleží na průvodci. Já mám takové neodborné pracovní listy, které jsme si kdysi pro děti vytvořili. Tak někdo s nimi chce pracovat, někdo je dětem dává. Někdo zase radši jde ústně. Já radši s dětma pracuji vyloženě tou komentovanou prohlídkou, kterou se ale snažím dělat víc komunikační, aby byla zaměřena na **zpětnou vazbu**, abych nemluvila jenom já. Ale abych do toho zapojila i děti, ono je to pak víc baví. Takže tímto způsobem,*“ vysvětluje paní kastelánka. Průvodci se tedy snaží o co největší **interakci mezi nimi a dětmi**. Komentovaná prohlídka je tak doplněna otázkami, pomocí kterých získává průvodce představu o vědomostech a postojích dětí. Kastelánka dodává, že dětské návštěvníky zmiňovaný způsob prezentace památky baví a projevují o ni větší zájem.

Na otázku, zda má paní kastelánka nějakou aktivitu, kterou s žáky během programu využívá, nám odpověděla, že nemá, ale snaží se pokládat, jak už zmínila, co nejvíce otázek z důvodu zpětné vazby a zjištění žakovských vědomostí.

PŘÍPRAVA PRŮVODCŮ

Další otázka byla zaměřena na metodickou přípravu komentované prohlídky pro děti. Zajímalo nás, zda průvodci při přípravě prohlídky čerpají z nějaké metodické příručky, knihy nebo absolvují školení se zaměřením na mladší školní věk. Dozvěděli jsme se, že nikoliv. Průvodci vycházejí z vlastních zkušeností, jednotlivé tipy na přiblížení památky dětem si navzájem sdílejí. Podle jejich slov by tak kastelánka ocenila, kdyby měli k dispozici nějaký **vzor či manuál**, díky kterému by se průvodci mohli v této problematice lépe zorientovat.

„Není pro nás vůbec lehké pracovat s malými dětmi bez nějakého materiálu. Je to takové neodborné,“ tato slova paní kastelánky nás ujistila o možném přínosu naší práce, která spočívá právě v tvorbě edukačního programu pro tuto památku.

Na otázku, zda by uvítala vytvoření nějaké metodiky, jak s touto věkovou kategorií pracovat, zareagovala kladně: „*Uvítala. My si samozřejmě ty rady předáváme, není to písemný manuál, ale dáváme si to ústně, ale mít nějaký mustr nebo manuál, který by nás naváděl, jak s nimi pracovat, bylo by to určitě pro průvodce a pro všechny lepší.*“

Zajímalo nás, kdo tedy provádí dětské skupiny, zda přímo paní kastelánka nebo průvodci. „*Ono záleží, kdy to je. Když je to mimo sezónu, tak jsem to já, a pokud je to v sezóně, tak mám studenty, kteří provádí brigádně,*“ uvádí paní kastelánka. Současně dodává, že se průvodcům snaží sdělit **několik tipů a rad**, které se jí při práci s dětmi osvědčily, nejedná se však o systematicky zpracované podklady či metodiku. Průvodci na Zelené hoře jsou z velké části studenti středních a vysokých škol, kteří bydlí poblíž Žďáru nad Sázavou a zpravidla nemají vzdělání pedagogického směru. V roli průvodkyně působí také bývalá učitelka 2. stupně ZŠ (se zaměřením na výuku dějepisu). S paní učitelkou jsme se později zkontaktovali a při společném rozhovoru jsme měli možnost získat cenné rady a zkušenosti s provázením zejména školních skupin.

VNÍMÁNÍ SPECIFICKÉHO PROSTŘEDÍ KOSTELA

V neposlední řadě nás zajímalo, jak žáci vnímají prostředí kostela. Podle paní kastelánky je velký rozdíl mezi žáky základní školy z vesnice a základní školy z městského prostředí. Pro vesnické žáky je prostředí kostela běžnější, žáci z města se v tomto prostředí tak často nevyskytují. O žácích z městských škol se vyjádřila takto: „*... a pro ty městské, dalo by se to říct, je to doslova zážitek.*“

Zajímalo nás, jak děti nahlíží na skutečnost, že se jedná o křesťanskou památku. Zda někteří z nich nemají problém se vstupem do kostela. Paní kastelánka nás ze své zkušenosti ujistila, že: „*Děti jsou s tím určitě v pohodě, oni dneska slyší o spoustě různých náboženstvích v televizi, ve škole v rádiu, tak to křesťanství v jejich očích není vnímáno nějak negativně.*“

PŘEKÁŽKY PŘI EDUAKCI V PAMÁTCE

Paní kastelánka upozorňuje na chybějící vědomosti, se kterými se u dětských návštěvníků během prohlídky potýká. Poukazuje především na nedostatečné znalosti v oblasti křesťanství. „*Já si spíš myslím, že je problém, že spoustu věcí, které ještě mé generaci byly naprosto běžné a normální a vnímali jsme to jako nějakou všeobecnou znalost, tak těm dětem už to dneska uniká. Už tím, že ubývá věřících, lidé nechodí tolik do kostela, pak vysvětlujeme úplně základní věci, které byly pro naši generaci naprosto běžné. Když třeba narazíme na význam jako opat a takové věci. Pokud se bavíme o těch nižších stupních, tam se dá předpokládat, že to ty děcka neznají. Ale oni to neznají ani ty děcka z vyšších stupňů, někdy se to zvrhne v takovou hodinu náboženství, takový rychlokurz.*“

NÁZOR NA EDUKACI ŽÁKŮ V PAMÁTKOVÉM PROSTŘEDÍ

Při spolupráci školy a památkové instituce považujeme za důležité, aby oba subjekty kooperovaly a byly přesvědčeny o důležitosti a vhodnosti vzdělávání dětí v historických objektech. Paní kastelánka nám svůj zájem o vzdělávání dětí v této kulturní památce potvrdila: „*Ano, já to považuji za vhodné, dětem to určitě pomůže při studiu, při získávání zkušeností, ale co si třeba osobně myslím, tak opravdu, když je to zorganizované přímo pro školy. Protože přece jen ta naše prohlídka normální, klasická je postavená jinak, je trošku složitější a když tu jsou přes léto hodně rodiny s dětmi, tak my nemáme prostor se těm dětem věnovat. Oni ne všechno znají, a ne všechny souvislosti jim docházejí a myslím si, že v tomto případě odchází děti zklamané. Takhle jsme cílovka spíš pro dospělé, nebo starší. Ale umíme se přizpůsobit dětem, když je máme odděleny.*“ Současně však dodává, že je tedy třeba připravit pro děti speciální prohlídky, ne ty běžné, kterých se účastní spolu s dospělými.

7.1.3 Zdroje při vytváření programu

Před samotnou tvorbou programu jsme provedli rešerši knih, z kterých jsme měli v plánu v průběhu tvorby čerpat. Většinu informací jsme získali z těch, které jsou určeny spíše pro dospělé čtenáře. Potýkali jsme se s velkým množstvím poznatků, které jsme museli zredukovat. Protože byly informace často pro žáky podány složitě, museli jsme obsah zjednodušovat a upravovat.

K tématu edukačního programu se nám podařilo najít i knihy, které jsou určeny primárně pro dětského čtenáře. Život Jana Nepomuckého je srozumitelnou formou popsán Alenou Němečkovou v knize s názvem **Jan Nepomucký**. Informace o architektuře kostela a o Santinim, které jsou přizpůsobené dětem, jsme získali v knize **Umění vnímat architekturu pro děti a rodiče** od Michala Třeštíka.

Při vytváření programu jsme také často stáli před otázkou, jak dětem, především těm, které nemají základní znalosti týkající se katolické víry, objasnit některé termíny důležité pro pochopení legendy. V tomto případě jsme ocenili dvě knihy: **Můj stát: putování za českými patrony** od Martina Velíška a **Po stopách baroka v Čechách 1648–1740** spisovatele Martina Bedřicha, kde autoři jednoduše vysvětlují termíny a fakta jak z oblasti víry, tak i z období baroka.

Při tvorbě edukačního programu jsme vycházeli z certifikované metodiky **Památky nás baví 1, Rámcového vzdělávacího programu pro základní školy** a z knihy **Výukové metody**

od Josefa Maňáka a Vlastimila Švece.

Dalším zdrojem informací se pro nás stal i pořad Světci a svědci dokumentárního cyklu České televize **Světci a svědci**, konkrétně díl: **Nejznámější Čech – Jan Nepomucký**, který je přístupný v internetovém archivu České televize a internetových stránek.

7.2 Didaktická struktura programu

Program jsme vytvářeli pro potřeby průvodců, kteří působí na Zelené hoře. Většina z nich nemá pedagogické vzdělání, proto jsme se důkladně zamýšleli nad tím, jakým způsobem budeme program koncipovat. Na přání kastelánky jsme vytvořili program, který je založen na vzájemné komunikaci průvodce a žáků, aktivitě a zpětné vazbě.

Průvodci budou mít k dispozici námi vytvořený program, který má podobu souvislého textu, na který jsou zvyklí. V programu je vždy uvedena motivace a přiblíženo vysvětlení jednotlivých aktivit. Dále je zde částečně nastíněn stručný výklad, který si však průvodci mohou upravit.

Naším cílem bylo vytvoření takové prohlídky kostela, která by děti bavila, zaujala a mohly se co nejvíce zapojovat. Prohlídka objektu je založena především na dialogu průvodce a dětských návštěvníků. V některých případech jsme program doplnili také o správné odpovědi a návodné otázky pro případ, že by si žáci nevěděli rady. V neposlední řadě program obsahuje aktivity, díky kterým děti památku lépe poznají. Prostřednictvím skupinové práce se zdokonalují ve vzájemné komunikaci mezi sebou.

Jako motivaci jsme zvolili pomoc dětí na výzkumu, který právě v památce probíhá. Celým výzkumem je bude provázet vedoucí pracovník výzkumu (průvodce). Tato hraná situace dle našeho mínění nevyžaduje speciální přípravu, ani herecké schopnosti průvodce.

Program obsahuje celkem sedm zastavení, včetně uvítání a reflexe programu. U každého zastavení je uvedeno místo, kde se bude program odehrávat, časová dotace, organizační formy a edukační cíl aktivity. K jednotlivým zastavením jsme se snažili vytvořit didaktické pomůcky, které jsou v diplomové práci uvedeny jako přílohy, jedná se o fotografie, obrázky a vytvořené pracovní listy.

Během rozhovorů jsme si ověřili, že by pedagogové přivítali základní informace o programu, které by obsahovaly i vazbu na RVP ZV, proto uvádíme tyto informace v následující podkapitole.

7.2.1 Přehledné informace pro pedagogy

Cíl programu: seznámit žáky s poutním kostelem sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře ve Žďáru nad Sázavou.

Časová dotace celého programu: 60-80 minut

Cílová skupina:

- žáci 4. a 5. ročníků základních škol
- dětské skupiny návštěvníků
- velikost skupiny (12-30 osob)

Organizační formy: hromadná, skupinová, individuální

Forma: edukační program (Maňák, Švec, 2003)

Motivace: pomoc při výzkumu

Reflexe: pomocí listu badatele, slovní hodnocení průvodce, sebehodnocení žáků

Metody:

1. Klasické metody:

- slovní: vyprávění, vysvětlování, rozhovor
- názorně demonstrační: předvádění a pozorování, práce s obrazem, instruktáž
- dovednostně-praktické: napodobování, vytváření dovedností

2. Aktivizující:

- metody diskusní
- metody heuristické, řešení problémů
- didaktické hry

3. Komplexní výukové metody

- skupinová a kooperativní výuka
- individuální výuka
- učení v životních situacích
- kritické myšlení

- brainstorming (Maňák, Švec, 2003)

Pomůcky: karty se symboly evangelistů, obálky s otázkami, obrázky (indicie), stopky, psací potřeby, kukátka, badatelský tahák, list badatele, diplom

Edukační cíle:

1. Kognitivní:

- Žák je schopen svými slovy vysvětlit význam slova pout'.
- Žák dokáže přiřadit obrázky vztahující se k legendě.
- Žák je schopen zapamatovat si základní informace o Janu Nepomuckém.
- Žák dokáže vysvětlit užití základní symboliky kostela, zdůvodnit a najít symboly v interiéru i exteriéru.
- Žák dokáže pojmenovat jednotlivé oltáře.
- Dokáže svými slovy vysvětlit pojmy: atribut, mučedník, zpověď, ambit a barokní gotika.
- Žák je schopen vyjádřit vlastními slovy, jak na něj památka působí.
- Žák je schopen přiměřeně svému věku formulovat otázky.
- Žák dokáže vyjmenovat základní geometrické tvary, které spatřuje v kostele sv. Jana Nepomuckého.

2. Afektivní:

- Žák je schopen vnímat unikátní atmosféru místa, ocenit hodnotu architektonického díla.
- Žák dokáže vnímat rozdílnost dnešní a dřívější doby.
- Žák je schopen naslouchat názorům ostatních.
- Žák dokáže spolupracovat ve dvojici i ve skupině.
- Žák dokáže formulovat svůj vlastní názor a diskutovat s ostatními.

3. Psychomotorické:

- Žák je schopen se chovat vhodně v památce církevního charakteru. Dokáže se pohybovat tak, aby neohrozil sebe, ostatní a nepoškodil vybavení kostela.
- Žák dokáže efektivně a bezpečně manipulovat s pomůckami.
- Žák je schopen dodržovat správnou techniku zpěvu a dýchání. (Kalhous a Obst, 2009)

Klíčová slova:

- Poutní kostel
- Sv. Jan Nepomucký
- Atribut
- Symbolika: hvězdy, číslo 5, jazyk
- Barokní gotika
- Jan Blažej Santini-Aichel

Vzdělávací oblast: *Člověk a jeho svět, Jazyk a jazyková komunikace, Matematika a její aplikace, Hudební výchova*

Předmět: Vlastivěda

Klíčové kompetence:

- **Kompetence k učení:**
 - *samostatně pozoruje a experimentuje, získané výsledky porovnává, kriticky posuzuje a vyvozuje z nich závěry pro využití v budoucnosti.*
- **Kompetence k řešení problémů:**
 - *samostatně řeší problémy; volí vhodné způsoby řešení; užívá při řešení problémů logické, matematické a empirické postupy.*
- **Kompetence komunikativní:**
 - *naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje, účinně se zapojuje do diskuse, obhajuje svůj názor a vhodně argumentuje.*
- **Kompetence sociální a personální:**
 - *podílí se na utváření příjemné atmosféry v týmu, na základě ohleduplnosti a úcty při jednání s druhými lidmi přispívá k upevnování dobrých mezilidských vztahů, v případě potřeby poskytne pomoc nebo o ni požádá.*
- **Kompetence občanské:**
 - *Respektuje, chrání a ocení naše tradice a kulturní i historické dědictví, projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům, smysl pro kulturu a tvořivost, aktivně se zapojuje do kulturního dění.*
- **Kompetence pracovní:**
 - *používá bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení, dodržuje vymezená pravidla, plní povinnosti a závazky, adaptuje se na změněné nebo nové pracovní*

podmínky, přistupuje k výsledkům pracovní činnosti nejen z hlediska kvality, funkčnosti.“ (MŠMT, 2017)

7.2.2 Obsah edukačního programu v návaznosti na RVP ZV

<i>Vzdělávací oblast</i>	<i>Tematický okruh</i>	<i>Očekávané výstupy</i>	<i>Minimální očekávané výstupy</i>	<i>Učivo</i>
<i>Člověk a jeho svět</i>	<i>Lidé a čas</i>	<p><i>Žák:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>pracuje s časovými údaji a využívá zjištěných údajů k pochopení vztahů mezi ději a mezi jevy</i> • <i>využívá památkového objektu jako informačního zdroje pro pochopení minulosti; zdůvodní základní význam chráněných movitých kulturních památek</i> • <i>rozeznává současné a minulé a orientuje se v hlavních reáliích minulosti a současnosti naší vlasti</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>rozeznává rozdíl mezi životem dnes a životem v dávných dobách</i> • <i>uveče významné události, které se vztahují k regionu a kraji</i> • <i>vyjmenuje nejvýznamnější kulturní, historické a přírodní památky v okolí svého bydliště</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>orientace v čase a časový řád, současnost a minulost v našem životě, regionální památky, legendy</i>

		<i>s využitím regionálních specifík</i>		
Český jazyk a literatura	<i>Komunikační a slohová výchova</i>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>posuzuje úplnost či neúplnost jednoduchého sdělení</i> • <i>reprodukuje obsah přiměřeně složitěho sdělení a zapamatuje si z něj podstatná fakta, vede správně dialog</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>má odpovídající slovní zásobu k souvislému vyjadřování v mluveném projevu</i> • <i>volí správnou intonaci, přízvuk, pauzy a tempo řeči</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>mluvený projev, naslouchání ostatním</i>
Matematika a její aplikace	<i>Geometrie v rovině a prostoru</i>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>charakterizuje a třídí základní rovinné útvary</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>rozezná základní rovinné útvary</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>charakterizuje a třídí základní rovinné útvary</i>
Hudební Výchova		<ul style="list-style-type: none"> • <i>zpívá na základě svých dispozic intonačně čistě a rytmicky přesně v jednohlase či dvojhlasě v durových i mollových tóninách a při zpěvu využívá získané pěvecké dovednosti</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>zpívá písňe v přiměřeném rozsahu k individuálním schopnostem</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>pěvecký a mluvní projev.</i> <p style="text-align: right;">(MŠMT, 2017)</p>

7.3 Průběh realizace programu

7.3.1 Příprava realizace

Naším záměrem bylo připravovaný program zrealizovat, ověřit si jeho funkčnost, popřípadě ho následně upravit. Z důvodu složité dopravní obslužnosti jsme kontaktovali pouze školy v bezprostředním okolí památky, tedy školy ve Žďáře nad Sázavou. Spolupráci jsme navázali s paní učitelkou 5. ročníku jedné ze žďárských škol.

První kontakt proběhl emailem, po kladné odezvě jsme se již s paní učitelkou kontaktovali telefonicky, kdy jsme jí přiblížili náš záměr a ve stručnosti popsali vytvořený edukační program. Také jsme se dozvěděli potřebné informace o třídě, počet žáků, speciální vzdělávací potřeby atd.

7.3.2 Realizace

S paní učitelkou jsme se domluvili na konkrétním datu v lednu. Žáci byli dopředu obeznámeni, že část výuky bude probíhat na Zelené hoře, také dostali pokyn, aby se teple oblékli, část programu se totiž odehrává ve venkovních prostorách. Celého programu se zúčastnilo 22 žáků v doprovodu třídní učitelky a asistentky žáka se speciálními vzdělávacími potřebami.

Domluvili jsme se, že se setkáme na schodech pod Zelenou horou ve stanovený čas. Na žáky jsme zde čekali s paní kastelánkou, která se účastnila celé realizace edukačního programu. Jakmile žáci dorazili, proběhlo přivítání a představení pracovníků výzkumného týmu (výzkumník a kastelánka).

Paní kastelánka byla představena jako jedna z nejdůležitějších výzkumných pracovníků, která se specializuje na tuto památku. Na úvod zaznělo několik důležitých informací. Nejprve jsme žáky motivovali k zapojení se do našeho výzkumu. Poté jsme vysvětlili, v čem bude výzkum spočívat a nastínili průběh programu. Také proběhlo poučení o bezpečnosti. Zdůraznili jsme i důležitost kladení otázek po celou dobu programu.

Po těchto úvodních informacích jsme přistoupili k vytvoření týmů. Proběhlo také krátké představení jednotlivých týmů a po ujištění, že všichni mají svoji skupinu, následovalo vysvětlení 1. aktivity a výstup do schodů. V rámci ní proběhla i její reflexe. Poté jsme vysvětlili další úkol, který byl realizován v ambitech. Na tomto místě jsme si společně osvětlili význam ambitu a jeho historii. Poté následovalo vysvětlení další aktivity, zaměřené na osobu sv. Jana

Nepomuckého. Po ukončení a zhodnocení 2. úkolu jsme se přesunuli do kostela. Před samotným vstupem byli žáci poučeni, jak by se v tomto sakrálním prostoru měli chovat.

V kostele jsme zrealizovali poslední 3 aktivity. V rámci aktivity s názvem Důkladně se rozhlédni, na sebe nechali žáci působit prostředí kostela, následně se v kruhu s ostatními podělili o svoje dojmy. Plynule jsme na tuto aktivitu navázali představením architekta poutního kostela. Do části programu Geniální architekt jsme měli v plánu zahrnout i zmínku a krátkou aktivitu na rozlišování gotických a renesančních prvků. Zmiňovaná aktivita byla pro žáky náročná, proto jsme ji nakonec nedokončili a pokračovali jsme v programu poslední aktivitou s názvem Naprosté soustředění, prosím! Žákům bylo zdůrazněno, že nyní je čeká nejdůležitější část programu. Mohli pracovat ve dvojicích, nebo každý sám. S pokyny dostali také badatelské taháky. Po uplynutí času, který byl vyhrazen pro samostatnou nebo párovou práci žáků, jsme společně shrnuli jejich poznatky a obohatili je o krátký výklad. Paní kastelánka odpověděla na dotazy žáků, zpěvem písní jsme vyzkoušeli kvalitu akustiky kostela.

Program jsme zakončili poděkováním za účast na výzkumu a slovním hodnocením práce žáků. Také žáci dostali prostor, aby se nás mohli zeptat na informace, které je zajímaly a ohodnotit náš program. Žákům jsme předali badatelský list, který si ve škole vyplnili. List slouží jako reflexe programu pro nás i pro pedagoga. Lze jej také použít jako materiál pro výuku ve škole.

Uvědomujeme si, že každá třída zvládne udržet pozornost různě dlouhou dobu. Proto je náš program vytvořen orientačně na 60 minut, a to bez vyplňování badatelského listu.

7.4 Reflexe a úpravy programu

Na základě realizace programu jsme si mohli ověřit jednotlivé aktivity, jejich časovou, ale i kognitivní, emoční a psychomotorickou náročnost. Získané poznatky jsou pro nás důležité a na jejich základě jsme provedli změny, které popíšeme v následujících odstavcích této kapitoly. Je důležité podotknout, že tyto úpravy nebudou posledními změnami v tomto edukačním programu. Konečná podoba programu se ukotví až po první návštěvní sezóně, kdy předpokládáme, že dojde k četnějším realizacím projektu, a tedy i četnější zpětné vazbě. Bude také záležet na osobnosti průvodce a třídě, která se programu bude účastnit. Program jsme zrealizovali za účasti kastelánky. Při běžném provozu bude mít program na starosti pouze průvodce. S reflexí nám velmi pomohla právě paní kastelánka, která nám sdělila připomínky a zároveň i návrhy, jak jednotlivé nedostatky odstranit.

7.4.1 Didaktická struktura programu

Realizace programu nám potvrdila, že námi vybraný způsob prezentace památky je pro děti druhého období prvního stupně vhodný. Domníváme se, že časté kladení otázek se nám vyplatilo ve dvou důležitých ohledech. Prvním z nich je udržení pozornosti dětí, které se ve skupině snažily domluvit a také si navzájem pomáhat. Druhým ohledem byla možnost si díky častému kladení otázek zmapovat žákovské prekoncepty a dle potřeby tak přizpůsobit program na míru. Žáci také hojně využívali možnost kladení otázek kastelance.

Myslíme si, že námi zvolená motivace byla pro žáky atraktivní a zábavná. Děti se vžily do své nové identity a plnily jednotlivé úkoly pečlivě a se zápalem. Také pro nás, vedoucí programu, byla tato role výzkumných pracovníků příjemná, protože byla přiměřená našemu hereckému nadání. Domníváme se tedy, že tuto repliku dokážou přesvědčivě zahrát i ostatní průvodci poutního kostela.

Zjistili jsme, že na realizaci některých aktivit je třeba méně času a jiné naopak vyžadovaly vyšší časovou dotaci. Cílem bylo vytvořit program na 60 minut. Celý program jsme zrealizovali za 70 minut. Myslíme si, že dětem tato časová dotace vyhovovala, až posledních pět minut jsme pozorovali známky únavy a nepozornosti, proto jsme program ukončili a badatelské listy předali paní učitelce, která je s dětmi vyplní ve škole.

Námi zvolené pomůcky byly efektivní. Po realizaci programu jsme je však částečně upravili, aby se s nimi lépe manipulovalo. Upravovali jsme především indicie, které jsou využívány v aktivitě Tajemství Jana Nepomuckého. Během první realizace zkušebního programu jsme měli obrázky pouze vytisknuté a vložené v euroobalech. Pro další uskutečnění programu plánujeme obrázky zalaminovat. S takto upravenými obrázky se dětem bude lépe manipulovat, navíc se tak prodlouží i jejich životnost. Dále jsme zredukovali počet obrázků.

Pracovní listy jsme neupravovali, jejich podoba zůstala stejná. Osvědčily se nám především badatelské taháky. Žákům jsme totiž nemuseli dopodrobna vysvětlovat, na které prvky se v kostele mají zaměřit. Navíc získali zrakovou oporu a ušetřili jsme tím i čas. Badatelský list byl pro nás důležitou součástí reflexe.

Při realizaci programu jsme zapomněli dát dětem k dispozici ruličky, které by jim pomohly ve vnímání jednotlivých detailů památky a zatraktivnění dané činnosti. Vhodnost této pomůcky ověříme až v provozu.

V programu měli žáci původně využívat stopky k měření času, který jim zbývá na určité aktivitu. Ukázalo se však, že je toto opatření zbytečné, děti zvládnou jednotlivé aktivity ukončit v adekvátním čase. V programu jsme možnost využití stopek ponechali a její volbu jsme převedli na zvážení průvodce.

V následujících podkapitolách se zaměříme na jednotlivé části programu podrobněji. Popíšeme průběh realizace, případné změny a u některých doplníme i důvod volby právě takového zpracování tématu.

PŘIVÍTÁNÍ A MOTIVACE

V této části programu jsme změnilí místo setkání průvodce se třídou. S žáky se budou průvodci setkávat až v druhé části schodiště, ne hned u hráze, kde by mohl žáky rušit hluk od projíždějících automobilů a prodírající se dav turistů, kterému by třída mohla bránit při výstupu na památku.

Vyměnili jsme motivy jednotlivých kartiček, které slouží k rozdělení do týmů. Původně na kartičkách byla vyobrazena souhvězdí, ta jsme nahradili atributy evangelistů, kterým jsou zasvěceny vedlejší oltáře poutního kostela. Děti se losem pomocí těchto kartiček rozdělí na skupiny: anděly, lvy, býky a orly.

SCHODY DO NEBE

U této aktivity jsme změnilí znění úkolu. Původně mohli žáci otvírat obálky a odpovídat na ně kdykoliv v průběhu výstupu na památku. Žáci se však nedokázali pohybovat hromadně a společně tak odpovídat na jednotlivé otázky. Problém jsme se pokusili vyřešit určením tří stanovišť během cesty. Obálku žáci otvírají až v momentě, kdy jsou na stanovišti přítomni všichni ze skupiny. Pokračovat v cestě mohou až po prodiskutování odpovědi.

Do výkladu, který se uskutečnil před ambitem, jsme také jsme přidali otázku. Kdy slavíme pout' na Zelené hoře? Na tuto chybějící informaci nás upozornila paní kastelánka, proto jsme tuto otázku do programu zahrnuli.

Obrázek č. 3: Před kostelem (zdroj autorky)

TAJEMSTVÍ JANA NEPOMUCKÉHO

Z důvodu probíhajících oprav památky se program konal jen v části ambitu. To se později ukázalo jako nevýhoda, protože se žáci museli při hledání obrázků vracet stejnou cestou. Obrázky jsme rozmístili na viditelná místa na podlaze, avšak dvě skupiny po přepočítání obrázků zjistily, že jim jeden obrázek schází. Domníváme se, že tato kolize byla způsobena nedostatkem času v důsledku neprůchodnosti celého ambitu. Pokud by byl ambit celý přístupný, mohli by se žáci ve skupině rozdělit na dvě poloviny. Kdyby každá z nich začala prohledávat ambit z jiné strany, přibližně uprostřed by se tak mohli potkat a zkontrolovat si, zda mají požadovaný počet obrázků nasbíraný. Pokud by zjistili, že jim nějaký obrázek chybí, mohli by si prohodit strany a zkusit chybějící obrázek/obrázky dohledat.

Rozhodli jsme se také snížit počet obrázků, které žáci v ambitech hledají a následně je využívají při vyprávění legendy. Tuto redukci jsme provedli z důvodu nedostatku času. Navíc jsme děti poprosili, aby obrázek, který ukážou, rovnou odevzdaly. Úkol se tak zjednoduší a plánované opatření jim zlepší i orientaci v obrázcích.

Při plnění úkolu s obrázky před samotným vyprávěním legendy jsme měli možnost pozorovat žákovskou práci s prekoncepty o životě Jana Nepomuckého. Jeden z žáků nám například tvrdil, že na obrázku je jazyk, protože ho sv. Janu Nepomuckému usekli. Myslíme si, že žáky legenda obohacená o práci s indiciemi v podobě obrázků bavila a tato aktivita působila

aktivizačně.

Poté proběhlo krátké shrnutí aktivity, zodpovězení dotazů žákům, pochvala za jejich práci a krátké poučení, jak se chovat v kostele. Zmiňovali jsme především vyvarování se hlučnému chování. Velmi nás překvapilo, že žáci s dodržováním tohoto pravidla neměli problémy a chovali se tiše a vhodně po celou dobu prohlídky.

Obrázek č. 4: Hledání indicií (zdroj autorky)

DŮKLADNĚ SE ROZHLÉDNI

Aktivita zaměřená na vnímání atmosféry a popisování dojmů děti zaujala. Myslíme si, že časová dotace byla dostačující. Dětem jsme oznámili, že na prohlídku mají 2 minuty. Aby se nerozptylovaly stopováním času, domluvili jsme si signalizaci. Jakmile se průvodce postaví před hlavní oltář, všichni se setkají uprostřed kostela, kde utvoří kruh. Ve zbývajícím čase každý žák popsal, jak na něj památka působí, jaký má dojem. V žácích památka vyvolávala pozitivní pocity. Musím také vyzvednout, že si navzájem naslouchali. Žáci si předávali klíč od kostela, mluvil jen ten, kdo ho právě držel v ruce. Toto opatření zabránilo vzájemnému překřikování se žáků a zvýšilo atraktivitu celé aktivity.

GENIÁLNÍ ARCHITEKT

Tato část programu prošla největšími změnami. Původně jsme chtěli žáky seznámit s architektem stavby a stavebním slohem. Nejprve jsme zjišťovali, zda žáci mají povědomí o tomto architektovi v souvislosti s okolními památkami, na jejichž výstavě se J. B. Santini-Aichel podílel.

Na rozlišování barokních a gotických prvků jsme měli připravenou i aktivitu s pohybovým ztvárněním. S vědomím, že učivo o stavebních slozích se vyučuje podrobněji až na 2. stupni jsme se pokusili zařadit aktivitu na rozlišování prvků jednotlivých slohů s tím, že jsme žákům nejprve podali krátký výklad o jednotlivých znacích daných slohů. Během realizace jsme zjistili, že žáci nebyli schopni jednotlivé styly v památce rozeznat. Aktivitu jsme tedy ukončili a rozhodli jsme se ji do programu nezařadit.

NAPROSTÉ SOUSTŘEDĚNÍ, PROSÍM!

Samotné bádání v kostele jsme pokládali za nejdůležitější část programu, proto na něj budou mít děti nejvíce času. Snažili jsme se jim poskytnout prostor pro nerušené bádání a objevování přiměřené jejich tempu. Také jsme změnili práci ve skupinkách na individuální nebo párovou, podle žákovy preference. Žáci také dostali badatelský tahák, který jim pomohl při bádání a byl členěn na téměř stejné body, jako shrnující průvodcův výklad.

Žáci kostel procházeli většinou po dvojicích a tiše komentovali své poznatky. Bylo zajímavé pozorovat, jak se žáci podle instrukcí snaží vnímat památku takřka všemi smysly. Samostatnou práci jsme ukončili opět signalizací, tedy postavením průvodce před hlavní oltář.

V této části jsme si byli vědomi nedostatečných znalostí ohledně interiéru kostela, proto vedení programu přebrala paní kastelánka, která doplnila svým výkladem aktivitu. Žáci si vedli velmi dobře a všímali si i drobných detailů. Ukázal se i rozdíl ve vnímání. Někteří se více zaměřovali na počty, jiní na barvy či jiné detaily. Rovněž pokládali otázky a na jejich přání jsme prověřili akustiku kostela zpěvem koledy.

Obrázek č. 5: Práce s badatelským tahákem (zdroj autorky)

REFLEXE PROGRAMU

Program jsme ukončili poděkováním, pochválením a shrnutím žákovské práce. Vyplnění pracovního listu jsme se vzhledem k mírné únavě žáků a časové tísní rozhodli neuskutečnit. Listy spolu s instrukcemi jsme předali paní učitelce, která nám je později zaslala. Několik vyplněných listů lze nalézt v přílohách.

7.5 Naše hodnocení realizace

Realizaci programu hodnotíme jako povedenou a velmi přínosnou. Program žáky bavil a motivoval k další návštěvě památky. Usuzujeme tak z vyplněných badatelských listů a slovní reflexe žáků i učitelky.

Na základě realizace programu jsme učinili některé změny, které by měly vést ke zkvalitnění programu. Současně si uvědomujeme, že podoba programu není finální, bude se měnit v průběhu následujících realizací. Před oficiálním spuštěním programu nás čekají také schůzky s průvodci, kterým náš program budeme prezentovat a diskutovat o změnách či jeho doplnění.

Realizace programu byla velmi motivující, zvláště po přečtení badatelských listů jsme si uvědomili, že edukace v památkových objektech má svůj smysl a důležitý význam.

ZÁVĚR

V diplomové práci jsme se zabývali možnostmi využití edukačního potenciálu autentických památkových objektů a zón s ohledem na potřeby primárního vzdělávání. Práce je rozdělena na tři části, které korespondují s tématem práce.

Za hlavní cíl teoretické části diplomové práce jsme si zvolili přiblížení edukace v památkových objektech a zónách, která je zaměřena na žáky 1. stupňů základních škol. Kromě vysvětlení termínů souvisejících s kulturními památkami a edukací v historickém prostředí tvořily hlavní část především dobré příklady praxe z České republiky. Do výčtu organizací zabývajících se památkovou edukací jsme zařadili i britskou English Heritage a vytvořili tak přehled, dle našeho mínění, nejvýznamnějších a nejprínosnějších projektů a organizací, které se podílí na propagování a zvyšování kvality nabídky edukačních programů a vzdělávání v historických objektech a zónách obecně. Zpracování teoretické části mi pomohlo zmapovat situaci vzdělávání v historickém prostředí v České republice, ale i v zahraničí a získat tak inspiraci, zdroje a kontakty, které při své budoucí profesi učitelky určitě využiji.

Na památkovou edukaci jsme se zaměřili i z hlediska návaznosti na RVP ZV, především na vzdělávací oblast Člověk a jeho svět. V teoretické části jsme se věnovali historii a architektuře poutního kostela sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře a také osobnosti tohoto světce.

V empirické části jsme zjišťovali zkušenosti a názory učitelů na navštěvování památkových objektů a zón v rámci školní výuky. Pro výzkum jsme zvolili kvalitativní zpracování dat. Konkrétně jsme data sbírali metodou polostrukturovaného rozhovoru, který jsme následně přepsali do tištěné podoby. Ten jsme analyzovali pomocí metody „tužka papír“ a pro přehlednost vytvořili schémata jednotlivých rozhovorů. Výzkumný vzorek tvořily čtyři učitelky, které vyučují na 1. stupni základních škol Vlastivědu. Práce v terénu a možnost rozhovorů s učitelkami nám umožnila získat vhled do dané problematiky, vyslechnout zkušenosti a získat cenné rady, které jsme uvítali při tvorbě a realizaci námi vytvořeného programu. Všichni učitelé se shodli, že návštěvy památek jsou vhodné a přínosné. Také uvedli některé překážky, které brání častějšímu zařazení tohoto způsobu edukace v mimoškolním prostředí.

Praktická část práce přibližuje tvorbu a přípravu edukačního programu pro poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře. Obsahuje i didaktickou strukturu programu, která je určena především pro pedagogy, kteří by chtěli s žáky edukační program absolvovat. Dále jsme do této části zařadili rozhovor s kastelánkou zmiňovaného poutního kostela, která nám přiblížila problematiku vzdělávání v tomto prostoru a podělila se s námi o své postřehy a zkušenosti s provázením školních skupin. Uskutečnění rozhovoru bylo také důležité pro vyjasnění požadavků na tvorbu programu. Samotný edukační program je zahrnut v příloze práce.

Tvorba programu pro mě představovala velkou výzvu, ale zároveň mě i bavila. Jsem vděčná, že jsem měla možnost program ověřit a získat tak i zpětnou vazbu nejen od dětí, ale i od paní učitelky a kastelánky. Po ověření programu jsem objevila jeho menší nedostatky, které jsem se pokusila odstranit. Věřím však, že s přibývajícím počtem realizací a přispěním zkušeností samotných průvodců či zpětné vazby učitelů se nám podaří vytvořit zdařilý program, který přinese dětem radost z objevování.

Největší přínos této práce spatřuji právě ve vytvoření programu, který tak umožní dětem tuto unikátní památku poznat „jejich očima“. Také jsem si mohla vyzkoušet práci průvodce a zakusit možná úskalí této práce. Jsem vděčná, že jsem měla možnost poznat učitelky, které mi nastínily jejich pohled na edukaci v historickém prostředí a obohatily mě o své zkušenosti a rady.

Seznam použité literatury

Knižní zdroje

- BEDŘICH, Martin, 2017. *Po stopách baroka v Čechách 1648-1740*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1251-5.
- GAVORA, Peter, 2010. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2., rozš. české vyd. Přeložil Vladimír JŮVA a Vendula HLAVATÁ. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-185-0.
- HAVLŮJOVÁ, Hana, Petr HUDEC a Martina INDROVÁ a kol., 2015. *Památky nás baví*. Praha: Národní památkový ústav. ISBN 978-80-905631-6-2.
- HOLEČKOVÁ, Marie, Zdeněk CHUDÁREK a Pavel KOZÁK, 2006. *Vysočinou po stopách Santiniho*. Edice Vysočiny. ISBN 80-86720-27-6.
- KALHOUS, Zdeněk a Otto OBST, 2009. *Školní didaktika*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 9788073675714.
- KROUPA, Jiří a Jan SEDLÁK, 2015. *Zelená hora: Žďársko Jana Santiniho*. Praha: Foibos Books. ISBN 978-80-87073-85-8.
- MAŇÁK, Josef a Vlastimil ŠVEC, 2003. *Výukové metody*. Brno: Paido. ISBN 80-7315-039-5.
- MIKULE, Stanislav, 2012. *Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře*. Vyd. 2., (dopl.). Žďár nad Sázavou: Město Žďár nad Sázavou. ISBN 978-80-260-3690-6.
- NĚMEČKOVÁ, Alena. *Svatý Jan Nepomucký*, 2016. [Olomouc]: Arcibiskupství olomoucké. *Poznáváme naše světce*. ISBN 978-80-906165-4-7.
- POLC, Jaroslav V., 1993. *Svatý Jan Nepomucký*. Vyd. 2., (ve Zvonu 1. vyd.). Praha: Zvon. ISBN 80-7113-071-0.
- STRAUSS, Anselm L. a Juliet CORBIN, 1999. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce. ISBN 80-85834-60-x.
- ŠEĐOVÁ, Klára, 2007. *Analýza kvalitativních dat*. In: ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, s. 207-247. ISBN 978-80-7367-313-0.

ŠVAŘÍČEK, Roman, 2007. Metody sběru dat. In: ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, s. 142-202. ISBN 978-80-7367-313-0.

TŘEŠTÍK, Michael, 2020. *Umění vnímat architekturu pro děti a rodiče*. Ilustroval Věra VYBÍRALOVÁ. Praha: Motto. ISBN 978-80-267-1897-0.

VAVRDOVÁ, Alena, 2009. *Didaktika vlastivědy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-2263-3.

VELÍŠEK, Martin, 2017. *Můj stát: putování za českými patrony*. Ilustroval Milan STARÝ. Praha: Euromedia. ISBN 978-80-7549-506-8.

Internetové zdroje

About Us, 2022. In: *English Heritage* [online]. [cit. 2022-02-24]. Dostupné z: <https://www.english-heritage.org.uk/about-us/>

Architektura Zelené hory, 2015. In: *Zelená hora* [online]. Žďár nad Sázavou: Poutní kostel Sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře © 2015 [cit. 2022-02-24]. Dostupné z: <https://www.zelena-hora.cz/cz/o-zelene-hore/architektura-zelene-hory/architektonicke-ztvarneni>

BÁRTA, Jiří, 2021. Na Zelené hoře září oltář, okna i dlažba. Poutní kostel po opravě otevírá. In: *IDNES.cz/Kraje: Jihlava* [online]. Publikováno: 22. října 2021 [cit. 2022-02-24]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/jihlava/zpravy/pamatka-kostel-zelena-hora-rekonstrukce-otevreni-zdar-sazava.A211022_633001_jihlava-zpravy_mv

Cíle, teze, 2022. In: *Noc kostelů* [online]. © 2022, Noc kostelů [cit. 2022-02-24]. Dostupné z: <https://www.nockostelu.cz/informace/cile/>

FRÝZOVÁ, Iva, 2018. Regionální princip ve výuce v praxi 1. stupně základní školy. *Komenský: časopis pro učitele základní školy*. **142**(4), 35-42. ISSN 0323-0449. Dostupné z: http://milnova.9e.cz/wp-content/uploads/komensky_142_04_tisk.pdf

Chronologie dějin Zelené hory: Novodobá historie, 2015 [online]. In: *Zelená hora* [online]. Dostupné z: <https://www.zelena-hora.cz/cz/o-zelene-hore/chronologie-dejin-zelene-hory/novodoba-historie>.

KULÍŠKOVÁ, Evelyn, 2013. Před 620 lety zemřel Jan Nepomucký, důvody jeho vraždy historici dodnes nevysvětlili. In: *iRozhlas* [online]. Publikováno: 20. března 2013 [cit. 2022-02-24]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/veda-technologie_historie/pred-620-lety-zemrel-jan-nepomucky-duvody-jeho-vrazdy-historici-dodnes-nevysvetlili_201303200100_mkaspar

Kulturní památky, 2022. In: *Ministerstvo kultury České republiky* [online]. Praha: Ministerstvo kultury [cit. 2022-02-26]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/kulturni-pamatky-260.html>

Learn: Expert-Led Discovery Visits, 2022. In: *English Heritage* [online]. Swindon: English Heritage [cit. 2022-02-24]. Dostupné z: <https://www.english-heritage.org.uk/learn/school-visits/expert-led-discovery-visits/>.

Learn: Free Self-Led Visits, 2022. In: *English Heritage* [online]. Swindon: English Heritage [cit. 2022-02-24]. [cit. 2022-02-24]. Dostupné z: <https://www.english-heritage.org.uk/learn/school-visits/free-school-visits/#?page=1&place=&mp=false&fe=false>.

Learn: School Visits, 2022. In: *English Heritage* [online]. Swindon: English Heritage [cit. 2022-02-24]. Dostupné z: <https://www.english-heritage.org.uk/learn/school-visits/>.

Learn: Teaching Resources, In: *English Heritage* [online]. [cit. 2022-02-24]. Dostupné z: <https://www.english-heritage.org.uk/learn/teaching-resources/>.

Movité památky, 2022. In: *Národní památkový ústav* [online]. Praha: Národní památkový ústav [cit. 2022-02-24]. Dostupné z: <https://www.npu.cz/movite-pamatky>.

MŠMT, 2017. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Praha: MŠMT. Publikováno: 15. 9. 2017 [cit. 2022-02-26]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/43792/>

Nejznámější Čech – Jan Nepomucký [film], 2007. Režie Otakáro Maria SCHMIT. Česko. Dostupné také z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10122682600-nejznamejsi-cech-jan-nepomucky/>.

Nemovité památky, 2022. In: *Národní památkový ústav* [online]. Praha: Národní památkový ústav [cit. 2022-02-24]. Dostupné z: <https://www.npu.cz/nemovite-pamatky>.

O hře, 2022. In: *Skryté příběhy* [online]. Praha: Tripeduca [cit. 2022-02-24]. Dostupné z: <https://www.skrytepribehy.cz/pc/o-hre>.

Památkově chráněná území, 2022. In: *Národní památkový ústav* [online]. Praha: Národní památkový ústav [cit. 2022-02-24]. Dostupné z: <https://www.npu.cz/cs/npu-a-pamatkova-pece/pamatky-a-pamatkova-pece/pamatkovy-fond/pamatkove-chranena-uzemi>.

Památky nás baví – více o projektu [online]. *Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Telči, 2* [cit. 2022-01-25]. Dostupné z: https://www.propamatky.info/dokumenty/zprav_2795_pamatky-nas-bavi-vice-o-projektu.pdf.

Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého, 2015. In: *Památkový katalog* [online]. Praha: (c) 2015 - Národní památkový ústav [cit. 2022-02-24]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/poutni-kostel-sv-jana-nepomuckeho-675685>.

Svatý Jan Nepomucký, 2022. In: *Nepomuk* [online]. Nepomuk: © Město Nepomuk. [cit. 2022-02-24]. Dostupné z: <https://www.nepomuk.cz/turista/svaty-jan-nepomucky/>

TRIPEDUCA, 2019. Skryté příběhy. In: *YouTube* [online]. Publikováno: 28. 5. 2019 [cit.2022-02-52]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=NttVO6ESKsE>

Ve Žďáru n. S. začíná architektonická soutěž na informační centrum Zelené hory, 2021. In: *Archiweb.cz* [online]. Brno: © Archiweb, 1997-2022. Publikováno: 26.05.2021 [cit. 2022-02-24]. Dostupné z: <https://www.archiweb.cz/n/souteze/ve-zdaru-n-s-zacina-architektonicka-soutez-na-informacni-centrum-zelene-hory>

Výpis tras, 2022. In: *Skryté příběhy* [online]. Praha: Tripeduca [cit. 2022-02-24]. Dostupné z: <https://www.skrytepribehy.cz/trasy>

Výzva č. 02_18_063 - Šablony II - mimo hlavní město Praha, 2018. In: *Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání* [online]. Praha: 2017 © Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání [cit. 2022-02-24]. Dostupné z: <https://opvvv.msmt.cz/vyzva/vyzva-c-02-18-063-sablony-ii-mimo-hlavni-mesto-praha-verze-1.htm>.

Vzdělávací role Národního památkového ústavu: edukace jako klíčový nástroj zkvalitnění péče o kulturní dědictví České republiky, 2022. In: *Národní památkový ústav* [online]. Praha: Národní památkový ústav [cit. 2022-02-24]. Dostupné z: <https://www.npu.cz/cs/npu-a-pamatkova-pece/npu-jako-institute/cinnosti/veda-a-vyzkum/7840-vzdelavaci-role-narodniho-pamatkoveho-ustavu-edukace-jako-klicovy-nastroj-zkvalitneni-pece-o-kulturni-dedictvi-ceske-republiky>.

Z historie Noci kostelů, 2018. In: *Noc kostelů* [online]. Publikováno: 4. dubna 2018 [cit. 2022-02-24]. Dostupné z: <https://nockostelu.cz/aktuality/761>

ŽMOLÍK, Václav, 2011. Na Zelené hoře se baroko a gotika prolínají s mystikou čísel. In: *Český rozhlas Radiožurnál* [online]. Praha: © 1997-2022 Český rozhlas. Publikováno: 25. 12. 2011 [cit. 2022-02-24]. Dostupné z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/na-zelene-hore-se-baroko-a-gotika-prolinaji-s-mystikou-cisel-7186901>.

Seznam použitých zkratek

atd.	A tak dále
NPÚ	Národní památkový ústav
RVP ZV	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
ŠVP	Školní vzdělávací plán
tzn.	To znamená
tzv.	Takzvaný

Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Pohled na strop kostela.....	33
Obrázek č. 2: Pohled z druhého ochozu stavby.....	33
Obrázek č. 3: Před kostelem	79
Obrázek č. 4: Hledání indicií	80
Obrázek č. 5: Práce s badatelským tahákem.....	82

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Základní charakteristiky respondentů.....	43
--	----

Seznam schémat

Schéma č. 1: Návštěvy učitelů památkových objektů a zón při výuce: Anna.....	48
Schéma č. 2: Návštěvy učitelů památkových objektů a zón při výuce: Božena	49
Schéma č. 3: Návštěvy učitelů památkových objektů a zón při výuce: Cecílie	49
Schéma č. 4: Návštěvy učitelů památkových objektů a zón při výuce: Dita	50
Schéma č. 5: Názory a zkušenosti učitelů: Anna	53
Schéma č. 6 : Názory a zkušenosti učitelů: Božena	53
Schéma č. 7: Názory a zkušenosti učitelů: Cecílie.....	54
Schéma č. 8: Názory a zkušenosti učitelů: Dita	54
Schéma č. 9: Spolupráce s institucemi: Anna	56
Schéma č.10: Spolupráce s institucemi: Božena.....	56
Schéma č. 11: Spolupráce s institucemi: Cecílie.....	57
Schéma č. 12: Spolupráce s institucemi: Dita.....	57
Schéma č. 13: Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání: Anna.....	59
Schéma č. 14: Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání: Božena	59
Schéma č. 15: Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání: Cecílie	60
Schéma č. 16: Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání: Dita	60

Příloha č. 1: Edukační program

Privítání a motivace

Časová dotace: 10 minut

Místo: schody pod Zelenou horou

Instrukce: průvodce čeká na školní skupinu pod schody

Organizace: hromadná

Cíl: úvod, seznámení, instrukce k programu, rozdělení do skupin.

Pomůcky: kartičky s atributy evangelistů Matouše, Marka, Lukáše a Jana

Průvodce:

Milí žáci,

Vítám vás zde pod poutním kostelem sv. Jana Nepomuckého. Pravděpodobně si myslíte, že jste sem přijeli na exkurzi. Omyl. Vaše třída byla vybrána k důležitému úkolu! Nejprve mi však dovoluňte, abych se vám představil. Jmenuji se..., jsem vedoucí pracovník zabývající se výzkumem kostela sv. Jana Nepomuckého. Spolu s mými kolegy zkoumáme kostel a snažíme se odhalit záhady, které nám zůstaly dosud skryty. I když máme 21. století, neustále objevujeme nové a nové skutečnosti.

Náš výzkum se však neobejde bez vaší pomoci. Vaše třída byla památkovou komisí vybrána, aby se stala součástí tohoto důležitého a nesmírně zajímavého výzkumu. Oslovili jsme tedy vaši paní učitelku, která nás ujistila o vaší kompetentnosti jakožto participantů na tomto projektu. Pardon, omlouvám se, občas používám zbytečně vědecké termíny, tedy odborná slova. Zkrátka, paní učitelka mi sdělila, že jste pro tento výzkum ti praví.

Možná by vás zajímalo, v čem bude spočívat vaše účast na výzkumu? Během naší práce jsme zjistili, že vy děti máte jiný pohled na věci než my dospělí. Možná to je dané výškou, ale pravděpodobně také tím, že dokážete vidět věci, které my dospělí už nevidíme. Oplýváte větší mírou senzitivity, omlouvám se, zase ty cizí výrazy. Jste prostě více vnímaví. Když to vezmu zkrátka, vidíte svět jinak než my. Proto bych vás chtěl poprosit o spolupráci. Budeme moc rádi, když se zapojíte. Můžu vás ujistit, že výzkumem nic neztratíte, naopak. Zažijete a uvidíte něco,

co jste neviděli a možná společně už dnes objevíme něco naprosto šokujícího a převratného.

Než začneme, nastíním vám ve zkratce, jak to vše bude probíhat. Před tím, než vstoupíme do kostela a začnete bádát, musím vás na tento průzkum připravit. Ale nebojte, nebude to nic těžkého, a hlavně si to užijeme. Budeme společně plnit různé úkoly, které vás na vaše expertní bádání připraví.

Nyní vytvoříme týmy, ve kterých budete po většinu času pracovat. Protože náš výzkum bude doslova hvězdný, tak rozdělení do jednotlivých týmů proběhne losem, na kterém bude souhvězdí. Vaším prvním úkolem bude rozřazení se do jednotlivých týmů. Vezměte si jednu kartičku, utvořte skupiny se spolužáky, kteří mají stejné souhvězdí jako vy. Poté se pokuste určit název souhvězdí, které máte na kartičce.

Instrukce:

Každý žák si z balíčku vytáhne jednu kartu, na které bude vyobrazen symbol jednoho z evangelistů, rozdělí se do jednotlivých skupin.

Průvodce:

Čas je nejen pro výzkumníka velmi vzácný, proto budete mít na některé aktivity omezený čas, který si odměříte pomocí stopek.

Instrukce (v případě používání měření času žáky):

Proběhne rozdání stopek, krátká instruktáž, jak je používat.

Schody do nebe

Časová dotace: 10 minut (5 minut výstup s otázkami, 5 minut prezentace)

Místo: schody pod Zelenou horou

Organizace: skupinová práce

Cíl: výstup k památce, seznámení se s termínem pout', přiblížení funkce ambitu

Pomůcky: obálky s otázkami

Průvodce:

Výborně, rozdělení jste zvládli a teď k druhému úkolu. Určitě jste si všimli, a za chvíli to ucítíte i na vlastní nohy, že nás čeká malé stoupání. Zkuste si tipnout, kolik schodů zdoláme. Je to... Rozhodla jsem se, že vám cestu zpříjemním krátkými zastávkami, na kterých si budete moci odpočinout, ale hlava zahálet nebude.

Po cestě na horu vás čekají celkem tři stanoviště. Na každém stanovišti bude obálka obsahující jednu otázku. Obálku na stanovišti otevřete a společně si na ni v týmu odpovíte, poté můžete pokračovat dále. Sbíráte pouze obálky označené vaším symbolem. Odpovědi si psát nemusíte, ale pamatujte si je. Nahoře si je společně řekneme. Protože nás toho dnes čeká hodně, tak na úkol budete mít pouze 5 minut.

Otázky:

- Co se ti vybaví, když řeknu slovo pout'?
- Jak bys mladšímu sourozenci vysvětlil, co je to pout'?
- Proč se poutě konaly a konají?

Milí badatelé, mám radost, že jste všichni kopec vyšli a co jsem vás tak poslouchal, tak jste si i poradili s mými zvědavými otázkami. Je však možné, že u některých otázek trochu tápete, nebo odpověď neznáte. Nyní si společně prozradíme správné odpovědi, a to tím způsobem, že každá skupina řekne, na co společně přišla.

Instrukce:

Průvodce postupně pokládá otázky a žáci odpovídají. Každá skupina řekne svůj názor. Žáci mohou společně diskutovat. Pokud budou odpovědi nepřesné, průvodce je doplní.

Výklad průvodce pro případ, že odpovědi nebudou přesné:

V dnešní době si většina z nás pod slovem pout' představí atrakce, cukrovou vatu a stánky. Pojd'me si však říct, jak vypadaly poutě dříve. Na úvod malé češtinářské okénko. Slovo pout' vychází ze staroslověnského slova pút, což znamená cesta. Na poutě se chodilo už ve starověkém Řecku, Římě, a dokonce i Egyptě. Poutě byly velmi populární ve středověku, kdy křesťané tímto způsobem prohlubovali svůj vztah k Bohu a svatému, který měl nějakou spojitost s místem, kam lidé putovali.

Na poutním místě byl postaven kostel či kaple, které nesly jméno svätce (svätého). Cesta na takové poutní místo byla často nebezpečná, nebo přinejmenším náročná a nepohodlná. Když lidé dorazili na poutní místo, čekala je slavnostní mše, kde mohli odevzdat Bohu své díky a prosby.

Kromě tohoto náboženského významu byly poutě i společenskou akcí a příležitostí pro obchodníky, kteří zde prodávali občerstvení a později i upomínkové předměty. K poutím tedy patřilo i dobré jídlo, zábava, a to přetrvalo i do dnešní doby. Putovalo se nejčastěji v létě, kvůli příhodnému počasí. (Velíšek, 2017)

Položení otázky: Kdy slavíme pout' tady ve Žďáře nad Sázavou na Zelené hoře?

Instrukce: Přemístění do ambitu.

Otázky:

- Víte, kde se právě nacházíme? Jak se nazývá tato stavba okolo kostela?
- K čemu ambit sloužil?
- Kde se v tomto areálu nachází pole poutníků (K čemu mohlo sloužit)?
- K čemu sloužil tento prostor za malými dvířky?
- Kolik ambit měří? Zkouška kroků. (Pokud je čas, necháme žáky odhadnout a posléze během 3 minut odkrokovat ambit, poté jim řekneme správný výsledek.)
- Co bylo dříve, kostel, nebo ambit?

Průvodce:

Milí badatelé, za chvíli vejdemo přímo do poutního kostela sv. Jana Nepomuckého a před tím, než ho prozkoumáme, povíme si něco o světci, kterému je tento kostel zasvěcený.

Tajemství Jan Nepomuckého

Časová dotace: 15 minut

Místo: ambit

Instrukce: nestát před hlavním vchodem naproti dveřím

Organizace: skupinová práce (skupiny podle losu)

Cíl: seznámení s životem Jana Nepomuckého

Pomůcky: obrázky vztahující se k legendě

Průvodce:

V ambitu jsou ukryty indicie, jsou to takové nápovědy v podobě fotografií. Sbíráte jen obrázky, které jsou označeny symbolem vaší skupiny. V ambitu je ukryto pro každou skupinu celkem 10 obrázků. Vaším úkolem bude za prvé poznat, co je na obrázku, za druhé, jakou spojitost má daná věc s osobou Jana Nepomuckého. Dám vám příklad. Kdybych vám ukázal fotografii Žďáru nad Sázavou, a zeptal se, co má společného toto město s Janem Nepomuckým?

Teď si v ambitu ukážeme místa, kde bude mít každá skupina svoji základnu, to znamená prostor, kde proběhne porada týmu. Indicie jsou ukryty v celém ambitu.

Instrukce: určení základen, jednotlivé základny budou asi 5 metrů od sebe, jsou označeny symbolem (lev, býk, orel, anděl) každé skupiny

Aktivita je omezená časově (5 minut). Po uplynutí času se všichni potkáme zde před hlavním vchodem. Poté vám povím strhující příběh o Janu Nepomuckém a dozvíte se tak, zda vaše domněnky a tipy byly správné. Hlídejte si čas, abyste tu byli před vypršením časomíry.

Instrukce po uplynutí 5 minut samostatné práce: Ujištění, že jsou tu všichni, sdělení legendy.

Průvodce:

Nyní nadešel ten správný čas, abych vám vyprávěl legendu o Janu Nepomuckém. Víte, co je to legenda? (Pokud děti nedají dohromady smysluplnou odpověď, odpoví na ni znovu po přečtení legendy). Patrně vás zajímá, jak si teď potvrdíme, nebo vyvrátíme vaše domněnky a tipy. Budu vám vyprávět o životě Jana Nepomuckého, ale pozor, během toho vám budu

pokládat otázky. Dám vám vždy chvíli na rozmyšlenou a vy zvednete obrázek, který je podle vás správnou odpovědí. Poté obrázek odevzdáte mně.

Legenda o Janu Nepomuckém

Co je to legenda?

*Dříve, než začnu vyprávět přímo o Janu Nepomuckém, bylo by dobré přiblížit dobu, kdy Jan žil. Příběh se odehrává v českých zemích, konkrétně je to 14. století. Jistě si vzpomenete na nejslavnějšího českého vladaře, který v té době žil. **1. Víte, kdo byl nejslavnější vladař 14. století?** Najděte ho na obrázku. Jak se jmenoval? Ano, přesně tak, byl to Karel IV. Po smrti Karla IV. se ujal vlády jeho syn. **2. Jak se jmenoval?** Václav IV. však nebyl dobrý vladař. Místo královských povinností si užíval života plnými doušky. Také neměl dobré vztahy s církví.*

*Jan Nepomucký se narodil v Pomuku blízko Plzně. Byl to velmi bystrý a pracovitý muž, který chtěl svůj život zasvětit Bohu, a proto se stal... **3. Doplně tuto větu. 4. Víš, co Jan Nepomucký ještě vystudoval?** (Na obrázku je věc, kterou člověk vykonávající tuto profesi může používat.) Také ovládal několik jazyků. Není divu, že si ho jako svou pravou ruku zvolil biskup Jan z Jenštejna, který Jana Nepomuckého ustanovil na tu dobu nejvyšším úředníkem. **5. Najdi na obrázku věc, která je pro biskupa typická. Víš, kdo to byl biskup, co dělal a jaké měl postavení?***

Bohužel Jan z Jenštejna neměl moc dobré vztahy s králem, a to se stalo Janu Nepomuckému osudným. Jan byl oddaný Bohu, církvi a nebál se napomenout ani samotného krále, kterému dokonce překazil jeho plány, když se chtěl zmocnit kláštera v Kladrubech. To už bylo na krále Václava IV. moc. Nejenže mu nějaký kněz mluvil do života, teď mu dokonce zabránil ukrást cizí majetek. Proto začal přemýšlet, jak by se mohl Jana zbavit. Vymyslel lest, kdy biskupa a jeho družinu spolu s Janem pozval do Prahy pod záminkou usmíření. Místo toho Jana a další dva kněze nechal zatknout, jedinému biskupovi se podařilo uprchnout. Jan byl krutě mučen, říká se, že na mučení se podílel dokonce i král. Ostatní kněží z družiny podepsali listinu, kde zradili biskupa, a tak vyvázli živí. Jediný Jan odmítl a byl za to krutě umučen.

*Teď jsem vám pověděla, jak to pravděpodobně bylo. Mezi lidmi se však rozšířila legenda, že Jan Nepomucký zemřel proto, že nechtěl králi říct, z čeho se mu zpovídala jeho... **6. Doplně a najdi ji na obrázku. Znáte její jméno?** Byla to královna Žofie. **7. Najdi na obrázku místo, kde se zpověď odehrává? 8. Víte, co je to zpověď? A co je to zpovědní tajemství?***

Mrtvého Jana vojáci shodili z ...do řeky. 9. Doplň místo. Mrtvého Jana shodili do řeky.... Jeho umučené tělo později vyplavalo. 10. Co se podle legendy nad tělem objevilo? Janovo tělo bylo ozářené pěti hvězdami, každá hvězda znamená neboli symbolizuje jednu z Janových dobrých vlastností. U svatých říkáme těmto dobrým vlastnostem ctnosti. Zkus vyjmenovat, jaké ctnosti měl Jan Nepomucký (Děti zkusí vyjmenovat, doplníme ukázkou jednotlivých soch cností). Lidé to považovali za zázrak a začali Jana uctívat jako svatého. Později, když přenášeli jeho tělo do jiného hrobu, našli kromě kostí také něco, co připomínalo... 11. Doplň. Zachovalý jazyk si lid vyložil jako boží znamení a symbol toho, že Jan mlčel a nevyzradil tajemství. Později lékaři zjistili, že to nebyl jazyk, ale část... 12. Doplň.

Jan Nepomucký byl velmi oblíbeným světcem v době baroka. Mohli bychom říct, že to byl v té době nejslavnějším Čechem a jedním z patronů Česka. Kdo je to patron? Znáte patrona České republiky? Svatý nemusí být patron jenom nějaké země, ale může být patronem i různých profesí. 13. Víte, kterých povolání je Jan Nepomucký patronem? Poradím Vám, že tyto profese mají spojitost s vodou.

Socha sv. Jana Nepomuckého byla takový barokní billboard. Byla skoro na každém kroku a pokaždé, když lidé kolem sochy procházeli, nebo projížděli, jim měl Jan Nepomucký připomínat, aby žili dobrý život. 14. Zbyly vám tu dva obrázky, co je na nich vyobrazeno a jakou spojitost mohou mít s životem Jana Nepomuckého? Jsou to dva ze 4 atributů sv. Jana Nepomuckého. (Nejznámější Čech – Jan Nepomucký, 2007)

Víte, co to je atribut? Atribut si můžeme představit jako nějaký symbol či věc, která je pro určitého svatého typická. Atributy Jana Nepomuckého jsou: 5 hvězd, kněžské oblečení, palmová ratolest (větvička) a kříž. Pokud někde vidíte sochu muže, který má kolem hlavy 5 hvězd, na sobě má kněžské oblečení, v ruce drží kříž a palmovou ratolest (větvičku), tak to zaručeně bude Jan Nepomucký. (Němečková, 2016)

Odpovědi k legendě:

Legenda je vyprávění o životě svatých, často se v příběhu objevují zázraky.

1. Karel IV.
2. Václav IV.
3. Knězem
4. Vystudoval právo
5. Mitra: něco jako biskupská čepice. Slovo biskup pochází z řečtiny, kdybychom ho

přeložili, znamená něco jako ochránce. Biskup je vlastně kněz, který má na starosti všechny věřící a kněze v rámci nějakého území. Ve 14. století měli biskupové vysoké postavení, nejen že se starali o duchovní život věřících, ale také vlastnili a spravovali mnoho majetku. (Velíšek, 2017)

6. Jeho manželka královna Žofie.
7. Zpověď většinou probíhá ve zpovědnici.
8. Zpověď neboli svátost smíření je katolická svátost. Lidé před knězem vyznají hříchy, které však neodpouští kněz, ale Bůh. Kněz nikdy nesmí nikomu vyzradit to, z čeho se mu věřící zpovídal. Tomu se říká zpovědní tajemství.
9. Z Karlova mostu do řeky Vltavy. Na mostě je socha sv. Jana Nepomuckého, ale to není údajné místo, odkud byl svržen do vody. Toto místo je asi zhruba v polovině mostu. Je označeno bronzovým křížkem, který je zasazen do zábradlí a nad ním je kovová mříž s reliéfem, který vyobrazuje svržení Jana Nepomuckého do Vltavy. Toto místo také spolehlivě poznáte podle hloučku turistů, kteří se tohoto reliéfu dotýkají. Víte proč? Věří, že se jim splní přání, které však nikomu nesmějí říct.
10. Nad Janovým tělem se objevilo 5 světél (šesticípých hvězd).
11. Jazyk
12. Část mozku
13. Je považován za patrona rybářů, lidí od vody, mlynářů a zpovědníků. Je to přímluvce proti povodním. Protože Janův život byl spjat s vodou, najdete jeho sochu snad na všech historických mostech, proto byl ustanovený i jako patron mostů, a to nejen v České republice, ale jeho sochy jsou i v jiných státech Evropy. Jana Nepomuckého dokonce znají i lidé v Americe či v Asii.
14. Atribut si můžeme přestavit jako nějaký znak, který když vám ukážu, dokážete podle něj poznat nějakého svatého. Mezi atributy sv. Jana Nepomuckého patří pět hvězd kolem hlavy, biret (kněžské oblečení), kříž a palmová ratolest. (Velíšek, 2017)

Instrukce: Proběhne krátká reflexe aktivity. Byly vaše tipy správné? Kolik obrázků jste správně přiřadili?

Výborně, právě jste prošli posledním prověřovacím úkolem a jste tak připraveni vejít do kostela. Milí badatelé, teď nastává chvíle, kdy budu potřebovat vaše stoprocentní nasazení a soustředěnost.

Důkladně se rozhlédni

Časová dotace: 5 minut

Místo: interiér kostela, pouze přízemí kostela

Instrukce: žáci se mohou pohybovat po přízemí kostela

Organizace: hromadná, individuální

Cíl: nechat na sebe působit prostředí, popsání dojmů

Pomůcky: klíč od kostela

Průvodce:

Někdy je zbytečné mluvit, stačí jen naslouchat a vnímat atmosféru tohoto místa. V následující jedné minutě vás nechám, abyste si kostel prohlédli sami.

Instrukce před samostatnou prohlídkou:

Dodržení ticha (jednak je to posvátné místo a také proto, aby každý nerušeně mohl vnímat atmosféru místa). Po uplynutí pěti minut si průvodce stoupne před hlavní oltář, znamená, že žáci svoje aktivity ukončí.

Průvodce:

Nyní nastává ten čas, kdy nám můžete pomoci v našem výzkumu a zároveň obohatit i sami sebe. Nemyslím tím, že byste si odsud vzali například nějakou cennou sochu na památku. Budu se ptát, jak na tebe památka působí. Jaký z ní máš pocit, dojem, jaká je. Co tě napadá, když tu stojíš? Svoji odpověď si promysli, odpovědět můžeš jedním slovem nebo větou. Po ukončení vlastní prohlídky si stoupneme do kruhu a sdělíme si naše dojmy. Mluví ten, kdo drží v ruce klíče.

Instrukce: Zůstáváme stále uprostřed kostela v kruhu.

Průvodce:

Děkuji za vaše cenné odpovědi. Teď už víte, kdo to byl Jan Nepomucký, kvůli kterému to tu vše vzniklo. Ale víte, kdo tu kostel nechal postavit a který architekt kostel navrhl?

Výklad pro případné doplnění:

Jak jsem si již povídali, tak Jan Nepomucký byl ve středověku velmi oblíbený světec a ve velké úctě ho měl i žďárský opat. Kdo to byl opat? Opat je něco jako ředitel kláštera a Vejmluva byl opatem zdejšího Žďárského kláštera. Když Vejmluva přemýšlel, koho najme jako architekta, jeho volba padla na Santiniho, který už přestavěl zdejší baziliku a další stavby v areálu zámku.

Geniální architekt

Časová dotace: 10 minut

Místo: interiér kostela (uprostřed)

Organizace: hromadná

Cíl: dozvědět se základní informace o Santinim

Průvodce:

„Viš, kdo to byl Santini? Co o něm víš?“

Výklad průvodce pro případné doplnění:

Santini, celým jménem Jan Blažej Santini-Aichel. Jeho jméno nezní moc česky, protože jeho dědeček pocházel z Itálie, ale Santini byl už Čech jak poleno. Santini se měl stát stejně jako jeho vážený otec sochařem, protože byl však tělesně postižený, stal se malířem a později architektem.

V dnešní době bychom mohli Santiniho onačit jako exota, člověka, který vybočoval z davu. Rád dělal věci po svém. Jeho díla jsou hravá, originální, mohli bychom říci, že i trochu bláznivá. Konec konců, když se na tento kostel podíváte, určitě není obyčejný, tuctový, podobný ostatním kostelům. Santini byl velmi úspěšný, stavěl nejen kostely, kláštery, ale i hospody a statky. Znáš nějaké stavby v okolí, které Santini navrhl? (Třeštík, 2020)

V každé době se staví v určitém architektonickém slohu. Které stavební slohy znáte? Víte, který styl převládal v 18. století? Baroko. Podle čeho můžeme poznat, že je nějaká budova postavena v barokním stylu? (Bedřich, 2017)

A to by nebyl Santini, aby ve svém návrhu stavby zase trochu rebelsky nevybočil. Spojil totiž baroko se slohem, podle kterého se stavělo v době, kdy žil Jan Nepomucký. **Víte, tedy**

s kterým slohem? Ano s gotikou. **Podle čeho poznáte, že je stavba gotická?**

Spojení špičaté gotiky a honosného kulatého baroka vzal Santini jako výzvu. Povedlo se, dokázal propojit dva úplně jiné světy a vytvořil něco pozoruhodného.

Naprosté soustředění, prosím!

Časová dotace: 15 minut

Místo: interiér kostela

Organizace: párová/individuální, hromadná

Cíl: prozkoumat interiér kostela, objevit skrytou symboliku

Pomůcky: badatelský tahák, kukátka

Průvodce:

A teď nastává hlavní část našeho důležitého výzkumu, dozvěděli jste se mnoho důležitých a zajímavých informací. A teď je na vás, abyste kostel prozkoumali vy. Každý člověk je jiný a vidí věci různě, a to je podle mě skvělé a můžeme se tak navzájem obohatit. Obzvlášť vy děti, které vnímáte věci jinak než dospělí. Teď paní učitelky prominou, ale myslím, že někdy jste i vnímavější než my dospělí. Proto jsem se rozhodla, že vám dám jedinečnou možnost, abyste si prozkoumali tuto památku nejprve sami.

Prosím vás, je velmi důležité abyste dodrželi určitá pravidla. Pokud bychom je nedodrželi, tak by se mohlo stát, že byste něco třeba neúmyslně zničili. Tato památka je zapsána v seznamu UNESCO, kde jsou ty nejkrásnější a nejvýznamnější památky světa. Proto vás prosím, abyste se nedotýkali soch a omítky, také opatrně na okna a jinak se můžete dotýkat všeho, dokonce musíte, abyste vše správně prozkoumali. Také zapojte čich, sluch a v neposlední řadě si to užijte a hlavně prožijte.

Protože nejsme ve škole, připravil/a jsem pro vás malé taháky (tady jsou dovolené), kde máte vypsané jednotlivé věci, které máte prozkoumat a pokud byste potřebovali, nasměrují vás, co je u nich třeba zkoumat. Do těchto taháků můžete psát i kreslit. Vy jako badatelé se můžete rozhodnout, zda budete pracovat sami, nebo utvoříte expertní dvojici s vaším kamarádem. Pokud budete bádát společně, prosím o maximální ticho, aby vědecké bádání bylo co nejpřesnější a všichni badatelé měli stejné podmínky. Jak jsem již řekl/a, kostel vnímáme nejen

očima, ale i ušima, tak ať se navzájem nerušíte. Pokud budete chtít, můžete si zde vypůjčit tato speciální kukátka, díky kterým se můžete lépe zaměřit na detaily.

Instrukce:

Pomocí těchto otázek společně shrneme objevy a poznatky žáků. Otázky pokládat nemusíme, jsou pouze návodné pro případ, že by žáci potřebovali pomoci. Badatelský tahák i list žákům zůstává, mohou s ním pracovat dále ve škole.

Otázky a tipy k badatelskému taháku:

1. Půdorys kostela

- Jaký tvar vám kostel připomíná?
- Jak jste to zjistili?
- Proč má kostel tento tvar?
- Kolik cípů má tato hvězda?

2. Zdi

- Co jste zjistili, co vás zaujalo na zdech kostela?
- Jaké barvy jsou užity?
- Jsou to teplé, či studené tóny?
- Co je na stěnách vyobrazeno, symbolika?
- Co vidíte na stropě? Proč zrovna jazyk?
- Co je kolem jazyka?
- Celkový počet hvězd na stropě?
- Z jakého kterého materiálu je jazyk zhotovený? (zajímavost o požáru)

3. Okna

- Počet oken?
- Jak jsou rozmístěna?
- Typy oken?
- Co vám připomínají svým tvarem?
- Jaká je barevnost oken?

4. Oltáře

- Počet oltářů?
- Rozmístění?
- Hlavní a vedlejší oltáře?
- Poznáš, koho znázorňují jednotlivé sochy?
- Hlavní oltář – koho znázorňuje, zeměkoule, počet hvězd – počet roků, počet andělů?

5. Podlaha

- Jaké geometrické tvary můžeme najít na podlaze?
- Z čeho je vyrobená?
- Je podlaha původní?

6. Vchody

- Počet vchodů, rozmístění?
- Počet dveří?

7. Nábytek a vybavení

- Našli jste varhany?
- Najdeš kazatelnu? Co je na ní vyobrazeno?
- Koho znázorňují sochy?

8. Akustika

- Jak se šíří zvuk?
- Zkouška akustiky (recitace, zpěv vhodné písně (koleda, hymna atd.)

9. Chlad/teplo

- Jak se cítíš? Je ti teplo, zima?

10. Světlo

- Najdeš zde nějaký tmavý kout?
- Odkud přichází do kostela světlo, je tu i nějaké umělé osvětlení?

Poděkování za spolupráci

Časová dotace: 15 minut (i s vyplněním listu)

Místo: uprostřed kostela

Instrukce: můžeme se seskupit do kruhu

Organizace: individuální, hromadná

Cíl: zhodnocení práce žáků, reflexe programu ze strany žáků

Pomůcky: badatelské listy, psací potřeby

Průvodce:

Milí badatelé,

jsem naprosto nadšen/a. Tolik skvělých poznatků a postřehů. Musím říci, jste opravdu bystří. Vaše poznatky ve výzkumu rozhodně využiji a budete také uvedeni jako jedni z nejpřednějších expertních badatelů.

Chtěl/a bych vám moc poděkovat za vaši práci. Na závěr bych vás chtěl/a ještě poprosit o vyplnění tohoto badatelského listu. Badatelské listy si od vás vyberu, oskenuji je a než se sbalíte, přinesu vám je zpět. (Možnosti: buď si škola vytiskne listy, nebo reflexe proběhne ústně.) Na základě vaší práce vám ještě vystavím certifikát. Přijměte jej prosím jako malé poděkování a zároveň pochvalu za vaši svědomitou a tvrdou práci, kterou jste dnes odvedli. Certifikáty vám pošlu poštou do školy hned, jak to bude možné.

Instrukce:

Od žáků vybereme badatelské listy, počkáme, až se sbalí a při odchodu je předáme učitelům. Učitelům také pošleme pdf soubor s certifikátem, který žákům může ve škole vytisknout na památku.

Proběhne krátká sebereflexe žáků, ponecháme jim prostor k vyjádření jejich dojmů. Paní učitelce také pošleme badatelské diplomy. Pokud již nestíháme program do časového limitu, žáci vyplní listy ve škole.

Průvodce: *Zde se už s vámi rozloučím a věřím, že se nevidíme naposledy.*

Příloha č. 2: Přepsaný rozhovor s kastelánkou

T: Jakým způsobem informujete školy o možnosti mimoškolní výuky ve vaší památce (propagace)?

R: Cíleně jsme neobepisovali, neinformovali, pokud se ty školy k nám hlásí a dopředu rezervují, tak jim říkáme, že upravíme ty prohlídky dětem, aby jim to více vyhovovalo, takže se na tomhle domlouváme hodně individuálně se školami, ale cíleně je neoslovujeme.

T: A ten zájem, jak velký je? Kolik třeba ročně vás navštíví škol? Tak orientačně?

R: Jako, není jich zrovna málo. Orientačně, když řeknu 20, ale je to jenom hrubé číslo. Některé školy nám sem jezdí s více třídami, takže pak ve výsledku je tu dětí dost.

T: Jak probíhá objednávání prohlídek? (osobně, emailem, telefonicky)

R: My máme vlastně 3 možnosti. První je telefonicky, pak máme rezervační formulář, který teda není automatický a my na něj pak odpovídáme samostatně. Také mají možnost přímo napsat email, nejlíp přes ten formulář, ale i přes email.

T: Spolupracujete se základními školami i mimo prohlídky?

R: Ne, nesetkala jsem se s tím. Jednou jsem dělala pro státní gymnázium přednášku přímo u nich ve škole o funkci kastelána, ani ne tak o historii, o poutním místě, bylo to spíše o volbě povolání. To bylo jednou a podruhé pro Biskupské gymnázium a oni to měli v rámci programu prohlídku s kastelánem na Zelené hoře.

T: Z kterých zdrojů čerpáte inspiraci při práci s dětmi z 1. stupně základních škol? Je pro Vás snadné pracovat s žáky 1. stupně, když nemáte pedagogické vzdělání?

R: My ani tak nečerpáme inspiraci ze zdrojů, jako spíše ze zkušeností, kdy už víme, co ty děti poslouchají, co ví. Spíš takto vycházíme ze znalostí našich. Není pro nás vůbec lehké pracovat s malými dětmi bez nějakého materiálu. Je to takové neodborné.

T: A uvítala byste nějaký manuál, nebo něco na ten způsob, jak pracovat s určitou věkovou kategorií?

R: Uvítala. My si samozřejmě ty rady předáváme, není to písemný manuál, ale dáváme si to ústně, ale mít nějaký mustr, nebo manuál, který by nás naváděl, jak s nimi pracovat, bylo by to určitě pro průvodce a pro všechny lepší.

T: Jakým způsobem přibližujete žákům Vaši památku (forma: komentovaná prohlídka, pracovní listy...)?

R: Ono to trochu záleží na průvodci. Já mám takové neodborné pracovní listy, které jsme si kdysi pro děti vytvořili. Tak někdo s nimi chce pracovat, někdo je dětem dává. Někdo zase radši jde ústně. Já radši s dětma pracuji vyloženě tou komentovanou prohlídkou, kterou se ale snažím dělat víc komunikační. Aby byla zaměřena na zpětnou vazbu, abych nemluvila jenom já. Ale abych do toho zapojila i děti, ono je to pak víc baví. Takže tímto způsobem.

T: A máte třeba nějakou konkrétní aktivitu, která Vám funguje?

R: Já nemám konkrétní aktivitu, ale máme spíš hodně otázek. Že vyzvídáme, co ví, a abychom věděli, kde mají třeba ten největší problém, co třeba neznají, tak abychom jim to dovysvětlili.

T: Jak vnímají žáci prostředí kostela?

R: Ono to je hodně individuální a tady docela záleží i na tom, jestli je to městská škola, nebo vesnická. Když to jsou ty vesnické školy, tak prostředí kostela je pro ně jako běžnější, znají to, není to pro ně tak neobvyklé. A pro ty městské, dalo by se to říct, je to doslova jako zážitek.

T: Zažila jste nějaké nevhodné chování ze strany žáků při prohlídce?

R: Je to takové to klasické, že občas ruší, jsou rozjívění, zvlášť teďka po té pandemii, tak je to víc vidět. Soustředit se jim dělá problém, ony ty výklady nejsou tak dlouhé. Ale nebylo to nic extrémního, co by vybočovalo z nějakého standartu.

T: Považujete kostel svatého Jana Nepomuckého za památku vhodnou k mimoškolní výuce žáků 1. stupně základních škol?

R: Ano, já to považuju za vhodné, dětem to určitě pomůže při studiu, při získávání zkušeností, ale co si třeba osobně myslím, tak opravdu, když je to zorganizované přímo pro školy. Protože přece jen ta naše prohlídka normální, klasická je postavená jinak. Je

trošku složitější a když tu jsou přes léto hodně rodiny s dětma, tak my nemáme prostor se těm dětem věnovat. Děti ne všechno znají a všechny souvislosti jim docházejí a myslím si, že v tomto případě odchází děti zklamané. Takhle jsme cílovka spíš pro dospělé, nebo starší. Ale umíme se přizpůsobit dětem, když je máme odděleny.

T: A když přijde dětská skupina, kdo provází? Přímo vy?

R: Ono záleží, kdy to je. Když je to mimo sezónu, tak jsem to já, a pokud je to v sezóně, tak mám studenty, kteří provádí brigádně.

T: A mají nějakou přípravu na prohlídku pro tuto věkovou kategorii?

R: Ano, snažím se je aspoň trošičku poučit, dát jim alespoň pár nějakých zajímavých tipů, co se mně třeba osvědčilo, ale nejsou jakoby nějaké speciální podklady.

T: Jak by měl vypadat edukační program pro kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře?

R: Určitě by měl být hodně o té spolupráci s dětmi, aby nedostaly pracovní listy, na kterých si budou v někde v koutku vytvářet samostatně, ale aby to bylo o té spolupráci průvodce a dětí. Aby si vyměňovali tu zpětnou vazbu. Aby průvodce narazil hned na ten problém, že třeba tohle a tohle neznají. Dneska, uvedu příklad, spoustu dětí má poutě spojené s tím, že se chodí na kolotoče a já tím třeba začínám prohlídku, jestli ví, co je to poutní kostel. A ve většině případů zjistíme, že ne. Takže třeba vysvětlujeme tohle. A to, pokud by si vyplňovali samostatně pracovní listy, tak si myslím, že by třeba takovou věc průvodce neodhalil. Takže je potřeba, aby opravdu jako spolupracovali a průvodce odhalil ty nedostatky hned. Kdyby třeba děti nepochopily ten rozdíl kostela od poutního kostela, tak by odcházely naprosto nepoučené.

T: Jakým způsobem dostáváte od škol zpětnou vazbu?

R: Většinou to je hned na místě, kdy učitelky řeknou dobrý, špatný. Ve výjimečných případech napíšu po emailu pochvalu, ale ve většině případech je to ústně hned, nebo vůbec.

R: Ještě jsem se chtěla zeptat, zda lze odhadnout která věková skupina školních dětí navštěvuje kostel nejčastěji? Které třídy sem chodí nejčastěji?

R: Je to namíchané. Úplně minimum jsou školky a prvňáčci, ale ti se taky občas objevují. A potom od té třetí do 9. třídy je to namíchané.

T: Nemají děti problém s tím, že je to církevní památka?

R: Děti jsou s tím určitě v pohodě, oni dneska byť slyší o spoustě různých náboženstvích v televizi, ve škole v rádiu, tak to křesťanství v jejich očích není vnímáno nějak negativně. Já si spíš myslím, že je problém, že spoustu věcí, které ještě mé generaci byly naprosto běžné a normální a vnímali jsme to jako nějakou všeobecnou znalost, tak těm dětem už to dneska uniká. Už tím, že ubývá věřících, lidé nechodí tolik do kostela pak vysvětlujeme úplně základní věci, které byly pro naši generaci naprosto běžné. Když třeba narazíme na význam jako opat a takové věci. Pokud se bavíme o těch nižších stupních, tam se dá předpokládat, že to ty děcka neznají. Ale oni to neznají ani ty děcka z vyšších stupňů, někdy se to zvrhne v takovou hodinu náboženství, takový rychlokurz. Ale není problém v tom, že by třeba nechtěli vstoupit do kostela, to ne, s tím jsem se nesešla.

T: Ještě jsem se Vás chtěla zeptat, jak děti zvládají po emocionální stránce legendu o umučení Jana Nepomuckého?

R: Děti to zvládají v pohodě, děti, ty překvapí, ty zvládají i drsnější věci než dospěláci, ba naopak, čím drsnější, tím je to bohužel dneska více zaujme. Když popíšeme trhání kloubů a pálení na boku, tak poslouchají úplně přibetonovaní k zemi.

T: Dobře, děkuju. A poslední otázka, jestli máte nějakou otázku vy na mě, nebo byste ráda něco dodala, budu ráda.

R: Asi nic.

T: Tak Vám moc děkuji.

Badatelský tahák

- **Půdorys kostela** (jaký má kostel tvar)
- **Zdi** (barvy, co je na zdech namalované, připevněné...)
- **Okna** (tvar, co vám připomínají, materiál, počet, rozmístění oken...)
- **Vchody** (počet, dveře, materiál, umístění)
- **Oltáře** (počet, rozmístění, sochy)
- **Podlaha** (materiál, barvy, tvary...)
- **Nábytek a vybavení kostela** (lavice, kazatelna, varhany...)
- **Akustika** (jak se v kostele šíří zvuk)
- **Chlad/teplo**
- **Světlo**

Příloha č. 4: Certifikát pro zúčastněné (vlastní tvorba)

Příloha č. 5: Listy badatelů (z vlastní praxe)

LIST BADATELE

Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře ve Žďáře nad Sázavou

Můj objev

Harmony

Co bys vzkázal Janu Blažejí Santinimu a jakou otázku bys mu rád položil?

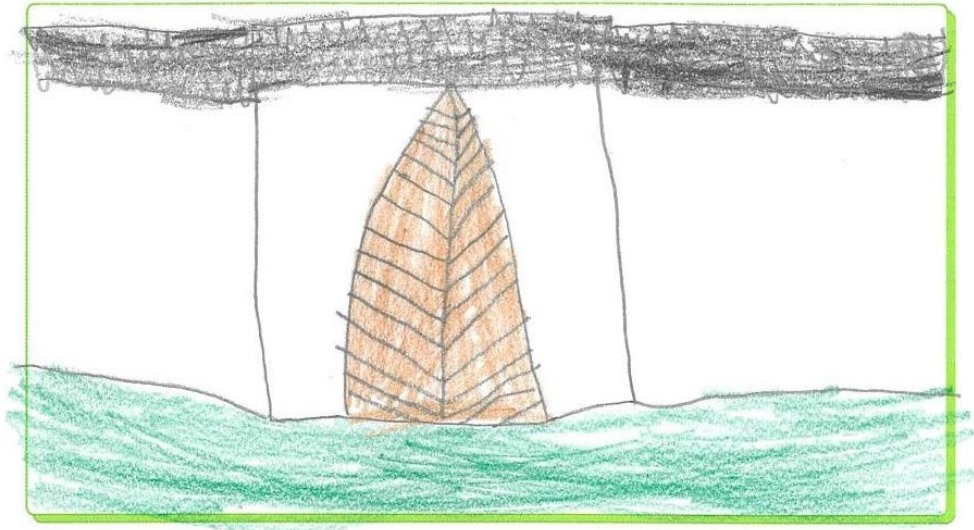
Je to nejlepší kostel. Jaký se bylo vymyšlen?

Máš nějaký vzkaz pro mě? Napiš ho, prosím.

Ty stránky byly skvělé. 😊

LIST BADATELE

Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře ve Žďáře nad Sázavou

Můj objev

zjistil jsem že v dřevěnicové kostky byly také simebnicky,
uspořádání

Co bys vzkázal Janu Blažejí Santinimu a jakou otázku bys mu rád položil?

je dobrý architekt. Proč jste udělal takhle
stavbu sv. Jana ve Žďáře nad Sázavou.

Máš nějaký vzkaz pro mě? Napiš ho, prosím.

moc se mi publikita líbila, pokračujte s ní dál.

LIST BADATELE

Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře ve Žďáře nad Sázavou

Můj objev

že kostel byl přemalovaný

Co bys vzkázal Janu Blažejí Santinimu a jakou otázku bys mu rád položil?

Krásný kostel. Jak se to napadlo to vyrobit?

Máš nějaký vzkaz pro mě? Napiš ho, prosím.

Baví se svoje práce?

LIST BADATELE

Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře ve Žďáře nad Sázavou

Můj objev

hvězda na podlaze.

Co bys vzkázal Janu Blažejí Santinimu a jakou otázku bys mu rád položil?

Jste dobrý, je jste se rozhodl navrhnout tak krásný kostel.

Jak vás napadlo postavit takový kostel.

Máš nějaký vzkaz pro mě? Napiš ho, prosím.

Moc děkuji za krásný program. Moc jsem si ho užila.

LIST BADATELE

Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře ve Žďáře nad Sázavou

Můj objev *řádná setkání rovná.*

Co bys vzkázal Janu Blažejí Santinimu a jakou otázku bys mu rád položil? *Jak dlouho ti trvalo vymyslet kostel?*

Máš nějaký vzkaz pro mě? Napiš ho, prosím.

Děkuji za aktivitu moc se mi líbily. 10 z 10.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Marie Kudláčková
Katedra nebo ústav:	Katedra primární a preprimární pedagogiky
Vedoucí práce:	Mgr. Alena Vardová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2022

Název práce:	Edukační potenciál autentického prostředí památkových objektů a zón s ohledem na potřeby primárního vzdělávání
Název práce v angličtině:	Educational Potential of the Authentic Environment of Monuments and Monument Zones with regard to the Needs of Primary Education
Anotace práce:	Diplomová práce je zaměřena na edukační potenciál autentických památkových objektů a zón s ohledem na potřeby primárního vzdělávání. Teoretická část obsahuje základní informace týkající se edukace v historickém prostředí, prvky regionu ve vlastivědě, dále také kapitoly popisující poutní kostel sv. Jana Nepomuckého a přibližující život tohoto světce. V empirické části jsme pomocí metody polostrukturovaného rozhovoru zjišťovali, zda a jakým způsobem využívají učitelé na 1. stupni základních škol edukační potenciál autentického prostředí památkových objektů a zón ve výuce. Jako hlavní cíl praktické části jsme si stanovili vytvoření edukačního programu pro poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře ve Žďáře nad Sázavou.
Klíčová slova:	Region, edukační program, edukační potenciál památkových objektů a zón, primární vzdělávání, Poutní

	kostel sv. Jana Nepomuckého ve Žďáru nad Sázavou
Anotace v angličtině:	This master's thesis is focused on the educational potential of authentic monuments and monument zones with regard to primary education needs. The theoretical part includes the basic information on education in historic environment, the regional elements in the subject of National History and Geography, and the chapters on the Pilgrimage Church of Saint John of Nepomuk and the saint's biography. In the empirical part, we were investigating whether teachers in infant school use the educational potential of authentic monuments and monument zones in class, and if so, in what manner. For this research, we used the method of the semi-structured interview. The main aim of the practical part was the creation of an educational programme for the Pilgrimage Church of Saint John of Nepomuk on the Green Hill in Zdar nad Sazavou.
Klíčová slova v angličtině:	Region, educational programme, educational potential of monuments and monument zones, primary education, Pilgrimage Church of Saint John of Nepomuk on the Green Hill in Zdar nad Sazavou
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1: Edukační program Příloha č. 2: Přepsaný rozhovor s kastelánkou Příloha č. 3: Badatelský tahák Příloha č. 4: Certifikát pro zúčastněné Příloha č. 5: Listy badatelů
Rozsah práce:	91
Jazyk práce:	Český jazyk